
HYVÄÄ TYÖPAJATYÖTÄ ETSIMÄSSÄ

Vastustajien innostamisesta sosiodynaamiseen ohjaamiseen

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma

Hämeenlinna 4.5.2011

Virpi Toivonen

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma
Hämeenlinna

Työn nimi Hyvää työpajatyötä etsimässä

Tekijä Virpi Toivonen

Ohjaava opettaja Hanna Hentinen
Paula Rantamaa

Hyväksytty _____ . _____ . 20 _____

Hyväksyjä

Hämeenlinna
Ohjaustoiminnan koulutusohjelma
Terapeuttinen ohjaustoiminta

Tekijä	Virpi Toivonen	Vuosi 2011
Työn nimi	Hyvää työpajatyötä etsimässä	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö oli osa tekijänsä uudenlaisen asiantuntijuuden kehittämistä ja liittyy yleisemmin nuorten työttömien työpajatoiminnan kehittämiseen. Teemaa lähestytään ohjauksen näkökulmasta. Tutkimuskysymyksenä oli *millaista on hyvä työpajatyö?* Työssä pyritään rakentamaan toimivan ja nykyaikaisen työpajatyön kuvaa.

Ammatilliseen kasvuun liittyvä tavoitteena haluttiin määrittää ohjaajan tehtävää. *Millaisen tehtävän toteuttamisessa työpajatyössä ohjaustoiminnan artonomi olisi sopiva ammattilainen?* Toiminnallisesta projektista nousi esiin nuorten kysymys ”mitä järkee?”. Työn tavoitteena oli; *millaisesta toiminnasta olisi todellista hyötyä työpajanuorelle?*

Aineistona työssä oli toiminnallisen tutkimuksen projektiaineisto (luovan ilmaisun ja toiminnallisten menetelmien projekti), sekä kolme teemahaastattelua, joissa tekijä on keskustellut työpajojen asiantuntijoiden kanssa. Projektiaineiston, haastattelujen tulosten, nuorisotutkimuksen ja työpajatoiminnan lähteiden ja oman hiljaisen tiedon annettiin käydä dialogista keskustelua. Viitekehystenä työssä olivat sosiaalisen konstruktionismin ja sosiodynaamisen ohjaamisen filosofiat.

Tuloksena olivat nuorten palaute projektista, haastateltavien vastaukset pääteemoittain ja lähteiden, sekä tekijän oman pohdinnan yhteiskonstruktio. Työn johtopäätökseksi tuli, että vallitseva nuorten työpajatoiminta tarvitsee dynaamisen yhteistyön kehittämistä, toiminnan tarkoituksenmukaisamista ja toimijoiden oikean paikan löytämistä. Kehittämistyötä tarvitaan ohjauksen arvomaailmasta yhteiskunnan rakenteelliseen tasoon asti. Nykyisellään työpajatoiminta ei riittävästi palvele lisääntyneitä työttömien nuorten tarpeita. Toimivassa yhteistyössä ohjaaja osaa luopua vallastaan ja kohtaa nuoren kunnioittavasti oman elämänsä asiantuntijana. Sosiodynaaminen ohjaaminen sopii hyvin toimintafilosofiaksi nuorten työpajoille.

Avainsanat Nuorten työpajatoiminta
Sosiodynaaminen ohjaaminen

Sivut 71 s. + liitteet 3 s.

Hämeenlinna
The degree programmes of Crafts and Recreation
Therapeutic recreation

Author

Virpi Toivonen

Year 2011

Subject of Bachelor's thesis Try to find good workshop education for young people

ABSTRACT

The thesis was part of developing the author's new kind of expertise and was associated with general development of workshop operation of young unemployed. The thesis approached the question from the viewpoint of counseling was *of what kind is a good workshop work?* The aims were to build a figure of active and modern workshop work.

The author's personal aim associated with own professional growth was to define author's task in the workshop field. *To which kind of task would a counseling artenom suit in workshop operation?* From the functional project rose the essential question of the youngsters: "mitä järkee?" (what sense). The aim of the thesis was to find out, *what kind of operation would be of real benefit to unemployed workshop youngster.*

The material of the thesis was the operational research of project Touho&Wimma and three thematic interviews, in which author discussed with the workshop experts. The author let the project material, interview results, study of youngster work and sources of workshop operation and the quiet knowledge of author of own to had dialogue between each other. The philosophy of Social Construction and SocioDynamic Counselling were the thesis background.

The author's conclusion was that the existing youngsters' workshop operation requires development of dynamic co-operation, expedience of operation and finding of proper place for the youngsters and experts. As it is now, the workshop operation does not adequately serve the increased needs of unemployed youngsters. In active cooperation, the counselor is able to abdicate his domination and meets the youngster respectfully as an expert of his own life. SocioDynamic Counselling suits well as operational philosophy for youngsters' workshops.

Keywords Workshop of young people
SocioDynamic Counselling

Pages 71 p. + appendices 3 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUSKYSYMYS JA NÄKÖKULMA	3
3	TYÖPAJATOIMINTA MUUTOKSESSA, LUKUJA JA KÄSITTEITÄ NUORISOTYÖTTÖMYYDESTÄ JA NUORTEN PAJOILTA	5
3.1	Työpajatoiminnan painopiste muutoksessa.....	5
3.2	Työtön aikuistuva nuori	6
3.3	Työpajatoiminnan lukuja.....	7
3.4	Työpajatoiminnan käsitteitä	9
4	OHJAAMISEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	13
4.1	Sosiaalinen konstruktionismi	13
4.2	Sosiodynaaminen ohjaaminen.....	15
5	TOIMINTATUTKIMUKSELLINEN PROJEKTI.....	19
5.1	Touho & Wimma luovan ilmaisuuden ja toiminnallisten menetelmien projekti....	19
5.2	Kaksi räppiä.....	19
5.3	Toimintatutkimuksellisen projektin kuvaus	20
5.4	Perusteluja toimintatutkimuksen valinnalle	21
5.5	Menetelmien runsauden sarvi.....	22
5.6	Projektin haasteet	23
5.7	Projektin myönteinen anti	24
5.8	Vaikea projekti nosti esiin tutkimuskysymyksiä.....	24
6	HAASTATTELUTUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
6.1	Teemahaastattelu menetelmäksi.....	26
6.2	Haastateltavat	28
6.3	Haastatteluaineiston analysoinnissa kymmenen pääteemaa	29
7	HAASTATTELUN TULOKSET TEEMOITTAIN JA DIALOGISSA KESKENÄÄN.....	31
7.1.1	Kritiikkiä ja muutoksen tarvetta	31
7.1.2	Sosiodynaamisen ohjaamisen tunnusmerkkejä	34
7.1.3	Tavoitteena toimintakyky ja toivon antaminen	37
7.1.4	Hyvä ohjaaja ja työyhteisö	39
7.1.5	Nuoria ryhmässä	42
7.1.6	Kehämällä kehittyneeksi rakenteeksi	45
7.1.7	Lintuaurassa oloa.....	48
7.1.8	Menetelmiä toimintaan	50
7.1.9	Periaatteessa vastustan.....	54
7.1.10	Postmodernin ajan ilmiöt.....	55
8	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ HAASTATTELUTUTKIMUKSESTA	57
8.1	Kuvausta hyvästä työpajasta aineistoon peilaten	57
8.2	Uudenlainen nuorten auttamistyön kehämalli	59

9	OMAA POHDINTAA TUTKIMUSMATKALTA	60
9.1	Ajatuksia työpajatoiminnan muutostarpeesta.....	60
9.2	Ohjaajan monenlaiset roolit	61
9.3	Yritän ymmärtää nuorten vastustamista myös kehitystehtävänä	63
9.4	Nuorelle leipää ja koti, mutta myös taidetta ja sirkushuveja.....	64
9.5	Uudenlaisen ammatillisuuden kehittäminen	65
10	JÄLKIKIRJOITUS	67
	LÄHTEET	69
LIITE 1	Touho&Wimma projektin vaiheet ja aikataulu	
LIITE 2	Touho&Wimma projektissa käytetyt menetelmät	
LIITE 3	Kirje haastateltaville	

1 JOHDANTO

Hyvälle työpajatoiminnalle on paljon ja erilaista kysyntää. Nuorisotyöttömyys on kasvanut räjähdysmäisesti, muiden taantumien tuomien ilmiöiden mukana. Työvoimavirkailijat kertovat pääkaupunkiseudulla, että nuorten työttömyys on kaksinkertaistunut vuoden 2008 määriin verrattuna. Nuorten työttömyyslukujen on arvioitu kasvavan kuluva vuoden 2011 aikana. Joukko nuoria aikuistuvia miehiä väliinputoajia voi erityisen huonosti. Sitoutumattomuus ja päihteet vaivaavat erityisesti Etelä-Suomen nuorten työpajoja. Useilta tahoilta tulee viestiä, että nuorten työpajojen nuoret ovat aikaisempaa vaikeammassa elämäntilanteessa tai moniongelmaisempia. Nuorten pahoinvointi on tutkimusten ja ajankohtaisten uutisten mukaan lisääntynyt tosiasia. Nuoret jakautuvat runsaasti päihteitä käyttäviin ja päihteistä kieltäytyviin, päihteitä käyttävät juovat entistä runsaammin. Myös alle 30-vuotiaiden työnhakijoiden sairaseläkkeet ovat lisääntyneet. Masennusdiagnoosit ovat nuorilla yleisiä.

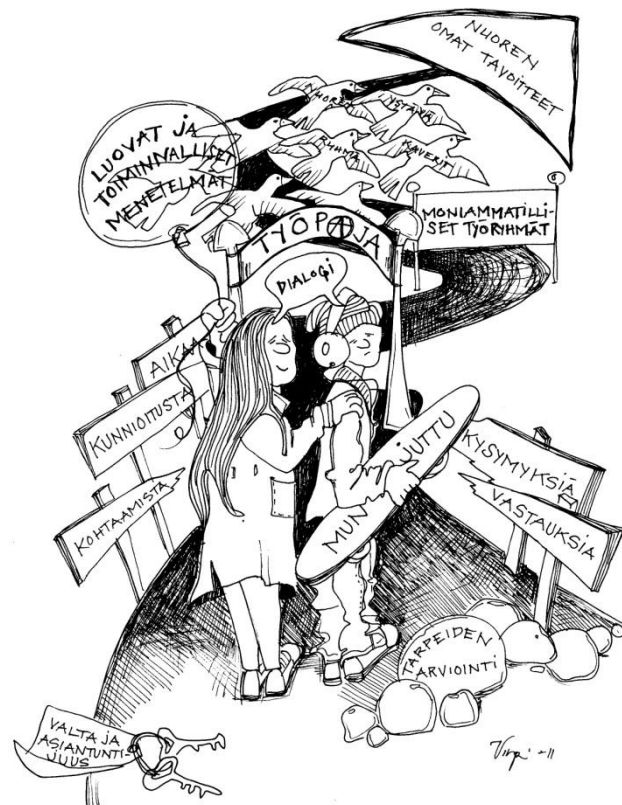
Nuorten kiinnostus työpajoihin on lisääntynyt ja toiminta nuorten työpajoilla tarvitsee ajanmukaistamista ja kehittämistä, jotta se vastaisi paremmin nuorten tarpeita. Työpajan ohjaajilta odotetaan muutakin osaamista kuin oman ammattialansa taitojen opettamista. Opinnäytetyöni on osa uudenlaisen asiantuntijuuteni kehittämistä ja liittyy yleisempään nuorten työttömien työpajatoiminnan kehittämiseen. Lähestyn asiaa ohjaustyö näkökulmasta. Haluan määrittää sitä tehtävää työpajakentästä, jonka toteuttamisessa ohjaustoiminnan artonomi olisi sopiva ammattilainen.

Tuon esiin ajassa olevia ilmiöitä työpajakentältä ja rakennan toiminnallisen projektini, asiantuntijahaastattelujeni ja lähdeaineiston kanssa toimivaa ja nykyaikaista työpajatyön kuvaa. Valitsen tutkimusaiheeni henkilökohtaisen kehitystarpeeni takia. Haluan selkiyttää itselleni tehtävääni työpajakentässä. Tavoitteenani on määrittää itselleni mikä on riittävää, sopivaa ja toimivaa työtä ohjaustoiminnan artonomille työpajaohjaajana. Mielestäni nykyaikainen työnhaku ohjaustyön ammattilaiselle ei ole enää pelkästään sopivan työpaikan etsimistä, vaan myös sopivan tehtävän luomista ja suunnittelua. Pyrin selkiyttämään myös yleisemmällä tasolla millaisessa todellisuudessa tällä hetkellä työpajatoiminnassa ollaan ja millaisten nuorten tarpeiden kanssa pitäisi tulla tietoiseksi. Yritän pitää ajankohtaisen todellisuuden tekstissäni.

Pohdin, millainen toiminta parhaiten hyödyntää työpajanuoria. Tavoitteenani on selvittää, millaisella ohjauksella nuori löytää ratkaisut elämässään selviämiseen ja eteenpäin pääsemiseen. Itseäni kiinnostavat luovan ilmaisun ja toiminnallisten menetelmien ja sosiodynaamisen ohjaamisen mallin soveltuvuus työpajatoiminnassa. Avaan työpajatoiminnan käsitteitä ja lukuja, sekä yritän ymmärtää aikuistuvan nuoren käytöstä myös kehityspsykologian näkökulmasta. Teoreettisena viitekehysenä ovat konstruktivistinen oppiminen ja R. Vance Peavyn kehittämä sosiodynaaminen ohjaus.

Toiminnallisen projektityöni, jonka toteuttamiseen liittyi myös vaikeuksien ja turhautumisen tunteita, opetti minulle milloin ja mihin tehtävään ohjaajana kannattaa ja mihin ei kannata ryhtyä. Projektini herätti kysymyksiä minussa, mutta myös nuorissa laajempaan pohdintaan. Epäonnistumisen tunne synnytti tarpeen olla dialogissa toisten työpajalla toimineiden työntekijöiden ja tuttavieni kanssa. Haastatteluista ja lukemastani lähdeaineistosta rakentui konstruktivistisesti näkemys hyvästä ja tavoiteltavasta työpajatyöstä. Onnistunut ohjaaminen näyttäytyi luottamuksellisena ja kunnioittavana yhteistyönä nuoren kanssa ja dynaamisena yhteistyönä laajemman verkoston kanssa. Luja luottamus ja yhteistyön voima korostuivat kaikessa pyrkimyksessä kohti parempaa. Rohkeana tavoitteena pidän pyrkimystäni päästä seuraavalle näkökulmapaikalle työni kehittäjäksi yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Opinnäytetyöni tuloksia toimivasta työpajatyöstä tulen soveltamaan ja kekeilemaan työssäni nuorten työpajalla Vantaalla, sekä muilla tulevilla nuorisotyön kentilläni. Toivon mukaan pääsen myös nuorisotyöstä kiinnostuneiden opiskelijoiden kanssa keskusteluun ja ajatusten vaihtoon yhdessä valtakunnallisen työpajatoiminnan kehittämistyöryhmien kanssa. Toivon tästä opinnäytetyöstäni olevan apua ja valoa myös ohjaustoiminnan opiskelijoille, jotka tietoa ja taitoa täynnä ovat lähdössä tuntemattomiin toimintaympäristöihin. Ehkä työni ja tämä kuvaukseni omasta ammatillisesta kehityskulustani löytää tiensä myös ammattilaisten iloksi, jotka tässä ohjaustoiminnan murrosvaiheessa etsivät toimivia käytäntöjä ja kollegiaalista tukea ja paloa. Me työpajaohjaajat teemme arvokasta työtä nuorten etsijöiden ja eksyjien kanssa.

2 TUTKIMUSKYSYMYS JA NÄKÖKULMA

Ensin on kuitenkin tiedettävä, mitä arvoitusta on lähdössä ratkaisemaan. Millä kysymyksillä arvoituksen ratkaisuun parhaiten saisi vastauksen, ja jos ei ihan suoraa vastausta niin ainakin johtolankoja. Näin kiinnostavasti Alasuutari kirjassaan kuvaa kvalitatiivisen tutkimuksen tekoa. Alasuutari sanoo, että aineisto riippuu kysymyksenasettelusta ja tutkimuksen tavoite on pakottaa todellisuus vastaamaan sille asettamiin kysymyksiin. (Alasuutari 1999, 33 ja 149).

Olen valinnut teoreettiseksi viitekehikseksi konstruktivistisen oppimisen ja sosiodynaamisen ohjaamisen mallin. Olen löytänyt sosiodynaamisen ohjaamisen etsiessäni itselleni filosofiaa ja teoriaa, jonka tuella voisin ajatuksiani ohjaamisesta toteuttaa. Pysin peilaamaan aineistosta esiin tulevia havaintoja ja ilmiöitä näiden teorioiden kanssa. Voisiko näillä teorioilla rakentaa hyvän työpajatyön mallin?

Keskeinen tutkimusongelmani, joka määrittää tutkimustavoitetta, voidaan esittää kysymyksen muodossa; *millaista on hyvä työpajatyö?* Pohdin paja-toimintaa perustavaa laatua olevan arvon näkökulmasta, klassisen kreikkalaisen filosofian mukaan on olemassa vain kolme puhdasta arvoa: totuus, kauneus ja hyvyys. (Virtanen 2007, 47.) Olen valinnut hyvyyden: vastaukseksi huonolle. Kysymyksen lähtökohtana ovat esioletukseni, hiljaiseen tietooni pohjautuva käsitys, siitä että kunnallisessa työpajatoiminnassa ylläpidetään myös huonoa työpajatyötä. Huono työpajatyö on väärin kohdennettua, jonkun muun kuin nuoren tarpeita palvelevaa ja riittämättömissä rakenteissa tapahtuvaa työpajatyötä, jossa ohjaustyylit vaihtelevat palokattujen ohjaajapersoonien viemänä.

Tutkimusongelmaani etsin vastauksia ohjauksen näkökulmasta. Henkilökohtainen ammatilliseen kehittymiseeni liittyvä kysymys on; *millainen ohjaustoiminnan artonomin tekemä työ eniten hyödyntäisi työttömiä nuoria työpajatoiminnassa?* Olen tehnyt nuorisotyötä kahdenkymmenen vuoden ajan ja työpajatyötä kymmenen vuoden ajan. Olen tullut ammatillisesti työssäni kohtaan, jossa huomaan että ohjaamisen tapani ei ole toimivaa. Pysähdyn ymmärtääkseni, miten ja mihin suuntaan minun tulisi kehittää ohjaamistani.

Teemahaastatteluissa kysyn työpajatyötä tuntevilta asiantuntijoilta ja tekijöiltä; *millaista heidän mielestään on hyvä työpajatyö?* Keskustelen heidän kanssaan myös toimivasta ohjaustyylistä, sopivasta ryhmäkoosta, miksi nuoret vastustavat ja mistä se kertoo, mitä nuorten käyttäytyminen kertoo tästä ajasta, jota elämme ja päinvastoin, ryhmäytymisen merkityksestä, miten luovuuden ja ilmaisun tulisi näkyä työpajatoiminnassa, miten toimivia ovat toiminnalliset menetelmät, sekä millaisissa rakenteissa hyvä työpaja pääsisi kehittymään.

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmiksi olen valinnut projektityössäni toteuttamani toiminnallisen tutkimuksen ja kolme teemahaastattelua. Luovan ilmaisun ja toiminnallisten menetelmien projektini Touho&Wimma

toteutui keväällä 2008 Vantaan Nuorisopalveluiden työpajalla (Liite 1). Sen pohjalta minulla on kokemuksellista aineistoa luovien ja toiminnallisten menetelmien käytöstä, prosessipäiväkirjatekstiä, sekä kuvallista ja kirjoitettua aineistoa nuorilta. Projektityöni Touho&Wimma aineistosta keräsin keskeisiä teemoja haastatteluihini. En pyri arvioimaan projektin onnistumista tai epäonnistumista, vaan nostan esiin havaintoja, joiden pohjalta pyrin määrittämään hyödyllistä ja toimivaa ohjaustehtävää työpajakentässä.

Keväällä 2009 toteutin kolme teemahaastattelua (Liite 3), joissa keskustelin työpajatoiminnan asiantuntijoiden ja tekijöiden kanssa hyvän työpajatoiminnan edellytyksistä ja määrityksistä. Haastattelin työpajan asiantuntijoita, joiden kanssa tunsin hengenheimolaisuutta. Kaksi haastateltavaa olivat tuttuja minulle entuudestaan ja olemme käyneet lukuisia keskusteluja teemoista aikaisemminkin. Halusin synnyttää dialogisen keskustelun. Haastatteluista syntyi innostuneita ideoiden, assosiaatioiden ja oivallusten puheita ja pohdintoja, joissa tarjosin teemojani väljinä suuntaviivoina ajatuksille. Lisäksi hyödynnän opinnäytetyössäni Nuorisotutkimusverkoston tutkimuksia työpajoista ja ajankohtaista tietoa nuorisotutkimuksista ja työttömyydestä jotta jäsentäisin paremmin lähtökohtia kehittämistyölleni.

3 TYÖPAJATOIMINTA MUUTOKSESSA, LUKUJA JA KÄSITTEITÄ NUORISOTYÖTTÖMYYDESTÄ JA NUORTEN PAJOILTA

Tässä luvussa olen hyödyntänyt saatavilla olevaa tietoa uutisista, sanomalehdistä, aikakauslehdistä ja julkaisuista, myös Internetistä. Työpajatoiminnan tilastolliset luvut erilaisista määristä ja tunnusluvuista olen poiminut pääasiassa Opetusministeriön julkaisusta Nuorten Työpajat, jonka ovat toimittaneet tutkijat Hanni ja Kähkönen (2005).

3.1 Työpajatoiminnan painopiste muutoksessa

Nuorten työpajatyössä toiminnan painopiste on muuttunut. Asiakas on nykyaikaisessa työpajatoiminnassa enemmän työharjoittelussa oleva nuori kuin työpajalla tehtävän tuotteen tilaaja. 1990-luvun alun työkokemusta antavasta toiminnasta työpajat ovat muuttuneet kokonaisvaltaisesti nuorten elämää tukeviksi paikoiksi (Hanni ja Kähkönen 2004,11.) Työpajojen kysyntä on tänään nousussa, kaikenikäisten työttömien työpajatoiminnalle olisi nyt tarvetta. Taantuma on vaikuttanut myös nuorten työllistymistilanteeseen. Työttömyys on edellisen laman jälkeisistä ajoista parantuneiden työttömyystilastojen jälkeen taas nuorten kohdalla rajusti lisääntynyt.

Koulutuksesta ja työelämästä ovat pudonneet yhä laaja-alaisemman tuen tarpeessa olevat nuoret. Työpajojen nuoriso on yhä haasteellisempaa ja moniongelmaisempaa. Sijoittuminen ammattikoulutukseen tai työpaikkaan ei ole kaikille edes realistinen tavoite. Nuoret tarvitsevat yhä yksilöllisempää ja valmentavampaa elämän hallinnan ohjausta.

Työpajatoiminnan vakinaistaminen ja yhteiskuntatakuun lupaaminen ovat vakiinnuttaneet ja tehneet pajatoiminnasta pysyvän palvelumuodon. Vuonna 2005 voimaan tulleen työvoimahallinnon päättämän yhteiskuntatakuun myötä työttömälle nuorelle on tarjottava työ tai koulutus tai muu vaihtoehtoinen työharjoittelupaikka. Pitkäsen ja Ahon (2007) mukaan yhteiskuntatakuun tavoitteena on edistää nuorten sijoittumista koulutukseen ja työmarkkinoille, estää työttömyyden pitkittymistä ja tukea nuorten kestäviä uraratkaisuja. Yhteiskuntatakuun mukaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle on annettava lupaus aktiivitoimenpiteisiin, esimerkiksi työpajalle työharjoitteluun viimeistään kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen. Palvelu on Pitkäsen ja Ahon (2007) tutkimuksen mukaan jämäköitynyt ja tehostunut, mutta haasteeksi koetaan miten nuorille tarjotaan heidän elämäntilanteensa ja tulevaisuuden kannalta sopivia toimenpiteitä. (Aho & Pitkänen 2007.)

Yhä harvempi Suomen paja toimii projektirahoituksen tai projektimallin turvin. Työpajatoiminnalle on ehdotettu rahoitusmallia, joka vahvistaisi työpajojen roolia palveluntuottajana. Tärkeänä on pidetty kehittämistyössä, että työpajat säilyttäisivät moniammatillisen työmuotonsa ja toimisivat useita sektoreita yhdistävänä palveluna. (Hanni ja Kähkönen 2005) Pysy-

vänä palvelutoimintana työpaja kaipaa käsitteiden ja nimikkeiden avaamista ja jäsentämistä. Käytäntö termistön suhteen nuorten työpajoilla on hyvin hajanainen ja jopa sattumanvarainen. Alustavaa käsitteitä jäsentävää työtä on tehnyt Valtakunnallinen Työpajayhdistys. Työpajaohjausta halutaan yhdistyksen mukaan kutsua valmennukseksi ja sen sisältöjä ja osaamista halutaan kehittää, jotta se tuottaisi välitöntä hyötyä asiakkaille. Sosiaalisen työllistämisen palvelutuotannon rakenteen selkiyttämisen toivotaan helpottavan toimintaa. Tavoitteena on helpottaa myös palvelujen tilaajien mahdollisuuksia hankkia asiakkaiden tarvitsemia palveluita ja luoda yhteinen käsitteistö ja yleinen ohjeistus. (Pekkala 2007.)

”Palvelutuotanto on alettu ymmärtää positiivisena mahdollisuutena järjestää tukea tarvitsevien toimenpiteitä. Yleensäkin maaperä alkaa olla sopiva kansalliselle kehittämistyölle.” (Pekkala 2007, esipuhe.)

3.2 Työtön aikuistuva nuori

Nuorisotyöttömyys räjähti nousuun, ilmoitti Mtv.3 uutiset maaliskuussa 2009. Taantuma on vaikuttanut myös nuorten työllistymiseen. Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla helmikuun 2009 lopussa vailla työtä oli 34 728 ihmistä. Vuoden aikana työttömiä on tullut lisää 4 582 ihmistä. Tästä luvusta alle 25-vuotiaiden osuus on lähes kolmannes. Metro-lehden mukaan alle 25-vuotiaita työttömiä oli pääkaupunkiseudulla vuoden 2008 helmikuussa 2 160 ja vuonna 2009 nuorten työttömien määrä oli lisääntynyt 3403. (Lämsä 2009, Metro-lehti 25.3.2009.) Myös valtakunnallisesti nuorten työttömyys on kasvussa. Helsingin Sanomien mukaan alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2008 joulukuussa 25 000 ja tammikuussa yli 30 000. (Vainio 2009, Helsingin Sanomat 19.3.2009). Viiden tuhannen työttömän nuoren kasvu tuntuu rajulta ja keskittyy ilmeisesti Etelä-Suomeen. Helsingin Sanomat ilmoitti huhtikuussa 2009, että nuorten kiinnostus työpajatoimintaan on kasvussa.

Taloudellinen Tiedotustoimisto julkaisi maaliskuussa 2009 nuorisotutkimuksen Nuorten arvot ja elämä. Tutkimukseen vastanneista nuorista 85 prosenttia valitsee itseään koskevaksi väitteen ”elämäni on tällä hetkellä onnellista”. Masentuneeksi tunsivat olonsa 35 prosenttia ja 45 prosenttia koki yksinäisyyttä. Nuoret suhtautuvat tutkimuksen mukaan työelämäänsä pelokkaasti, työpaikan saaminen tuntuu epävarmalta, ja sen jälkeisessä elämässä epäilyttää oma jaksaminen ja mahdolliset potkut. Suomalaisuudesta nuoret ovat ylpeitä ja uskovat Suomen selviävän taantumasta hyvin. Taloudellinen taantuma on tähän mennessä koskettanut joka seitsemättä nuorta. Lähes 80 prosenttia on huolissaan siitä, että arvomaailma on muuttumassa liian kovaksi ja kylmäksi, lisäksi liika kiire ja stressi ahdistavat valtaosaa nuorista. Ulkomaalaisvastaisuus on yleistä, 60 prosenttia nuorista on sitä mieltä että vierasmaalaisten muuttamista Suomeen tulisi rajoittaa. Tutkijat pohtivat voisivatko poliitikot jotenkin lisätä nuorten onnellisuutta, sillä he ennustavat kahta kovaa vuotta jolloin nuorisotyöttömyys pahenee. (Vainio 2009, Helsingin Sanomat 19.3.2009.)

Väkivaltaiset uhkailut ovat johtaneet koulujen evakuointiin tai muihin poliisin toimenpiteisiin ainakin noin 80 koulussa. Kauhajoen vuoden 2008

syyskuussa tapahtuneiden kouluampumisten jälkeen 250 oppilaitokseen tai niiden henkilöstöön on kohdistunut uhkausta. Nuorisotutkimus julkaisi verkossa selvityksiä ajankohtaisista teemoista; Kauhajoen jälkipaini on nuorisotutkijoiden ja ammattilaisten puheenvuoroja. Kirjoituksissa kritisoidaan suorkouluja, peräänkuulutetaan uusia roolimalleja vihaa ja kosta hautovan tuhoajan roolille kouluihin tulisi raivata aikaa ajattelulle ja keskustelulle. Nuorten täytyisi saada tuntea osallisuuttaja vastuuta ympäristöstään ja ehkäistä siten ulkopuoliseksi jäämisen kokemusta. Tutkijat Hoikkala ja Suurpää ovat lähteneet puheenvuorojen kautta vastaamaan kysymyksiin Mitä koulusurmista pitäisi oppia? Mitä on tehtävä etteivät tällaiset tragediat toistu. (Hoikkala & Suurpää 2009.)

Työministeri Tarja Cronberg Työ- ja elinkeinoministeriön uutiskirjeessään huhtikuussa 2009 ilmoittaa, että nuorisotyöttömyys on kasvanut hälyttävästi. Eritoten hänen mukaansa huolissaan on syytä olla nuorten miesten tilanteesta. Nuorten miesten työttömyysprosentit olivat tammikuussa 2009 18,7 %, nuorten naisten osuus oli 12,7 %. Cronberg on asettanut työryhmän ja hankkeen selvittämään, miten 15–24-vuotiaat nuoret miehet saataisiin paremmin kiinnittymään työelämään. Mitä toimia ja miten työ- ja elinkeinohallinto voi yhdessä nuorisotoimen ja muiden sidosryhmien kanssa kohdistaa tälle ryhmälle? Tämä kysymys asettaa yhden tavoitteen työryhmän selvitettäväksi. Cronberg kehottaa tarttumaan ongelmaan ripeästi. (Cronberg 2009.)

3.3 Työpajatoiminnan lukuja

Haluan avata työpajatoimintaa valtakunnallisten tilastojen valossa. Toivon sen lisäävän käsitystä siitä, missä määrällisessä ja rakenteellisessa vaiheessa työpajatoiminta valtakunnallisesti katsottuna toimii. Työpajatoiminnan onnistumista mittaavat tietynlaiset määriin liittyvät tunnusluvut. Määrän liittyvä arviointi on mielestäni saanut liian suuren painoarvon ja on paradoksaalista, varsinkin kun ajatellaan että työpajatoiminnan pitäisi olla parhaimmillaan sellaista, että siellä ei ole yhtään nuorta.

Olen poiminut tilastolliset tiedot Opetusministeriön julkaisemasta selvityksestä Nuorten Työpajat (2004). Selvityksessä kerrotaan, että työpajatoimintaa on Suomessa harjoitettu yli kaksikymmentä vuotta. Kaikkiaan Suomessa työpajatoiminnan ylläpitäjiä on 230. Kunta hallinnoi noin kahta kolmasosaa työpajoista, joista 47 prosenttia kuuluu nuoriso- tai vapaa-aikatoimen vastuualueeseen. Muita toiminnasta vastuussa olevia toimialoja kunnissa ovat muun muassa sivistys- tai sosiaalitoimi sekä henkilöstö- tai keskushallinto. Vuosi 1995 oli vilkkain työpajojen perustamisen vuosi. (Hanni ja Kähkönen 2005.)

Selvitystä tehtäessä asui Suomessa 17–24-vuotiaita nuoria yhteensä 522 131. Luku on kymmenen prosenttia koko maan väestöstä. Työttömiä nuoria oli kuukaudessa keskimäärin 35 643 eli lähes seitsemän prosenttia ikäryhmänsä kaikista kansalaisista. Selvityksessä huomioidaan, että työttömyysluvut eivät kerro koko totuutta työpajapalvelujen tarpeellisuudesta, koska luvuissa ei näy peruskoulun keskeyttäneitä nuoria tai niitä jotka eivät jatka opiskelua välittömästi peruskoulun jälkeen. Kymmenen prosent-

tia opiskelijoista keskeytti ammatilliseen tutkintoon johtavan koulutuksen lukuvuonna 2002–2003. Selvityksen mukaan suurin ikäluokka työpajoilla 2004 oli 21–24-vuotiaat nuoret. Oma kokemukseni kentältä on, että viitenä viime vuonna työpajanuorten suurin ikäluokka on nuorentunut varsinkin pääkaupunkiseudun pajoilla. Esimerkiksi Vantaan työpajoille on jo muutaman vuoden ajan otettu jopa 16-vuotiaita nuoria mukaan työpajatoimintaan. Tämä osaltaan on lisännyt ryhmien haastavuutta, 16- ja 24-vuotiaiden voi olla vaikeata rakentaa molempia motivoivaa yhteistoiminnallista oppimisympäristöä. Nuorempien pajalle tuleminen on tuonut työhön myös uudenlaista levottomuutta ja hektisyyttä.

Selvityksessä ei käytetä nimitystä työpajaohjaaja vaan Valtakunnallisen Työpajayhdistyksen lanseeraamaa ammattinimikettä valmentaja. Päihdeongelma on merkittävä ja valtakunnallinen ongelma Suomen työpajoilla, yli puolet pajoista on ilmoittanut tämän keskeiseksi nuorten ongelmaksi ja huumeongelmiakin on yli 40 prosentilla pajoista. Paremmen kuvan ongelman määrästä antaa tieto, että huumeongelmista kärsii 5 prosenttia ja muista päihdeongelmista 8 prosenttia työpajan nuorista. Ongelman mainitaan keskittyvän erityisesti Etelä-Suomen pajoihin. Mielestäni tämän ongelman avuksi kaivataan selkeämpää, johdonmukaista ja loppuun asti mietittyä toimintamallia ja moniammatillista työskentelyä yli toimialojen.

Pohdintaa herättää selvityksen mukainen tieto, että kuntouttavaa työtoimintaa mainittiin yhtenä toimintamuotona yli puolella pajoista, silti ainoastaan 8 prosenttia, työpajoilla vuoden aikana olleista nuorista on ollut kuntouttavan työtoiminnan palvelussa. Kuntouttavaa työtoimintaa on olemassa useissa kunnissa mutta pieni joukko työpajanuoria (505 nuorta) menee kuntouttavampaan palveluun. Johan tämä määrä täytyisi pelkästään päihdeongelmaisista nuorista, puhumattakaan että mielenterveysongelmat ovat huomattavasti lisääntyneet työpajanuorilla. Mieleeni tulee, että onko kuntouttavaan työtoimintaan joutumien liian leimauttavaa nuorelle, vai ongelma kuntouttavan työtoiminnassa laadullinen tai ammatitaidollinen. Olen ohjaajana kysellyt nuorelle kuntouttavan työtoiminnan jatkomahtolisuutta pajaharjoittelun loputtua tai keskeydyttyä, mutta varsin huonosti kuntouttavampi toiminta on vetänyt vaikka nuorella itsellään olisi motivaatiota sellaiseen.

Vaikuttavuutta nuorten työpajatoiminnassa arvioidaan pääasiassa seurantatietojen perusteella. Seurantatiedoissa ollaan yleisesti kiinnostuneimpia siitä, onko nuori siirtynyt työpajajakson jälkeen koulutukseen tai työelämään. Työpajanuorista selvityksen mukaan oli tutkimusvuonna keskimäärin 45 prosenttia saanut työtä tai koulutuspaikan. Luku oli pudonnut aikaisemmasta 60 prosentista. Etelä-Suomen lukuja synkentää myös keskeyttäneiden suurin prosenttimäärä 11 prosenttia työpajanuorista. Lukua ei selitä myönteisten keskeyttämisten luvut ja erotettujen nuorten määrä oli myös muuta Suomea suurempi. Sen sijaan työelämä vetää pajanuoria Etelä-Suomessa melkein kuusi prosenttia keskiarvoa enemmän.

Minua mietityttää, kertovatko Etelä-Suomen suuret keskeyttäneiden määrät sitoutumattomuudesta. Olen paljon pohtinut miten niille nuorille käy, jotka putoavat jopa Vantaan kaltaisen ”matalan kynnyksen” työpajalta.

Tähän negatiivisten keskeytysten joukkoon tulisi kiinnittää enemmän huomiota ja kehittää ratkaisuja siitä millainen ohjaus heitä parhaiten palvelisi. Ylipäätään työpajatoiminnan vaikuttavuutta ei voida mitata ainoastaan kouluun tai töihin pääsyn perusteella, jatkosijoittuminen on joillekin työpajanuorille liian korkea tavoite puolen vuoden työharjoittelun jälkeen. Muutokset kohti parempaa elämää tapahtuvat yllättävän hitaasti. Työharjoittelujaksojen tulee joillekin nuorille olla pidempiä ja seuranta tulisi tehdä myös useamman vuoden päästä työharjoittelun loputtua. Selvityksessäkin mainitaan kehittämiskohteena, että pidempiaikainen seuranta olisi tärkeitä. Mielestäni seurannasta tulisi huolehtia työpajojen ohjauksesta irrallinen työryhmä. Ohjaajilla ei ole aikaresursseja lopettaneiden nuorten seurantaan.

Selvityksessä perustellaan laskeneissa koulutukseen ja työelämään sijoituneiden lukuja moniongelmaisten, yhä laaja-alaisemman tuen tarpeessa olevien pajanuorten kasvaneella määrällä. Siinä mainitaan myös, että kaikkien nuorten kohdalla sijoittumista työhön tai koulutukseen ei voida pitää realistisena tavoitteena vaikeiden elämänhallinnan ongelmien vuoksi. Mielestäni selvitys määrittää työpajatoiminnan tavoitteet järkevästi päättelemällä että, pajajakso voi olla tuloksekas, jos nuori pystyy pajajakson jälkeen hallitsemaan elämäänsä aikaisempaa paremmin ja hänen tulevaisuuden tavoitteensa ovat selkiytyneet. Selvityksessä todetaan että monesti pajajakso on liian lyhyt olennaisten muutosten aikaansaamiseksi nuoren elämäntilanteessa.

Työpajatoimintaa rahoittavat pääasiassa kunnat työministeriön, opetusministeriön ja lääninhallituksen kautta. Varsinkin kolmannen sektorin työpajatoimintaa rahoittaa myös Raha-automaattiyhdistys ja Euroopan sosiaalirahasto. (Hanni & Kähkönen 2005.)

3.4 Työpajatoiminnan käsitteitä

Jotta työpajatoiminnasta voitaisiin keskustella kehittämismielessä valtakunnallisesti ja laajemmin kuin vain paikallistasolla tulisi johdonmukaistaa työpajatoiminnan käsitteistöä ja sanastoa. Työpajaohjaajien nimikkeet voivat vaihdella kouluttajista työnjärjestäjiin ja samasta työstä maksetaan nimikkeiden mukaan myös erilaista ja epäjohdonmukaista palkkaa.

Työpajatoiminnassa on hyvin hajanainen käsitteistö. Olen kerännyt tähän aakkosjärjestykseen eniten nuorten työpajatoiminnassa toistuvia käsitteitä. Käsitteistöä on yrittänyt yhtenäistää erityisesti Valtakunnallinen Työpajayhdistys, perinteisesti nimikkeet ja käsitteet ovat olleet hallintokuntien ja työvoimahallinnon luomia. Joitakin käsitteistä yritän avatan itse, ilman lähteitä.

Kuntouttava työtoiminta tai kuntouttava työvalmennus kuntouttaa yksilöä osallistumaan työvalmennukseen. Mielensterveyskuntoutujien työhön valmennuksesta ja kuntouttavasta työtoiminnasta on oma lakinsa. (Pekka-la 2007.)

Mestari-kisälli-mallissa pieni joukko nuoria tai muutama ammattikoulutamaton nuori ovat oman alansa ammattilaisen tiiviissä ohjauksessa tekemässä työharjoitteluna asiakastöitä, esimerkiksi puusepän oppilaana.

Pajakoulu on paikka tai toimintamenetelmä, jossa tai jonka avulla oppilaat suorittavat osan opetussuunnitelmastaan työpajalla. Pajakoulussa korostuvat yksilöllisyys, toiminnallisuus, tekemällä oppiminen ja itse arviointi. (Hanni & Kähkönen 2005.)

Palveluohjaaja on ammattitoimija, joka ottaa vastuun asiakkaan tilanteen arvioinnista, suunnittelusta ja seurannasta. Ammattilainen, joka koordinoi edunsaajalle kohdennettuja palveluita. (Pekkala 2007.)

Sosiaalinen työllistäminen on yleiskäsite niille työllistämisen prosesseille, joiden tavoitteena on yksilöiden elämänhallinnan kokonaisvaltainen tukeminen ja työelämään kiinnittäminen (Hanni & Kähkönen 2005).

Sosiaalinen yritys on liiketoimintaorganisaatio, jonka henkilökunnasta merkittävä osa on vajaakuntoisia tai muuten heikossa työmarkkina-asetmassa olevia henkilöitä (Pekkala 2007).

Starttipaja on kehitetty niitä nuoria varten, jotka eivät pysty sitoutumaan tavalliseen työpajatoimintaan. Niissä tuetaan nuoria arjenhallinnan taidoissa ja luodaan valmiuksia osallistua työpainotteiseen pajatoimintaan. Toimintamuotona käytetään pääasiassa yksilövalmennusta. (Hanni & Kähkönen 2005.)

Starttivalmennus tukee työ- ja sosiaalisia taitoja, tavoitteena on työssä suoriutumisen kartoittaminen ja asteittainen kuntoutuminen muihin toimintamuotoihin (Pekkala 2007).

Tilaaaja-tuottaja-malli, joka on tukitoimien uusi malli, jonka avulla kartoitetaan kunkin toimialueen palveluiden tarve sekä tuottajat. Erilaisten puitesopimusten perusteella hahmotetaan mahdollisuudet hankkia tarvittavia palveluita. (Pekkala 2007.)

Toimintakyky viittaa yksilön mahdollisuuksiin ja kyvykkyyttä suoriutua arkielämän toiminnoista esimerkiksi työssä, vapaa-aikana ja asumisessa. Toimintakyvyllä arvioidaan kykyä toimia näissä tilanteissa teknisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti. (Pekkala 2007.)

Toteuttamissuunnitelma on sama kuin toimintasuunnitelma, ohjaussuunnitelma tai opetussuunnitelma, siitä mitä mahdollisesti toimintakautena työpajalla tullaan tekemään, oppimaan ja toteuttamaan.

Työharjoittelu

on tarkoitettu alle 25-vuotiaille työnhakijoille, joilla ei ole ammatillista koulutusta. Työharjoittelusta voidaan maksaa Kelan kautta peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, joka on suuruudeltaan ilman lapsikorotuksia ja veroa 25,63 euroa/ päivä ja kuukaudessa 551 euroa. Alle 17-vuotiaalla ilman

ammattikoulutusta ei ole oikeutta työmarkkinatukeen, ellei hän ole esimerkiksi työharjoittelussa työpajalla. (www.mol.fi ja www.kela.fi.)

Työllistäminen on työ- ja toimintakykyisten työttömien ja vajaakuntoisten työsuhteeseen työllistäminen (Pekkanen 2007).

Työkyky on nuoren mahdollisuus työllistyä ja suoriutua työstään teknisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti (Pekkanen 2007).

Työpaja sosiaalisen työllistämisen yksiköitä, jotka tarjoavat mahdollisuuden saada tukea työ- ja yksiövalmennuksen keinoin. Ne tuottavat monipuolisia tukipalveluita konkreettisen työn avulla. (Hanni & Kähkönen 2005.)

Työpajalla tarkoitetaan sosiaalista yhteisöä, jossa työskentelyn ja siihen liittyvien ohjaus- ja valmennuspalvelujen avulla pyritään parantamaan ensisijaisesti pitkään työttömänä olleiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten valmiuksia hakeutua koulutukseen, työhön tai yrittäjäksi. (Valtioneuvoston asetus julkisesta työvoimapalvelusta 30.12.2002 23§.) (Pekkala 2007.)

Työpajalainen on yleisimmin 16–25-vuotias työtön työnhakija, joka on tehnyt työharjoittelusopimuksen työpajaa hallinnoivan organisaation ja paikallisen työvoimatoimiston kanssa.

Työpajajakso on yksi työpajaryhmän toimintajakso, perinteisesti se pyrkii olemaan 6 kuukauden pituinen, mutta pituudet vaihtelevat. Yksilölliset toiveet sopimusten pituudessa ovat nykyisin mahdollisia ja vaikuttavat työpajajaksojen hämärtymiseen ja non-stop malliin, eli työpajajaksolle voi tulla lähes koska vaan nuorelle sopii.

Työpajaohjaaja

Nuorten työharjoittelun ohjaaja, joka järjestää pajan teeman mukaiset työtehtävät ja neuvoo, auttaa ja ohjaa nuoria elämässä eteenpäin. Usein hän on koulutukseltaan nuoriso-ohjaaja, sosionomi, tai työpajan ammatillisen alan ammattiosaaja.

Työvalmennuksen avulla edistetään työmarkkinoille pääsemistä tai palaamista tukemalla yksilön työkykyä ja -valmiuksia (Hanni & Kähkönen 2005). Työvalmennus keskittyy päivittäisen tuen antamiseen asiakkaille. Keskeistä on työn erilaisten vaatimusten opettelu, konkreettisten taitojen opettelu ja yhteistoiminta työyhteisössä. Valmentavammassa ohjauksessa, pajalla tuetaan erityisesti nuorten puutteellisia työtaitoja tai -valmiuksia. (Pekkanen 2007).

Työvalmentaja

Valmentaja, joka tukee asiakkaiden työkykyä sekä vastaa pajan/yksilön asiakasvalmennuksesta ja työtoiminnasta (Pekkala 2007.)

Vajaakuntoisella nuorella tarkoitetaan henkilöä, jolla on työllistymisen kannalta heikentyneet kyvyt tai osaaminen. (Pekkala 2007.)

Yksilövalmennus tukee työvalmennusta edistämällä kokonaisvaltaisesti yksilön arjen hallintaa ja toimintakykyä. Yksilövalmennus tukee työvalmennusta. Sen tehtävänä on tukea asiakkaan toimintakykyä. Yksilövalmennuksessa hahmotetaan asiakkaan elämäntilannetta: tämä tapahtuu toimimalla yhteistyössä, paitsi valmentautujan ja työvalmentajan, myös muiden alojen ammattihenkilöiden kanssa. Yksilövalmennus voi tarkoittaa pajalla tapahtuvaa asioiden selvittelyä, keskustelujen ja inhimillisen tuen antamista, mutta myös laajempaa palvelujärjestelmän avulla tapahtuvaa tukemista. Se voi siis määrittää myös yksilölliseksi palveluohjaukseksi. (Pekkala 2007.)

Yksilövalmentaja

Valmentaja, joka arvioi ja tukee valmentautujan toimintakykyä sekä vastaa palveluohjauksesta (Pekkala 2007).

4 OHJAAMISEN TEOREETTINEN VIIITEKEHYS

Avaan tässä luvussa teoreettisia käsitteitä ja etsin työpajoille sopivaa ohjaamisen filosofiaa pohjarakenteeksi nuorten auttamistyössä. Kentällä ohjaamisen filosofian pohtiminen koetaan liian abstraktiksi ja jopa turhaksi lähtökohdaksi työn tekemiselle ja sille kehittämistyölle, missä pohditaan miten näitä nuoria olisi hyvä ohjata. Omasta mielestäni olisi kuitenkin ensiarvoisen tärkeätä löytää jokin yhteinen filosofinen pohja, josta tätä kasvatustyötä lähdetään yhteistyössä tekemään. Itselleni, omaan työtehtävääni ja tässä postmodernissa ajassa elävien nuorten kanssa, hyvin käyttökelpoiselta tuntuu sosiodynaamisen ohjaamisen ajattelutapa. Olin löydöstäni iloinen ja helpottunut. On olemassa jokin teoreettinen pohja, johon voin työssäni nojautua. Samanhenkinen filosofinen pohjavire olisi upea tiimityöskentelyn lähtökohta. Jääköön se tulevaisuuden haaveekseni.

4.1 Sosiaalinen konstruktionismi

Perinteiset oppimisenäkemykset eivät ole riittäviä näille nuorilleni työpajalla. Tarvitaan uudennlaisia tapoja myös oppimisen motivoimiseen. Konstruktivismissa on oppijaa kunnioittava näkemys. Työpajanuorista suurimmalla osalla on hyvin koulukielteinen suhtautuminen. Perinteinen koulumainen toiminta työpajalla selvästi vaikuttaa nuoriin lamauttavasti ja passivoivasti, poissaolot ja poissaolevuus selvästi lisääntyvät ryhmissä. Monilla on kokemuksia peruskoulusta ja tulkintani mukaan behavioristisesta opettamisesta, jossa he ovat pudonneet vauhdista, kokeneet kyvyttömyyttä ja lahjattomuutta, alistamista ja kohtaamattomuutta sekä toisten oppilaiden että opettajien taholta.

Opetus on perinteisesti ollut tiedon siirtämistä opettajalta oppilaille. Uudemmissa oppimisenäkemyksissä, kuten konstruktivismissa lähtökohtana on oppija aktiivisena ja itsenäisenä tiedonhakijana. Opettajalla on opettamisen asiantuntemus tiedonhankintavoista ja tiedon jäsentelystä, ei niinkään tiedosta. (Kaikkonen 2008.)

Työpajalla keskeisenä tavoitteena on löytää nuorelle suunnitelma ja keinot kohti parempaa elämää. Tässä työssä tietona on nuoren eletty elämä ja kokemusmaailma. Asiantuntija tässä tiedossa on luonnollisesti nuori itse. Jäsentämisessä ja keinojen löytämisessä voi olla apuna ohjaaja, joka kuulee ja kunnioittaa nuoren tarvetta ja tavoitetta.

Hämeen ammattikorkeakoulun Johdatus ohjaustoimintaan -kurssin Moodle -aineiston mukaan konstruktivistisen oppimisenäkemyksen oppija oppiessaan uudelleen rakentaa, muokkaa, täydentää aikaisempaa tietoaan. Reflektointitaito ja itsearviointi korostuvat oppimisessa. On tärkeätä tietää, miksi tietty asia pitää muistaa tai osata, asian toimivuutta tulisi jopa kokeilla. Pelkkä mekaaninen tietäminen ja muistaminen eivät riitä, viime kädessä oppiminen näkyy toiminnassa. Opettajan tulee rakentaa oppimiselle

"rakennustelineet" joissa oppijan on mahdollista rakentaa tietämystään omista lähtökohdistaan. (Rantamaa 2006.)

Konstruktivismia on alettu uudenaikaisessa oppimisessa, opettamisessa ja ohjaamisessa pitää yleisluontoisesti vallalla ja sitä pidetään oppimisen jonkinlaisena nykynäkemyksenä. Onnismaa (2005) kritisoi sitä liiankin yleisluontoiseksi teorian käytöksi. Hän mainitsee, että yli kymmeneen vuoteen ei ole ilmestynyt montakaan kasvatusalan opinnäytettä tai oppikirjaa, jossa ei vannottaisi konstruktivistisen tieto- ja oppimisenäkemyksen nimeen. Kärjistyneimmillään Onnismaan mukaan konstruktivismin nimissä on haluttu kaataa oppilaitosten seinät, jolloin kaikki tila on yhtä suurta agoraa, jossa vapaita valintoja tekevät oppijat suuntautuvat kuka mihinkin. (Kalli & Malinen 2005,110.)

Olen usein kaivannut työpajarakennelmiin jonkinlaista seinien kaatamista. Mielestäni nuorten motivoimiseen hänestä turhauttavalla tuntuvaan työhön, käytetään kohtuuttoman paljon ohjausaikaa ja energiaa. Tällaisen turhautumisen huipun mielestäni kiteytti opiskelukollegani Jaana Terävä sanomalla; ”epäonnistumisen riski on suuri, kun osaamaton yrittää ohjata halutonta tekemään tarpeetonta”. Jos toiminta työpajalla perustuisi nuorten omiin tarpeisiin ja valintoihin, motivaatio tekemiseen ja oppimiseen olisi toista luokkaa. Ihannetila, jossa osaava ammattilainen voisi ohjata innostunutta tekemään ohjattavalle merkityksellistä tehtävää, olisi tavoitteellisen arvoinen ohjaustilanne.

Oppimisen näkökulmasta voisi ajatella niin, että tekemällä oppii. Tarvitanko opetusta lainkaan? Vai riittäisikö että työpajanuoret laitetaan työskentelemään aitoihin ympäristöihin? Heikkisen, Huttusen ja Tynjälän (2005) mielestä pelkkä tekemällä oppiminen ilman pedagogista ohjausta ja toiminnan reflektointia voi kuitenkin tuottaa sellaista oppimista, jota ei olisi tarpeellista eikä edes suotavaa oppia, niitä huonoja toimintakäytänteitä, joita opimme jatkuvasti arkielämässä. Pedagogista ohjausta tarvitsee myös käsitteellisen ymmärryksen kehittyminen.

Onnismaan (2005) mukaan ongelmana on myös termin konstruktivismin ylimalkainen käyttö, jossa ei eroteta riittävän selkeästi toisistaan (kognitiivista) konstruktivismia ja (sosiaalista) konstruktionismia. Sosiaalisessa konstruktionismissa tieto ja merkitykset syntyvät enemmän nien kuin korvien välissä eli vuorovaikutuksellisesti. Työpajaohjauksen toimintafilosofia voisi perustua juuri tähän sosiaaliseen konstruktionismiin, jossa eri todellisuuksia ja merkitysten jäsenyksiä luodaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Kalli & Malinen 2005,110.)

R. Vance Peavy (2000, 21) kertoo, miten oppiminen tehostuu kun ohjaaja tai opettaja toimii alueella, jota sanotaan oppijan "parhaaksi nykyiseksi suoritustasoksi". Tällaisella lähikehityksen vyöhykkeellä asiakkaita pitäisi rohkaista menemään pitemmälle kuin vain kertomaan, mitä he ovat tähän mennessä saavuttaneet tai kokeneet. Heidä tulisi aktivoida menemään yli sen, mitä he jo tietävät, uskovat tai tekevät, ja heidän tarinoidensa tulisi auttaa heitä siinä. Ei kohti epäonnistumista.

Peavyn kokemus konstruktivistisesta käytännöstä ohjaajan ja ohjaajien kouluttajana on osoittanut hänelle, että tämä lähestymistapa on innoittava ja pragmaattisesti hyödyllinen. Peavy on koonnut konstruktivistisesta viitekehystä ohjaukselle periaatteita. Siinä hän puhuu että elämme monien todellisuuksien maailmassa, jossa ihmisten maailma on sosiaalisesti konstruoitu eli rakentunut. Välineenä ihmisillä on kieli, joka tarjoaa työkalut henkilökohtaisten ja sosiaalisten todellisuuksien konstruointiin uudelleen ja uudelleen. Ohjauksen polttopisteessä on ihmisen henkilökohtaiset merkitykset, toiminta ja vuorovaikutus. Keskeisenä ohjauksessa on metaforisen, symbolisen minuuden käsite. Ihmisten välisten projektien kautta minuutemme muotoutuu. Tavoittelemme luontaisesti holistista kuvaa itsestämme. Mitään ihmisen muutosta ei tapahdu ilman tunteita. Ohjauksessa korostetaan ihmisen aitoa kokemusta ja tunteita, jotka toimivat sosiaalisten suhteiden rakennusaineina. Tärkeätä on ottaa huomioon, että ihmiset tekevät havaintonsa ja toimivat toistensa sekä ympäristön muodostamassa kontekstissa tai elinoloissa. Kulttuurit ovat elämisen suunnitelmia, sillä tiettyyn kulttuuriin syntyvät ihmiset saavat samalla suunnitelman siitä miten elämä pitäisi elää. Kahden ihmisen kohdatessa he ymmärtävät toistensa viestintää siinä määrin kuin he pystyvät jakamaan sekä ymmärtämään toistensa kulttuurisia ilmauksia ja tapoja. (Peavy 1999, 34-48.)

Tynjälä, Heikinen ja Huttunen (2005) artikkelissaan pitävät lähtökohtana ajatusta, että konstruktivismi ei ole yhtenäinen teoria, vaan se on sidoksissa eri tieteenalojen monenlaisiin lähestymistapoihin. Konstruktivismista esiintyy erilaisia suuntauksia ja tulkintoja oppimisen tutkimuksessakin. Konstruktivismilla on filosofinen merkitys, siinä merkityksessä se on syvällisin ja tieteenaloja yhdistävin. Puhutaan myös narratiivisesta käänteestä. Siinä tutkimustieto esitetään tarinana, jossa tutkija on läsnä kertojana eikä esiinny kaikkietävänä etäisenä olentona todellisuuden yläpuolella. Yhteenvedon voisi sanoa, ettei ole yhtä konstruktivismia eikä yhtä ainuttakaan konstruktivistista oppimisteoriaa. (Kalli & Malinen 2005, 20-37.)

4.2 Sosiodynaaminen ohjaaminen

Olen työssäni nuorten työpajaohjaajana usein miettinyt, millaisia ammatillisia rooleja ja ohjaustyyliä minulta odotetaan ja mitä minun tulisi hallita. Olen päätenyt ainakin itselleni ja nykyisessä työyhteisössä parhaiten toimivaksi ohjaustyyliksi sosiodynaamisen ohjaustyylin. Löysin sen tutkimukseni ohjaustoiminnan kirjallisuutta, Onnismaa on Suomessa koonnut ja kirjoittanut ohjauskirjallisuutta.

Sosiodynaaminen ohjaus on sekä ohjausfilosofiaa että tapa harjoittaa ohjausta käytännössä. R. Vance Peavy on sosiodynaamisen ohjauksen kehittäjä ja on rekisteröinyt sosiodynaamisen ohjauksen tavaramerkiksi Kanadassa (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2004, 16). Työpajaohjaajana sosiodynaamisen ohjaajan kaltainen toimija voisi olla käyttökelpoinen ja mielekäs rooli.

Sosiodynaamisessa ohjauksessa ohjaaja ja asiakas työskentelevät tiiminä, joka tutkii asiakkaan elämänkenttää, kartoittaa asiakkaan nykyistä eksis-

tentiaalista tilannetta ja suunnittelee henkilökohtaisia projekteja, jotka mahdollistavat asiakkaalle toivotunkaltaisen tulevaisuuden tavoittelemisen. Ohjausnäkemys on konstruktivistinen ja toimii käytännöllisenä, yleisluontoisena ja kokonaisvaltaisena elämänsuunnittelun menetelmänä. Ohjaaja tarjoaa asiakkaalle inhimillistä läsnäoloa eikä siten voi jättää huomiotta ihmisen elämänkentän muita puolia. Henkilökohtainen elämä, henkinen elämä, terveys ja elämäntyyli ovat kaikki asioita, joilla on yhteys työelämän kysymyksiin. Sosiodynaamisessa ajattelussa ohjaus on ennen kaikkea sosiaalista toimintaa, ja vasta toissijaisesti psykologinen menetelmä. (Peavy 2000, 23 – 24.)

Sosiodynaamisena ohjaajana olen kuin kanssamatkustaja. Nuoren kanssa yhdessä tukimme hänen elämäntilannettaan nyt. Työskentelyni lähtisi hänen kuvaamastaan lähtötilanteesta. Mitä asioita siinä tilanteessa hänen mielestään pitäisi olla paremmin? Näin tavoite hyvään elämään lähtisi hänen halujensa ja toiveittensa pohjalta, motivaatio jatkotyöskentelylle olisi oikeanlainen. Peavy näkee ohjausprosessin ja sen tuloksen auttajan ja avunhakijan yhteisenä aikaansaannoksena, heidän vuorovaikutuksensa yhteistyönsä hedelmänä. (Peavy 2004, 17.)

Postmodernissa, konstruktivistisessä ohjauskeskustelussa asiakas ja ohjaaja ryhtyvät yhteistyössä rekonstruoimaan asiakkaan näkökulmaa samalla asettaen yhteistyössä kokeman huolenaiheen kontekstiinsa (Peavy 2000, 26).

Minun ei tarvitsisi tietää nuoresta yhtään enempää kuin nuori itse elämästään haluaa kertoa. Minun ei ohjaajana tarvitse luvata enempää kuin pystyn, en ole taikuri tai ennustaja, vaan eri näkökulmasta katsova eteenpäin auttava lähimmäinen. Tavoite on nuoren asettama ja minun tulee kuulla, ymmärtää ja sanallistaa se oikein. Kun pystyn säilyttämään arvostavan ja kunnioittavan suhtautumisen nuoreen, saan minä takaisin luottamusta, jota minun tulee viisaasti kantaa ja vaalia eteenpäin, niin että siitä syntyy yhteistyö, jonka hedelmänä on ainakin oikea suunta toimille ja toiminnalle jotka vievät kohti tavoitetta. Tavoite voi olla opiskelupaikka, työ tai vanhempien välisen suhteen eheytyminen tai kirjoitustaidon lisääntyminen. Silloin tuntisin tekeväni oikeata työtä, suuntaisin energiani ja ymmärrykseni oikeaan kohtaan. En tuntisi riittämättömyyttä tai turhautumista, koska en tekisi työtä yksin tai väärään tarpeeseen.

Ohjaaja ei omaksu kaiken tietävän ylemmyyden asennetta suhteessa asiakkaaseensa. Ohjaajan näkökulma on vain erilainen kuin asiakkaan. Ohjaussuhde on vuorovaikutusta, joka on yhdessä saatu aikaan ja johon sekä asiakas että ohjaaja tuovat oman panoksensa. Ohjaajan tehtävä on sensitiivisesti ja itseään havainnoiden toimia niin, että potentiaalisesta aidosta dialogista tulee realisoitunut yhteinen tavoite. Kun ohjaaja aidosti ja todelliseen ymmärtämiseen pyrkien kuuntelee toisen ihmisen tarinoita tämän kokemasta huolesta ja vaikeuksista ei etuoikeutettuna asiantuntijana, vaan kanssatulkitsijana - kumppanuuteen perustuva suhde mahdollistuu. Tästä kumppanuudesta voi tulla henkilökohtaisen tiedon konstruoimisen ja tarvittaessa paranemisen lähde. (Peavy 2000, 26.)

Olen usein miettinyt kenen palveluksessa työssäni olen. Olenko työttömyystilastojen, nuorisopalvelun hallinnon, kuntalaisten vai nuoren? Peavy (2004) kehottaakin kysymään miltä tahansa auttamismuodolta: Onko tämä viisas tapa auttaa? Onko tämä ohjausmenetelmä kulttuurisesti järkeenkäypä? Auttaako se ihmistä saamaan selvimmän kuvan ja paremman otteen sosiaalisesta tilastaan - siis niistä konteksteista, joissa ihminen yrittää elää ja ratkaista jokapäiväisen elämänsä mukanaan tuomia ongelmia? (Peavy 2004, 18.)

Olen kärsinyt työpaikkani autoritäärisestä ja vanhanaikaisesta johtamisesta. Olen taistellut ja räksyttänyt vanhaa valtaa ja hyvävelijärjestelmää vastaan. Olen kipuillut ja turhautunut organisaatiossa, missä työn muutoksista ei avoimesti puhuta vaan asiat päätetään ohjaajille "toteuttamista vaille valmiiksi" jossain muualla. Olen väsähtänyt. Olen siirtänyt omia negatiivisia tunteitani nuoriin. Olen pettynyt, että he eivät innostu ja syty samasta tekemisestä kuin minä. Voimalla en saa heitä liikkumaan tai innostumaan. Olen yhtä turhautunut pakkohausta kouluihin kuin nuoretkin. Tuulimyllyjä lujempaa en voi puhaltaa ja masennusta en voi kadottaa taikasanalla. Mutta oman työpanokseni ja energiani voin suunnata oikeaan käyttöön ja omaa suhtautumistani nuoreen voin muuttaa. Yhdessä eksymme tai löydämme.

Peavy (2004) kirjoittaa, että rakennamme oman inhimillisen maailmamme, minuutemme, suhteemme toisiimme, instituutioon ja yhteiskuntaan dialektisten suhteiden, ymmärtääkseni vuorovaikutteisten suhteiden kautta. Teemme tätä vuorovaikutusta ennen kaikkea käyttämällä kielellisiä työkaluja niiden kaikissa muodoissa: kirjoittaminen, piirtäminen, eleet, metaforat, kartat sekä muut symboliset välineet. Sosiodynaaminen näkökulma on paljon laaja-alaisempi kuin olemme tottuneet auttamistyössä ajattelemaan, ihminen ajatellaan holistisesti, tavoittaa ihmisen rikkaus, täyteys ja merkitys. Tämä on kaukana modernista ongelmakeskeisestä ajattelusta, nuori tulee huomioiduksi hänen ongelmansa, puutteensa tai poikkeaman vuoksi. (Peavy 2004, 19.)

Narratiivinen työote työpajatoiminnassa kiehtoo minua. Olen paljon teettänyt nuorille minäkuvaharjoituksia ja tehtäviä kuvallisesti ja jonkin verran sanallisestikin. Olemme tutkineet kollaasitöillä mennyttä, tätä hetkeä ja tulevaisuutta, olemme tehneet karttoja ja reittipiirroksia unelmiin ja toiveisiin. Olen kokenut oman elämän kuvittamisen tärkeäksi ja hyödylliseksi.

Ohjaaja auttaa osallistujia ajattelemaan elämäänsä paneutuvammin, ja ne pyrkivät toteuttamaan sitä konstruktivistista periaatetta, jonka mukaan "meillä on eniten toivoa paremmasta elämästä, paremmasta ratkaisusta tai paremmasta minuudesta silloin, kun kuvailemme elämämme ja huolemme uudestaan uusia sanoja käyttämällä, uutta minuutta muodostavien tarinoiden avulla" (Peavy 2000, 21).

Olen kehitellyt kuvallisia tai sanallisia harjoitussarjoja omasta päästäni ja vähän varastanut sekä lainannut toistenkin päästä. Olen yrittänyt tehdä oman tulevaisuuden rakentamisesta myös ryhmätilanteita. Olen houkutel-

lut tarinoita kuuluville, yhteisiä ja yksityisiä kertomuksia. Olen yrittänyt saada tuotoksia myös toisten kuultavaksi ja nähtäväksi. Olen yrittänyt tuoda jopa draamallisia menetelmiä tähän käyttöön.

Yksi nuori kuvasi Touho & Wimme -projektin toimintaa dii-ba-daa-ba -toiminnaksi ja sanoi että voisi olla enemmän tsui-ba-dui-baa. En ole osannut sanoa tai perustella mitä nämä yhden nuoren nimittämät "dii-ba-daa-ba" -harjoitukset ovat, mutta nyt tunnistan, että niistä on puuttunut se "tsui-ba-dui-ba", joka voisi olla henkilökohtaisen kuulemisen taso. Niitä voisi kutsua Raksa-päiviksi tai -tunneiksi. Oman elämän rakentamisen päivä kuulostaa hyvältä. Minun tulisi yhdistää ryhmänohjaustehtävääni myös kahdenkeskiset keskustelut vaikka nuoren elämäkartin pohjalta. Nuoren elämäntilanteesta lähtevän keskustelun pohjalta nuori voisi lähteä tekemään raksa-tehtäviä, projektia tai portfolioa omaan tahtiin. Olen kiivennyt väärinpäin puuhun yleisestä yksityiseen, seuraavaksi voisi lähteä liikenteeseen yksityisestä yleiseen.

5 TOIMINTATUTKIMUKSELLINEN PROJEKTI

Haluan esitellä tässä opinnäytetyössäni toiminnallisen projektin, jonka toteutin työpaikallani Vantaan kaupungin Nuorisopalveluiden työpajalla. Projektiin ryhtyessä tavoitteenani oli testata kaikkia mahdollisia Hamkissa oppimiani ja aikaisemmin hallitsemiani ohjausmenetelmiä. Halusin tarjota pajanuorille luovan ilmaisun kirjoa ja antaa heille mahdollisuus toteuttaa itseään erilaisin keinoin. Halusin kehittää ja kokeilla. Törmäsin projektin aikana monenlaisiin hankaluuksiin, jotka synnyttivät haastavia kysymyksiä siitä miten näitä nuoria tulisi ohjata, mihin ja miksi. Hankalalta tuntuvasta projektista muodostui opinnäytetyöni toimintakenttä ja perusta.

5.1 Touho & Wimma luovan ilmaisun ja toiminnallisten menetelmien projekti

Perustelin projektiin ryhtymistä itselleni seuraavanlaisesti; koen luovan ilmaisun ja toiminnalliset menetelmät nuorisotyössä arvokkaaksi keinoksi ja väyläksi auttaa nuorta kohti parempaa elämää. Koulutuksen aikana olen saanut uutta puhtia näiden menetelmien soveltamiseen. Projektini Touho & Wimma avulla kokeilin menetelmien soveltuvuutta yhdelle vantaalaiselle työpajaryhmälle. Perustelin työyhteisölleni projektini toteutusta; olen työpajan työyhteisön vakituinen työntekijä ja tunnen työni mahdollisuudet, mutta myös vaikeudet ja uhat. Halusin projektini kautta myös kokeilla uusia toimintamuotoja ja kehittää työpisteeni toimivuutta.

5.2 Kaksi räppiä

Annoin projektin lopussa kolmelle nuorelle tehtäväksi kirjoittaa runon. Seuraavien sanojen piti valmiista runosta löytyä; Viestintä- ja vuorovaikutuspaja, nukke ja kauas pilvet karkaavat. Syntyi kanta-aottava räppi, johon koin velvollisuudeksi tehdä vastaukseksi oman räppini. Esitin ohjaajakollegan kanssa molemmat räpit pajatalon kevätjuhlassa nuorten runoilijoiden suostumuksella. Mielestäni ne kuvaavat hyvin nuorten maailmaa ja sitä ristiriitaa, joka ohjaustyössä vallitsee.

Nuorten räppi:

*Viestintä- ja vuorovaikutus paja salaliitto
nuoria vastaan
aivopese meidät se hikimaja.*

*Tästäkin runosta ne sanoo ”hyvä hyvä”,
meitsi vaan pyörittää silmiä, arvaa kiinnostaax
meitä pomottaa oikea
akkavalta.*

*Me ollaan jotain nukkei,
täällä meistä tehdään
eunukkei.*

*Kun lähen täältä, vedän viimeiset
henkoset ja sit
kauas pilvet karkaavat.*

Ohjaajan vastaus räppiin:

*VVV, pajojen pakkoliitto
kuunteli räpin raskaan,
”ihan sama” valtaa teidät, angstillekin joku raja.*

*Kannusta, kehu, tarjoa tiedon jyvä.
Älä lannistu. Joo on tummi pilvi. Arvaan kyllä, kysyn silti ”kiinnostaax?”
vaikka aikuinen nuori kuulostaa
kakaralta.*

*Hei sull on nuoruus kukkein,
väistä vaaroja tumman virran
ne on uppotukkei.*

*Kun sä lähdet, päästä vedä viimein
se tumma huppu ja
tartu kiinni elämästä ja sit kauas pilvet karkaavat.*

5.3 Toimintatutkimuksellisen projektin kuvaus

Touho&Wimma, luovan ilmaisun ja toiminnallisten menetelmien projekti (Liite 1) toteutui Viestintä- ja vuorovaikutuspajalla Vantaan kaupungin Nuorisopalvelujen tiloissa Neilikkatien Pajatalolla. Projektin toiminnalliset keskiviikot olivat vuoden 2008 helmikuusta kesäkuuhun. Touho&Wimma -keskiviikkoja toteutui yhteensä 14 kertaa. Päivät olivat kuuden tunnin pituisia, ohjasin nuorten toimintaa klo 9-15. Projektissa oli mukana yhteensä 30 nuorta, 27 heistä oli työharjoittelussa olevaa pajanuorta sekä kolme työssä oppijaa, sosionomi ja nuoriso-ohjaajaksi opiskelevia opiskelijoita. Pajanuorista 12 oli tyttöjä ja 15 poikia. He olivat työharjoittelussa olevia 16–24-vuotiaita työttömiä vantaalaisia nuoria. Nuorin osallistuja pajalaisista oli 16-vuotias ja vanhin 24-vuotias.

Projektissa toteutui 14 toiminnallista keskiviikkopäivää, yksi Touhoon ja Wimmaan varattu keskiviikko kului varastetun kameran selvittelyssä ja yksi aamupäivä käytettiin väliarviointiin, lisäksi viimeisenä työharjoittelupäivänä annettiin yhteisesti palautetta koko pajan toiminnasta ja Touho&Wimma -projektista suhteessa koko pajan toimintaan.

Touho&Wimma -päivä rakentui, niin että aamupäivän toiminta toteutui 9-11.30 ja iltapäivän 12-15. Aamupäivät aloitettiin aina yhdessä samalla ringissä istumisen rituaalilla. Aamupäivät toteutuivat pääosin minun ohjauksena ja iltapäivisin tavoitteena oli itsenäisempi tai pienryhmän työskente-

lyyn. Viimeisen tunnin aikana pyrittiin katsomaan, esittelemään ja pohtimaan yhdessä päivän toimintaa ja tuotoksia, sekä antamaan palautetta. Toteutuneiden toimintakeskiviikkojen teemat olivat; minä- esittely, me-yhteisöllisyys-turva-luottamus, kuvitteellinen roolihenkilö, myönteinen ajattelu, esillä oleminen ja assertiivisuus, teatteri-improvisaatio, kehollinen viestintä naamioiden avulla, kuvallinen ilmaisu, maalaaminen, nykytaide, varastetun kameran selvittäminen, väliarviointi, valokuvatyöpaja, roolipelejä, Suomenlinnan taidepiknik, lyhytelokuva.

Projektini oli kehittämisprojekti, jossa oli toimintatutkimuksellinen näkökulma. Pyrin sosiaalisessa toiminnassa nuorten työpajalla käynnistää muutosta ja rohkaisemaan ihmisiä tarttumaan asioihin, jotta niitä voitaisiin kehittää heidän omalta kannaltaan paremmaksi. Yritin käynnistää toimintaa, joka innostaisi nuorta ilmaisemaan ajatuksiaan ja löytämään omimpia ilmaisun keinoja ja antamaan rohkaisevia kokemuksia yhdessä toimimisesta ja vertaistuesta. Ongelmaksi muodostuivat sitoutumisen vaikeudet, suuri ryhmä, menetelmien vieraus ja heikko vuorovaikutus muun työyhteisön kanssa. Onnistumisena voisi todeta projektin väliarvioinnin merkityksen ja loppuvaiheessa nuorten oma-aloitteisemman toiminnan, sekä nuorten suvaitsevaisuuden ryhmässä olevaa erilaisuutta kohtaan.

5.4 Perusteluja toimintatutkimuksen valinnalle

Yritykseni kehittää työpaikkani toimintaa projektini kautta muistuttaa toimintatutkimusta. Ainakin seuraavat Heikkisen ja Jyrkämän (2001) asettamat toimintatutkimuksen piirteet mielestäni projektissani toteutuvat. Toimin yhteisössä, jossa yksilöt pohtivat ja refleктоivat sekä kehittävät työtään. Olen analysoinut yksin ja yhdessä muiden ohjaajien kanssa, kuinka toiminta on historiallisesti kehkeytynyt nykyiselleen. Olen yhdessä työparieni ja nuorten kanssa kehitellyt vaihtoehtoja ongelmien ratkaisemiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Olen projektini toiminnasta yrittänyt tuottaa uutta tietoa, jonka pätevyyttä ainakin itse arvioin suhteessa olemassa olevaan teoriaan. Projektista olen keskustellut siinä toimivien nuorten kanssa, mutta selvästi liian vähän kollegojeni tai esimieheni kanssa. Olemme kokeilleet menetelmiä käytännössä. Pyrin rinnastamaan yhteisön toimimista aikaisempaan tietoon ja teoriaan. Julkistan kokemukseni myös yhteisön ulkopuolella. Siis olen tehnyt projektissa toimiessani toimintatutkimusta ja tässä pohtiessani teen sitä kokoajan. (Heikkinen 2001, 183.)

Heikkinen (2001) kirjoittaa, että toimintatutkimus ei ole varsinainen tutkimusmenetelmä, vaan pikemminkin tutkimusstrateginen lähestymistapa, joka voi käyttää välineenään erilaisia tutkimusmenetelmiä. (Heikkinen 2001, 170.) Projektini tutkimusmenetelmiksi voisi sanoa havainnoinnin ja kyselyt, joihin liittyy oppimispäiväkirjat, valokuvat, videokuvaukset ja palautekeskustelut ja kirjoitukset sekä se kirjoitettu, puhuttu, esitetty, sävelletty ja piirretty nuorten tuottama narratiivinen aineisto. Heikkinen (2001) kuvaa, että toimintatutkimukselle tunnusomaista on toiminnan ja tutkimuksen samanaikaisuus sekä pyrkimys saavuttaa välitöntä, käytännöllistä hyötyä tutkimuksesta, tässä projektista. Toimintatutkimuksen päämääränä ei ole vain tutkiminen, vaan myös toiminnan samanaikainen kehittäminen.

Sitä voi pitää tietynlaisena ajattelutapana, filosofiana tai jopa kansalaisliikkeenä. Työssäni kaivattaisiin juuri tällaista toimintatutkimuksen tarjoamaa kaksoistehtävää: toiminnan tutkiminen ja kehittäminen. (Heikkinen 2001, 183.)

Toiminnan käsite toimintatutkimuksessa tarkoittaa sosiaalista toimintaa, ensisijaisena tarkoituksena on tutkia ja kehittää ihmisten yhteistoimintaa. Se on perusluonteeltaan sosiaalinen prosessi. Toimintatutkimuksen suhde teoriaan on sellainen, että teoria on sisällä käytännössä ja käytäntö teoriassa. Kurt Lewin on sanonut; ”Mikään ei ole niin käytännöllistä kuin hyvä teoria.” (Heikkinen 2001.)

Pyrkimyksenä on toimintatutkimuksessa toiminnasta tietoiseksi tuleminen ja se on paljolti kielellinen tapahtuma. Ihmisen toiminta ohjautuu ajattelun avulla. Toiminnassa oleva tieto on kuitenkin piilevää tietoa, sellaista tietoa tietämistä jota ei voi ääneen sanoa. Toimintatutkimuksen tarkoitus on nostaa tämä hiljainen tieto tietoisien ja keskustelemaan harkinnan tasolle. (Heikkinen 2001, 171.)

Heikkinen (2007) kirjoittaa myös tuoreemmassa toimintatutkimuksen kirjassaan hiljaisesta tiedosta, että ihmiset elävät ja työskentelevät keskellä hiljaista tietoa, vaikka eivät osaa kuvailla, mitä he oikeastaan tekevät. Oppiminen tehostuu, kun sanatonta osaamista pyritään tietoisesti ajattelemaan ja kun siitä pystytään keskustelemaan. Oman projektini reflektio jäi vähäiseksi työyhteisössä. Tosin toteutin projektissa itsereflektiivistä kehää, jossa toiminta, sen havainnointi, reflektointi ja uudelleen suunnittelu seurasivat toisiaan. Projektin väliarvioinnin jälkeen toteutin viimeiset neljä toimintakertaa uudella ja kehittyneemmällä tavalla.

Olen pohtinut projektini aikana myös kuvallisen ja kehollisen kerronnan keinoja. Pitääkö kuvallisen ja kehollisen viestinnän tarjoama tieto kääntää kielelliseksi ennen kuin se tarjoama tieto on uudelleen sovellettavissa käytäntöön? Heikkinen (2007) pohtii samankaltaisia asioita, miten toimintatutkimus ylipäätään eroaa siitä oman työn kehittämisestä, jota opettajat muutenkin tekevät. Raja on hänen mukaansa liukuva, myös tulosten esille tuomisen tapa on toimintatutkimuksen osalta epämuodollisempi ja vapaampi.

Heikkisen (2007) mukaan toimintatutkimuksen muotoja on kaikessa siinä työssä, jolla opettajat esimerkiksi kehittävät opetusmenetelmiään ja koulun toimintaa. Toimintatutkimus eroaa muusta kehittämisestä, yleisesti tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa ja saada se julkisesti arvioitavaksi. Toimintatutkimusta tekevällä, voi olla vaihtoehtoisia tapoja artikkelien ja raporttien lisäksi. Tutkija voi esimerkiksi järjestää näyttelyn tai täydennyskoulutustilaisuuden. (Heikkinen 2007, 30–35.)

5.5 Menetelmien runsauden sarvi

Projektin alussa teetin nuorille harjoituksen, jossa heidän tuli valita erilaisista ilmaisemisen keinoista itselleen mieluisin ja vaikein. He osoittivat muille myös sen missä ilmaisemisen tavassa he halusivat kehittyä. Ilmai-

sun keinoina olivat puhuminen, kirjoittaminen, piirtäminen & maalaaminen, näytteleminen, tanssiminen, laulaminen ja soittaminen sekä valokuvaus ja videokuvaukset. Tältä pohjalta jaoin menetelmät keskusteluun, kirjoittamiseen, draamalliseen toimintaan, musiikkiin, kuvalliseen ilmaisuun, erilaisiin lämmittelyharjoituksiin; leikkeihin ja luottamusharjoituksiin, sekä rentoutukseen. Nuorten toivomuksesta lisäksi väliarvioinnin jälkeen vielä videokuvauksen, pelit ja retket. Jokaiseen osa-alueeseen minulla oli runsaasti erilaisia harjoituksia, kokonaisuus on varsinainen runsauden sarvi. Yksityiskohtaisempi luettelo menetelmistä on liitteenä opinnäytetyöni lopussa.

5.6 Projektin haasteet

Pajallemme ei ollut muodostunut yhteistä toimintatapaa, oli kolmenlaista ohjaustyyliä, jotka olivat ajoittain ristiriidassa keskenään. Minun tapani korostaa ryhmäytymisen tärkeyttä, yhdessä tekemistä, luovaa ilmaisua tai toiminnallisia menetelmiä ei ollut yhtä tärkeätä kaikille ohjaajille. Tunsin vaikeaksi projektini esittelyn ja eri vaiheista kertomisen tiimille, en tuntenut että työyhteisö haluaisi tukea toimintaani. Lisäksi asiat pajalla tapahtuivat niin hektisesti, että yhteiselle keskustelulle olisi pitänyt varata jo projektia suunnitellessa aikaa koko tiimiltä. Vuorovaikutus ja reflektointi jäivät vähäiseksi ja se köyhdytti projektia ja johtopäätösten uudelleen soveltamista tai työyhteisön kehittymistä. Itselläni oli myös voimakas halu pitää projekti omassa hallinnassa ja esti todennäköisesti muiden osallistumista siihen.

Haluttomuus sitoutua ryhmään esti ryhmäytymistä tai luottamuksen syntymistä. Uudet ryhmän jäsenet vaativat aikansa päästäkseen sisälle pajan nuorten työryhmää. Nuorten ikäjakauma 16–24 ja ryhmän ajoittain suuri koko, oli myös esteenä luottamuksen syntymiselle ja toimivan ryhmän muotoutumiselle. Suurin ryhmän koko oli 23 nuorta. Vierailija luovan toiminnan ohjaaja epäili ko. ryhmän mahdollisuuksia ryhmäytyä. Myös oma luottamukseni nuoriin oli ajoittain kateissa ja sai minut käyttäytymään kiukkuisesti ja ylimielisesti. Epäluottamus, vuorovaikutuksen vähäisyys ja jakamisen vaikeus olivat projektin suurimpia heikkouksia. Henkilökohtaiselle huomioimiselle nuorilla oli tarvetta ja sellaista huomatuksi ja kuulluksi tulemisen tarvetta en pystynyt ohjaajana tyydyttämään.

Ryhmässä oli hyvin erilaisista kulttuureista tulevia nuoria, romaneja, angolalainen, intialaissyntyinen, venäläinen, kosovolainen, nuoria Etelä-Suomesta Pohjois-Karjalaan. Lisänä eroavaisuuteen oli ikäero ja elämän tyyli, jota he edustivat. Joukossa oli voimakkaasti toisistaan eroavia mielenpiirteitä, niin seksuaalisuudesta kuin uskonnostakin. Siitä huolimatta nuoret sanoivat erilaisuuden olevan ryhmän rikkaus. He löysivät pienempiä ryhmiä, joissa kokivat ystävyyttä ja hyvää ”porukka”-henkeä. Eräs venäläissyntyinen nuori kertoi, ettei hän olisi koskaan kuvitellut sietävänsä mustalaisia, niin kuin tässä ryhmässä. Huumorintaju ja erityisesti kyky nauraa itselle oli ryhmän erityinen voimavara. Myös hyvin vieras asia osattiin ottaa sallivasti vastaan. Vastahakoisen naamiotyötunnin jälkeen sain yhdeltä nuorelta kirjallista palautetta: ”Sinä Virpi olet ihan mukava, mutta nyt

vaan ei kerta kaikkiaan jaksa tällaista.” Oma itselle nauramisen taito oli minulla nuoria selvästi heikompaa.

5.7 Projektin myönteinen anti

Projektin monipuolisuudesta, rohkeasta kokeilusta ja sinnikkyydestä saan olla tyytyväinen itselleni. Nykytaiteen performanssini ja valkoiseksi maalatut kasvat nykytaiteen museossa herättivät nuorissa kiinnostusta ja he arvostivat heittäytymistäni ja rohkeuttani. Minut koettiin luovaksi ja taiteelliseksi ohjaajaksi ja taidekasvattajana tunsinkin tyytyväisyyttä ohjaajan rooliini.

Väliarvioinnin jälkeisissä toimintakerroissa toteutui nuorten osallisuus ja yhteistoiminnallisuus. Nuoret saivat enemmän ohjata itse itseään ja päättää, miten tehtävän toteuttavat. Osasin jäädä sopivasti ulkopuolelle, kun ryhmä toimi ja liittyä mukaan kun tarvitsivat minua eteenpäin auttamisessa tai ristiriitatilanteissa. Olin sataprosenttisesti läsnä, mutta hiljaisena osapuolena. Ryhmässä oli kymmenen jäsentä, se oli huomattavasti toimivampi kuin kahdenkymmenen henkilön ryhmä. Suuryhmän kanssa toimimassa isona apuna oli Laurean ammattikorkeakoulusta valmistuva sosionomiopiskelija, joka oli työssä oppimisjaksollaan. Hän osallistui toimintaan ja innosti nuoria mukaansa tekemään. Hän toi ryhmään positiivista virtaa ja minulle mahdollisuuden reflektoida toimintaa hänen kanssaan keskustelemalla.

5.8 Vaikea projekti nosti esiin tutkimuskysymyksiä

”Ihan sama, saaks lähtee?”

”Onks pakko piirtää jos ei halua?”

”Mitä järkee?”

”Pitäis olla vähempi diibadaabaa ja enempi tsuipaduibaa.”

”Oot ihan kiva, mut tätä nyt vaan ei jaksa.”

”Mten muuttaa ihmisten sisäinen lahna vaikka apinaksi”

”Jotain turhaa sönköttämistä”

Vaikeinta on ” esillä olo”

Haluaisiin jättää pois ” väkisin yrittämisen ”

”Ollaan kaikki niin erilaisia”

”Ohjaajien pitäis mennä henkilökohtaisemmalle tasolle, eikä pysytellä pelkkänä auktoriteettina.”

Kaiken muun ohessa nämä nuorten kommentit jäivät puhuttelemaan minua kaikkein eniten. Otin ne aluksi hyvin henkilökohtaisesti vastaan ja koin epäonnistumista ja pettymystä ohjaajana, jolla pitäisi olla jo kokemusta monenlaisista haastavista tilanteista. Pohdin paljon, mikä ja miksi meni pieleen. Päädyin lopputulokseen, että minulla oli liian suuri ja hyvin heterogeeninen ryhmä ohjattavana ja tein projektiani liikaa yksin. Nuorten erilaisuuden hyväksyminen ja luottamuksen syntyminen olisi vaatinut ryhmässä enemmän aikaa. Minun oli myös vaikea luottaa nuoriin ja ryhmään. Esillä olemisen harjoitukset tulivat ryhmälle ja minulle liian aikaisin. Är-

syynnyin ja turhauduin nuorten vastarinnasta ja häirinnästä, minun olisi siinä kohtaa pitänyt kohdata nuoret rennommin. Minulle oli tärkeätä ja kiire testata oppimaani menetelmistä, mutta unohdin henkilökohtaisen nuoren kohtaamisen tässä ja nyt. Onneksi ymmärsin ja uskalsin kysyä väliarvioinnissa nuorilta vastauksia siitä, miten kannattaisi projektin viitenä viimeisenä kertana toimia.

Työni nuorten työpajaohjaajana tarvitsee laadullista kehittämistä. Kehittämistyön onnistumisen kannalta työyhteisön luottamuksen ja dialogisuuden lisääminen on ehdoton edellytys dynaamisen asiantuntijuuden kehittämiseksi. Nuoret sinänsä ovat kehitystehtäväänsä toteuttavia ja ajan ilmiöissä kasvavia minuuttaan rakentavia yksilöitä. He tarvitsevat yksilöllistä ja henkilökohtaista ohjausta, mutta myös yhteisöä jossa toimia, sekä vertaisryhmää jossa peilata. Toimivan ryhmän syntyminen tarvitsee aikaa rakentua. Ryhmäytyminen on prosessi, jossa ryhmäilmiöt vaikuttavat. Ohjaajan tulee pyrkiä dynaamisesta asemastaan myös vähäisempään rooliin, jotta ryhmäläiset voivat ottaa ryhmän tarjoamia tehtäviä hoitaakseen. Ilmaisuu on henkilökohtaisempi asia. Erilaisille ilmaisemisen tavoille on annettava mahdollisuus. Nuoren itsetunto tarvitsee rohkaisua ja kannustusta uuden ja vieraan ilmaisumuodon kanssa. Lähtökohdaksi on asetettava luottamus ja epäonnistumisen hyväksyvä ilmapiiri. Vastustamisessa ja passiivisuudessa pysyttäytyminen on nuorilla puolustusmekanismi epäluotettavaa ryhmää mutta myös ohjaajaa kohtaan. Luottamuksen saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi on ohjaajana tehtävä määrätietoisesti töitä. Silloin hänen tulee olla nuoren palveluksessa enemmän kuin organisaation.

Vaikean projektin läpikäyminen on kasvattanut asiantuntijuutta ja herättänyt uusia kysymyksiä tutkittavaksi:

Millainen työpajatoiminta parhaiten palvelisi nuorta työtöntä työharjoittelijaa?

Millaiseksi uudelleenlaiseksi asiantuntijaksi minun työpajaohjaajana tulisi kehittyä?

Mikä ohjaustoiminnan muoto minulle henkilökohtaisesti olisi parhaiten sopiva, löytyisikö se terapeutin ohjaustoiminnan, taidekasvattajan ja sosiodynaamisen ohjaamisen risteytyksestä?

Miten nuoren vastustamista voisi ymmärtää ja hyväksyä?

6 HAASTATTELUTUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Kuvaan tässä luvussa toista tutkimusmenetelmäni teemahaastattelua, perustelen menetelmän valintaani konstruktiiiviseen viitekehykseen sopivana. Haastateltavat esittelen lyhyesti työpajakentän tuntevina asiantuntijoina, en jätä heitä nimettömiksi, mutta en kuvaakaan heidän toimintaympäristöään tai työelämäyhteyttä tarkemmin, koska haluan pitää heidän vastauksensa henkilökohtaisina ja yksityishenkilön kommentteina. Kuvaan jonkin verran haastattelutilanteita ja aineistoa. Sovellan teemahaastattelun menetelmää työpajan asiantuntijoita haastatellessani. Laajemmin annan haastateltavien puheen näkyä kirjoituksessani, haluan tuoda heidän rikkaan ja luovan kielellisen ilmaisunsa ja ajatuksensa esiin dialogimaisessa muodossa. Haastattelun tuloksia käsittelen teemoittain. Olen käyttänyt suurimman osan haastatteluaineistosta tuloksia poimiessani. Haastattelun tuloksista rakentuu yhteiskonstruktio, jossa on paikoin mukana myös sosiodynaamisen ohjaamisen kehittäjän R. Vance Peavyn kirjoituksista suoria lainauksia.

6.1 Teemahaastattelu menetelmäksi

Toimintatutkimuksellisen aineiston eli projektini prosessikansion pohjalta nostin esiin teemoja, joihin halusin haastatteluissa keskittyä. Teemojen avuksi keräsin väittämämuotoisia lainauksia nuorilta ja projektityöstä nousseita kysymyksiä, joihin halusin vastauksia. Teemahaastattelut toteutin tämän teemalistan pohjalta. Teemalistassa on pääteemoja, joiden alle olin miettinyt alakysymyksiä. Teemalistojen pääteemat lähetin haastateltaville etukäteen ajatusten käynnistämiseksi. Teemahaastattelut pyrin toteuttamaan keskustelumaiseksi ja avoimeksi dialogiksi, jonka ei tarvitse kulkea ennalta sovitun rakenteen tai haastattelukysymysten mukaisesti, vaan joustavasti edeten teemarungon pohjalta ja haastateltavan näkökulmaa kunnioittaen. Jokainen haastattelu oli yli tunnin mittainen. Haastattelupaikkana oli jokin haastateltavalle luontevasti sopiva tila. Äänitin haastatteluni haastattelunauhurilla ja keskustelu tallentui minikaseteille. Dokumentointiin teknistä tukea sain Viestintä ja vuorovaikutuspajalta Vantaan nuorisopalveluista. Purin haastattelunauhat litteroimalla, kirjoittamalla ne tekstitiedostoiksi. Nauhoitettua aineistoa oli yli neljä tuntia.

Perustelen avoimen haastattelun valintaa Tampereen yliopiston verkkojulkaisun pohjalta, jossa Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka pohtivat avoimen haastattelun piirteitä. Avoimessa haastattelussa haastateltava ja haastattelijat pyrkivät luomaan tilanteen joka on mahdollisimman luonteva ja avoin. Se muistuttaa tavallista keskustelua, siinä etenemistä ei lyödä lukkoon vaan keskustellaan aihepiirien sisällä vapaasti ja paljolti haastateltavan ehdoilla. Haastattelu pyrkii keskustelemaan tutkijan etukäteen pohtimissa teemoissa. Tarkkoja etukäteen suunniteltuja kysymyksiä ei välttämättä käytetä, vaan edetään luonnollisesti, annetaan tilaa haastateltavan kokemuksille, tuntemuksille, muistoille, mielipiteille ja perusteluille. Haastattelun kulku on avoin kaikille mahdollisuuksille. Kysymyksiin ei yritetä tarjota valmiita vastauksia, vaikka kysymyksiä esitetään haastatel-

tavaa mukailleen. Haastateltavan annetaan puhua asiasta vapaasti. (Saari-
nen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Hirsjärvi & Hurme 2001; Eskola &
Vastamäki 2001, 26–27.)

Olen työssäni lastensuojelussa ja nuorisotyössä saanut kuulla kirjavan jou-
kon ihmiselämän tarinoita. Olen keskustellut erilaisten perheiden, per-
heenjäsenten, nuorten ja lasten kanssa. Olen saanut istua heidän kodeis-
saan ja kuulla luottamuksellisia asioita heidän elämästään. Kommunikaa-
tio on ollut keskustelua, mutta tutkimuksen teko kirjallisuutta lukiessani
olen ymmärtänyt, että olen tehnyt vuosia eräänlaista haastattelijan työtä.

Vapaamuotoinen teemahaastattelu on tilanteena varsin lähel-
lä luonnollista keskustelutilannetta, ja siinä varsinkin vähän
haastattelu- tai vaikkapa terapiakoulutusta saanut haastatteli-
jä toimii paljolti siten kuin toimisi ketä tahansa muuta ystä-
vää tai tuttavaa jututtaessaan. Haastattelijä toimii sen käyt-
tämismallin mukaan, jota hän on sukupuolensa ja kulttuu-
risen ryhmänsä edustana oppinut ”vaistonvaraisesti” noudat-
tamaan. Siltä kannalta haastattelijan reaktiot ovat tosiaankin
osa tutkimusaineistoa, dokumentteja tällaisesta haastattelijan
hallitsemasta ”selkäydintiedosta”. (Alasuutari 1999, 145.)

Minua on kiehtonut se mekanismi, joka saa ihmiset uppoutumaan ja halti-
oitumaan omista tarinoistaan ja se, miten keskustelut rakentuvat jonkinlai-
sen automaattisen kaavan tai käsikirjoitusrakenteen ympärille. Usein kes-
kustelusta on syntynyt sellainen, että molemminpuolinen luottamus on ol-
lut vahva ja tarinat syviä ja koskettavia. Alasuutari sanoo että kertomus on
aina kokonainen esitys, jossa kertoja tavalla tai toisella perustelee sen,
miksi tarinansa kertoo. Monissa teksteissä on siis narratiivin piirteitä
(Alasuutari, 1999,140).

Haastattelun rakentaminen muistuttaa hyvän sopan reseptiä. Eskola ja
Vastamäki kehittävät haastattelutilannetta varten suunnittelemaan teema-
runkon. He ehdottavat runkoon kolmentasoisia teemoja. Laajat teemat oli-
sivat ylimmällä tasolla, nämä olisivat aihepiirejä, joista olisi tarkoitus pu-
hua. Toisella tasolla olisi apukysymyksiä, joiden tarkoitus on pilkkoa var-
sinaista teemaa pienemmiksi, helpommin vastattaviksi kysymyksiksi, sekä
kolmannen tason mauste, pikkukysymykset tiukkoihin paikkoihin jos ai-
emmat kysymykset eivät ole tuottaneet vastausta. (Eskola & Vastamäki
2001, 36.)

Teemahaastatteluksi kutsuttu haastattelutapa on Suomessa suosituin tapa
kerätä laadullista aineistoa (Eskola & Vastamäki 2001; Hirsjärvi & Hurme
2001). Kysymyksessä on siis eräänlainen keskustelu, joka tosin tapahtuu
tutkijan aloitteesta ja usein myös tutkijan ehdoilla. Tutkija pyrkii vuoro-
vaikutuksessa saamaan selville haastateltavalta tai haastateltavilta häntä
kiinnostavat asiat tai ainakin ne, jotka kuuluvat tutkimuksen aihepiiriin.
Kysymys-vastaus haastatteluista on viime aikoina siirrytty keskuste-
lunomaisiin haastattelutilanteisiin. (Eskola & Vastamäki 2001,24.)

Teemahaastattelussa aihepiirit ja tema-alueet on etukäteen määrätty, mutta kysymysten tarkka muotoa ja järjestystä ei ole kuten strukturoidussa. Tällainen vapaus antaa mahdollisuuden reagoida haastattelutilanteeseen kokonaisvaltaisesti. Etukäteen päätetyt teemahaastattelun tema-alueet on hyvä käydä haastateltavan kanssa etukäteen läpi. Haastatteliijoilla on jonkinlainen tukilista käsiteltävistä asioista, ei niinkään valmiita kysymyksiä. Avoimessa haastattelussa tilanne muistuttaa kaikkein eniten tavallista keskustelua. Haastattelijat ja haastateltavat keskustelevat tietyistä aiheista, kaikkien haastateltavien kanssa ei käytäisi kaikkia tema-alueita läpi. Avointa haastattelua kutsutaan joskus myös syvähaastatteluksi. (Eskola & Vastamäki 2001, 26–27.)

6.2 Haastateltavat

Valitsin kolme haastateltavaa, kaksi työpajaohjaajaa Keijo Philström ja Johanna Kuisma sekä tutkija Annen Pässilan. Kaikilla kolmella on kokemusta työpajanuorten ohjaamisesta ja kokemuksen tuomaa näkemystä työpajatyön kehittämistarpeesta. Anne ja Keijo ovat minulle enemmän tuttuja kuin Johanna. Anne on opiskeluaikainen ystäväni nuoriso-ohjauksen opinnoista. Nykyisin hän on filosofian maisteri ja työskentelee tutkijana, sekä tekee väitöskirjaansa. Hän on ohjannut nuorten työttömien ryhmien ja ollut kehittämässä alueensa työpajatoimintaa. Keijo on entinen työparini pääkaupunkiseudun nuorten työpajalta, hän on nuorisotyöntekijä ja elokuva-alan ammattilainen. Hän on perustanut kulttuuriyhdistyksen kehittämään työpajatoimintaa pääkaupunkiseudulla. Johannaan tutustuin Hamkin ohjaustoiminnan kurssilla Hämeenlinnassa. Hän on kasvatustieteiden kandidaatti ja tekee työpajaohjaajan työtä Uudenmaan alueella.

Haastattelut toteutin huhtikuussa 2009. Haastattelupaikat löytyivät luontevasti läheltä haastateltavia; työpajan työsalit ja ravintola, Annen haastattelun kotonani, kun hän oli pääsiäisvierailulla Helsingissä.

Olen valinnut nämä kolme henkilöä haastateltaviksi, koska heidän kaikkien ajatuksissa on jotain samaa puhuntaa, kritiikkiä ja suhtautumista nuorisotyöhön kuin itselläni. Katson ja kuuntelen heitä työpajatyön asiantuntijoina, sillä tavalla, että kunnioitan heidän ajatuksiaan ja näkemyksiään ja uskon niiden perustuvan oikeaan totuuteen. Tietoisesti ja omasta halustani en ole halunnut esitellä heitä tai heidän työyhteisöjään tarkemmin tai enempää, jotta he voisivat puhua haastattelun tuottamassa dialogissa yksilöinä, vapaasti sekä sensuroimattomasti.

Haastattelutilanteista syntyi polveilevia ja kumpuilevia ääneen ajateltuja puheita. Olin varma, että haastateltavani tulisivat haastattelutilanteeseen oman sanomansa kanssa ja olin siinä oikeassa. Olin lähettänyt heille ennakokirjeen, jossa kerroin näkökulmastani opinnäytetyöhöni ja tutkimuskysymykseni, sekä teemat, joista halusin ajatuksia heiltä kuulla. (Liite 2) Annoin haastateltavien puhua sanottavansa, ruokin ja suuntasin puhetta kevyesti teemoilla, mutta pyrin siihen, että he saisivat sanoa sen, mikä heille sillä hetkellä tuntui aiheesta olevan tärkeätä tai he halusivat minulle tuoda. Pidän sitä spontaania haastattelutilanteisiin antautumista heiltä kaikilta arvokkaana antina ja lahjana. Nämä kolme haastateltavaa henkilöäni

ovat niitä, jotka ovat valmiita lentämään lintuauran väsyneempienkin viereillä ja laulamaan heidän laulujaan kovempaa muidenkin kuultavaksi, nähtäväksi ja koettavaksi.

6.3 Haastatteluaineiston analysoinnissa kymmenen pääteemaa

Haastatteluja olin taltioinut mininauhoille neljä ja puoli tuntia. Purin nauhat kirjoittamalla keskustelun litteroimalla lähes kaiken tietokoneelle. Litteroinniksi sitä kutsutaan, kun laadullinen aineisto on tarkoituksen mukaisesti kirjoittaa puhtaaksi sanatarkasti. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007.) Word-tekstinkäsittelyohjelmalla tiiviitä fontilla 11 ja rivinvälillä 1,15 kirjoitettuja haastattelusivuja tuli yhteensä 31 sivua. Poimin haastattelvien kerronnasta tutkimuskysymystäni puhuttelevia asioita ja merkitsin ne itse kehittämälläni kirjain- ja numerointijärjestelmällä. Esiin nostamani asiat jäsensin ja sijoitin teemahaastattelun käsittekarttaan aiheyhmittäin. Yhdistelin aiheyhmiä kymmeneksi pääteemaksi. Tarkastin puuttuvat kohdat ja varmensin muutamia asioita puhelimitse haastateltavilta jälkeensä, varsinkin teknisesti heikkotasoisiksi jääneitä nauhoituksen kohtia.

Pääteemoiksi valitsin kymmenen aihetta: muutoksen tarve, sosiodynaamisen ohjaamisen tunnusmerkkejä, toiminnan tavoite, ohjaaja ja työyhteisö, nuorten ryhmä, malleja rakenteeseen, lintuaurassa toimimista, menetelmät, vastustamisen syyt, tämän ajan ilmiöt. Muutoksen tarpeessa haastateltavat pohtivat työpajatyötä ja nuorisotyötä kriittisesti. Sosiodynaamisen ohjaamisen tunnusmerkeissä haastateltavat kertoivat, mitä heidän mielestään on hyvä työpajatyö ja siitä poimin ajatuksia, joissa oli samankaltaisuutta Peavyn filosofiaan. Toiminnan tavoite jakautui kolmeen alateemaan; toimintakyky, kollektiivinen kyvykkyys ja toivon antaminen nuorille. Ohjaaja ja työyhteisö teemassa keräsin kommentteja ohjaajan kirjavasta työnkuvasta ja yhteistyön välttämättömyydestä verkoston kanssa. Nuorten ryhmä - teemaan keräsin haastateltavien vastauksia kysymykseeni sopivasta ryhmäkoosta ja ryhmäytyksen merkityksestä.

Rakente-teema tuli pääasiassa Annelta, hän tarjosi mallia asiakastarpeiden arviointiin, joka liittyy hänen ajatukseensa, että oikeiden ihmisten tulisi olla oikeissa paikoissa, sekä työpajan ympärillä olevan suuremman rakenteen kehämällistä. Lintuaurassa toimiminen pitää sisällään sosiaalityöstä tutun teorian, joka tuli esiin Annen puheessa, mutta johon molempien ohjaajien puhe lepopaikasta hyvin sopi. Menetelmät, joista haastateltavat puhuivat, jakautuvat selvästi neljään alateemaan; toiminnalliset menetelmät, taiteen tekemisen merkitys, oikeat ja tarkoituksen mukaiset työt, yksilöllinen ohjaaminen. Vastustamisteemassa haastattelijat yrittivät löytää vastausta kysymykseeni, miksi nuoret vastustavat. Ajan ilmiöissä haastateltavat keskustelevat ja yrittävät nähdä tässä hetkessä olevia syytä nuorten käytökselle tai elämäntilanteille.

Konstruktio, rakentaminen, yhteistyö on kaikkia teemoja yhdistävä asia. Myös koko haastattelututkimus on konstruktivisesti rakentuva kokonaisuus, johon olen halunnut ottaa viidenneksi ääneksi mukaan Sosiodynaamisen ohjauksen kehittäjän R. Vance Peavyn.

Ongelma ja analyysi ovat mielestäni yhtenevä, ainakin siinä toteutuu konstrukttiivinen vastauksen rakentaminen Haastattelun tulosten luokittelun ja järjestämisen jälkeen yritin analysoida tuloksia, yhdessä projektin havaintojen ja oman kokemuksellisen tiedon sekä lähdetiedon kanssa. Analysointiin olin varannut työskentelyssäni liian vähän aikaa ja sen osaamiseen minulla ei tuntunut olevan tarpeeksi tietoa tai ymmärrystä. Hirsjärven ohjeiden mukaisesti analysointia yritin tehdä pitkin matkaa kenttätutkimukselle sopivasti rinnakkaisten menetelmien havainnoinnin ja haastattelun kanssa, yritin saada vastauksia asettamaani kysymykseen koko tutkimusprosessin ajan. Rakensin kaksi johtopäätöstä yleisemmällä tasolla hyvän työpajatoiminnan kuvauksen ja henkilökohtaisella tasolla kuvausta artonomin tehtävästä hyvässä työpajatoiminnassa. Tapani yrittää analysoida aineistoani, varsinkin haastatteluaineistoa muistuttaa diskurssianalyysiä, olen etsinyt eroja ja yhtäläisyyksiä ja osoitan haastattelunäytteiden avulla puheen variaatioita ja sanojen käyttöä. Siinä aineisto kerätään haastattelemalla ihmisiä ja heidän puheestaan etsitään eroja ja yhtäläisyyksiä ja huomiota kiinnitetään pieniinkin yksittäisiin ilmauksiin. Diskurssianalyysin keskeisenä tehtävänä on tutkia kielenkäyttöä, siinä huomio kohdentuu puheikäytänteisiin ja puhetapoihin eli diskursseihin (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 220-221.)

7 HAASTATTELUN TULOKSET TEEMOITTAIN JA DIALOGISSA KESKENÄÄN

Olen kirjoittanut kokoavan tiivistelmän jokaisesta pääteemasta ja sen jälkeen laittanut ikään kuin dialogiseen keskusteluun suorat lainaukset haastatteluista. Joihinkin teemoihin on sopinut hyvin myös Peavyn ajatukset, jotka olen lisännyt loppuun suorina lainauksina. Halusin säilyttää tekstissä pitkät lainaukset, jotta asiantuntijoiden ajatukset lukijan päässä synnyttävissä samanlaisen yhteiskonstruktion kuin minulle tutkijana. Pitkien lainauksien käyttö sopii mielestäni tällaiseen soveltavaan teemahaastattelun analyysiin, jossa haastateltavat synnyttävät innovatiivisessa tilassa jotain uutta. Haastattelut olivat dialogisia keskusteluja, joissa syntyi uusia konstruktiota, joita oli mielekästä verrata keskenään ja löytää yhtäläisyyksiä. Tällainen haastattelutyö ja pitkät lainaukset sopivat hyvin sosiodynaamisen teorian pohjalla olevaan sosiaaliseen konstruktivismiin, jossa oivallukset tapahtuvat ihmisten keskinäisessä kommunikaatiossa.

7.1.1 Kritiikkiä ja muutoksen tarvetta

Kaikissa kolmessa haastattelussa tuli esille, että työpajatoiminta kaipaa kehittämistä ja olemme jonkinlaisessa murrosvaiheessa. Nuorisotyötä ja työpajatoimintaa kritisoitiin haastatteluissa monella tapaa. Menetelmät koetaan osittain vanhanaikaisiksi, toiminnallisuutta korostettiin. Kaikki ohjaajat olivat sitä mieltä, että nonstop-mallina toimiva työpaja ei ole toimiva. Nonstop-malli tässä tarkoittaa sitä, että uusia nuoria voi tulla ryhmään lähes koko pajajakson ajan. Ryhmien tulee saada kehittyä rauhassa turvallisesti. Kehityksessä kohti suurempia työpajaryhmiä, todettiin ohjaajien ohjaustyön muodostuvan epätoivoiseksi. Henkilökohtaisempaa tukea tarvitsevat myös pienempiä työpajaryhmiä. Kaikki haastateltavat pitivät tärkeänä kehittää juuri niitä työpajamuotoja, jotka palvelevat yksilöllisempää ohjausta ja tukea tarvitsevien nuorten työpajatyötä.

Työpajatyötä tulisi katsoa avoimesti ja kysyä, miksi aina on toimittu näin. Ohjaustyö jossa ulkokohtaisesti opetetaan, tuntui työpajalle sopimattomalta ohjaustyyliltä. Nuoria turhauttavia, jopa ”kyykyttäviä” tai turhauttavia työtehtäviä tulisi välttää. Nykyisellään pajojen toiminta ja menetelmät koettiin hieman keinotekoisiksi ja kaivattiin nuorille tehtäviä, jotka olisivat todellisempia ja tarpeellisempia juuri hänelle.

Kaikki ohjaajat olivat sitä mieltä, että pajojen tulisi tarjota nuorille myös kiireetöntä paikkaa pohtia elämäänsä, pakkotahtiset työtehtävät syövät työpajojen ilmapiiriä. Haastateltavat pohtivat myös, mihin nuoret pajalta putoavat, yksi haastateltava haluaisi kehittää työpajoja juuri näille kadulle putoaville, ajatuksella, että koskaan ei nuorta jätetä. Toinen ohjaajista poh-ti kriittisesti, vaaditaanko nuorilta työpajoilla enemmän kuin ohjaajat itseltään.

Työpajojen tulisi olla tietoinen vaarasta marginalisoida nuoria. Nykyisellään kasvavan työttömyyden aikana työpajarakenteet voivat olla helposti

itseään ruokkivia rakenteita, joissa työ on tehtävä tarpeelliseksi vaikka nuoria sairastuttavalla puheella. Yhden haastateltavan mukaan suurin osa työpajanuorista on kuitenkin vain työn tai koulutuksen tarpeessa, toinen haastateltava sanoi, että voimakkaammat pystyisivätkin ihan todellisiin työtehtäviin tai hyödylliseen koulutukseen. Laadun arvioinnissa tulisi olla totuuden mukainen ja varoa tilastollista manipulointia.

Haastateltavat kritisoivat ja pohtivat nuorisotyötä ja työpajatyötä rohkeasti ja avoimesti, heillä kaikilla on halua kehittää työpajatyötä toimivammaksi. Olen laittanut heidät tässä tekstissäni keskustelemaan kriittisesti keskenään.

...tän tyyppistä juttua, mitä ollaan nyt ajamassa, ehkä ollaankin murtamassa jotain vanhaa perinnettä. Tollasta nuorisotyöperinnettä tai pajaperinnettä, joka on syntynyt silloin seiskyt luvun tietämällä ja tullut sen hetken nuorten tarpeisiin. Mut nyt toi nuorten elämä, on niin paljon muuttunut. Jotain vanhaa tos kuviossa on, ei se toimi. Ehkä nuorisotyökin on kriisissä tällä hetkellä. Pitäisi jotain uutta keksiä. (Keijo.)

...ei semmoista niin kuin, et keksitäänpäs nyt tämä sama juttu, niin kuin nuorisotyöpuolella on tehty kakskytä vuotta. Biljardipöydän ympärillä tapahtuva asia on se sama asia, sille vaan annetaan eri merkitystä, milloin se on osallistumista, milloin se on mahdollistamista, milloin se on syrjäytyneen nuoren sitä, tätä ja tota. Se toimintafilosofia pitää olla mietitty oikeesti. Siinä vaikka käyttää työpajojen ammattilaiset, tai sitten apua kasvatustieteilijöiltä... meillä on aivan mahtava nuorisotutkimusverkosto, aivan ainutlaatuinen Suomessa. (Anne.)

Nää on vanhoja keksintöjä, jotain todellista pitäisi olla. Itse ehdottaisin, vaikka mehiläisten hoitoa, sekin on todellista, kun näkee että hunaja virtaa. (Keijo.)

Kyl se on semmoista yhteistä tahtoo vaatinut ja tahtotilaa. Mä oon ollut sillä hyvin toimivalla pajalla ja mä peilaan sitä... Musta se toimi hirveen hyvin, se rakennettiin ihan eritavalla kuin esimerkiksi tää johon tullaan nonstoppina. (Johanna.)

Se nonstoppi ei toimi. Siinä ei ole mitään järkeä. (Anne.)

Ruvetaan tekeen jotakin. Pelkkä zillaus on kyllä niin kuin kuuskyt lukua, armotta. Jotain jossa luodaan jotakin, mennään ihan mihin vaan tekemään jotakin oikeeta. Siin voidaan päästä paljon pidemmälle, kun et pari sätkää käryää ulkona. (Keijo)

Siinä on hirveen iso ristiriita. Niin kuin tällä hetkellä on tosi heterogeeninen se ryhmä, niin yhden ohjaajan mallissa niin mulla ei yksinkertaisesti riitä, mä tunnen jatkuvasti sellasta riittämättömyyden tunnetta... Niinku se yks poika sano, et tarvis yksilöllistä ohjausta, mutta ei se ole tässä mallissa mahdollista. (Johanna.)

Meillä saattaa ohjaajien kanssa törmätä näkemykset jotkut painottaa sitä, että pitää olla koko aika työtä. Nuori ei saa levätäkään, sen työn tekemisen kautta saavutetaan niitä tavoitteita. (Johanna.)

Nyt on valtava kiire kaikilla, nuoret menevät kovaa kokoajan eteenpäin ja niiden pitää valmistua mieluummin kapaloissa. Melkein jo kun rinta putoaa suusta, pitäisi olla jo ammatti ja pitäisi jo mennä ties missä. Nuoret on ladattu myös tämän yhteiskunnan näillä menestymisen globaaleilla toiveilla, jotka ajaa ne lysyyn. (Keijo.)

Työpajatoiminnan yhteiskuntakriittisyys pitäisi niinkö nostaa, eikä vaan silleen, että nyt täällä tehdään näin kun täällä on aina tehty näin. Pitäisi rohkeasti kysyä ”miksi täällä on aina tehty näin?” ”Millä muulla tavalla vois tehdä” Siitä mun mielestä sellainen radikaali työpajaohjaaja vois lähteä siinä omassa toimintayhteisössään niitten kumppaneiden kanssa, keiden kanssa pyritään tuottamaan sitä kyvykkyyttä, lisäämään kyvykkyyttä, kyvykkyyden kokemusta sille nuorisotyöpajaoppijalle. Mutta se vaatii myös kriittisyyttä itsensä, sen oman työn vaikuttavuuteen. Sitä pitäisi arvioida, ei vaan semmoisena et näillä on niin hyvä mieli tän jälkeen, tai kyllä tämä auttaa. (Anne.)

Kun olin tossa esittelemässä kuntatoimijoiden seminaarissa, oli tapaaminen eri toimijoiden, aluejohtajien tapaaminen niin, kyllä siellä sitten joku huusi, ”et mitä niistä nuorista sitten tulee kun ne ovat tuolla”. Tänä päivänä on se vimma, et jotta se kelpaisi toimintamallina, pitäisi heti huutaa siinä ”et niistä tulee insinöörejä”. Jolloin se olisi ymmärrettävää. (Keijo.)

Herää kysymys miksi ne nuoret ei käy pajalla. Mul on herännyt alussa, et miksi ihmeessä? Mä kysyin niiltä tätä, kun kollegat olivat sitä mieltä, et jos paja ei tarjoa nuorille koko päiväksi työtä, niin ne eivät käy. ”Siksi ne eivät käy, kun niillä ei ole mitään tekemistä... Ei se tuleminen kaadu siihen työtehtävään vaan pikemminkin se on aika iso ilmapiiri asia. (Johanna.)

Mun mielestä nyt tietyllä tavalla niinkö tämä instituutio marginalisoi asiakastaan tai sitä nuorta... (Anne.)

Kollegat saattaa sanoo, et näillä on niin moninaiset syyt...silti mä uskoisin et siitä olisi tosi iso apu jos pajalaiset hyväksyittäisiin.”(Johanna.)

Kyllähän sitä semmoistakin on, tässä kun työttömyys on nousussa, niin tällainen rakenne jo itse itseään ruokkii. Tehdään itseä tarpeelliseksi. (Anne.)

Pikemminkin laitetaan aika herkästi ulos.(Johanna.)

Kaikki se aines, joka ajautuu kadulle. Paja on se paikka, se on vähintäänkin toiseksi viimeinen, jos ei viimeinen paikka, mitä niille nuorille ylipäätään on tarjolla. Sen takia, se kadulle käännäminen synnytti Kulttuuriyhdistys Maapähkinän, nimenomaan luomaan täysin toisentyypistä rytmiliikettä niille. (Keijo.)

7.1.2 Sosiodynaamisen ohjaamisen tunnusmerkkejä

Haastateltavien puheessa korostui humanistinen ihmiskäsitys ja konstruktivistinen ohjausfilosofia, joka on lähellä Peavyn kehittämää sosiodynaamisen ohjaamisen mallia tai filosofiaa. Konstruktivismi tuli esille erityisesti siinä, että ohjaustyötä lähdetään rakentamaan nuoren tarpeista käsin. Kysytään häneltä itseltään, mitä tietoja tai taitoja hän tarvitsee, mutta myös siinä, että menetelmien valinta lähtisi nuorien kiinnostuksesta, esimerkiksi luovia projekteja toteutettaessa.

Haastatteluissa tuli esiin, että toivottiin tietyntyyppistä ohjaustyyliliä nuorille. Ehdotettiin, että ohjaajana oltaisiin rehellisiä, avoimia ja läpinäkyviä kohtaamaan ja hyväksymään nuori sellaisena kuin hän on. Ehdotettiin myös, että ohjaaja luopuisi asiantuntijuudestaan ja vallastaan. Niin kuitenkin, ettei siirtäisi vastuuta ja valtaa yksin nuoren kannettavaksi, vaan hänen kanssaan tosiasioiden ja syy- sekä seuraussuhteiden kanssa nuorta kunnioittaen, lähdettäisiin rakentamaan nuoren tavoitteita ja keinoja ja koko työpajatoimintaa.

Toiminta perustuisi vahvasti keskusteluun, dialogiin, kerrontaan toiminnallisten menetelmien kautta. Jatkuva reflektointi kuuluisi etenemiseen. Kunnioituksesta syntyy kommunikaatio, nuori alkaa puhua, syntyy kysymyksiä ja vastauksia, toimintoja, positiivisista yhteistä kokemista, seurauksena luottamusta omaan itseen ja ympäröivään maailmaan. Rohkeutta myös lähimmäisen rakkauteen tuotiin esille. Haastattelussa ohjaajat korostivat nuoren kohtaamisessa kunnioitusta, kuulemistä, sekä suvaitsemista ja ajan antamista. Levon, rauhan ja kiireettömyyden tarjoaminen koettiin myös ratkaisevan tärkeäksi erityisesti vaikeammassa elämän tilanteessa olevien nuorten kanssa.

Haluan tuoda tähän tekstiin haastateltavani sillä kielellään ja sydämellään jolla he minulle puhuivat. Laitan heidät yhteiseen keskusteluun, jonkinlaisesta yhteisestä filosofisesta ajatuksesta ohjaamisessa.

Niin ja sit ihmispuolella oikeita kohtaamisia. Pitää pystyä kohtaamaan tyyppi niin, tai nähdä hahmoissa sellaiset arvot, niin et sun lärvistä ei näy, kun sä kohtaat ihmisiä, et toi on kusipää. Se lähtökohta itsellään, et sieltä välittyy vaan se kohtaaminen... Siitä kun kunnioittaa, syntyy joku kommunikaatio ja voi yrittää taivuttaakin. Tärkeintä on, että syntyisi jotain dialogia nuoreen. Minkä hyvänsä toiminnallisen jutun kautta rupeisi kertoon. Aina kun rupee suu käymään se on hyvä merkki. Käy dialogii sit vielä ohjaajan kanssa. Se on ihan aa ja oo. (Keijo.)

Ensinnäkin se dialogisuus. Mä huomaan, että me ollaan puhuttu tänään. Me ollaan tehty semmoisia töitä, jotka on mahdollistanut sen puhumisen siinä työn ohessa. Mä huomaan, että mä siinä ohjaustyössä asetan sen vuorovaikutuksen ja asioista keskustelun etusijalle. Ja olen miettinyt sitä viestintä pajan funktiota, tällaisena kuin se nyt on. Jos se olis tossa julkikirjoitettuna. Miten mun ohjaustyö, nyt kun mä oon huomannut et se on tällainen sosiodynaamisesti suuntautunut, miten se istuu siihen viestintäpajan perustehtävään, viestintäalan töitten kautta. (Johanna.)

Se on vaikea paikka kun ruvetaan puuttumaan, kun alkaa haperoitumaan käsiin. Miten tuo esille. Ohjaajan pitäisi nähdä heti. On sitä levottomuutta ja kohtaamattomuutta. Tärkeätä on uskaltaa kysyä ja uskaltaa vastata. Se olisi älyttömän hienoa. Miten luotettava suhde on, pitäisi heti alkuun saada näytettyä että tässä ollaan käytettävissä. Nimenomaan ei virkamiehenä vaan ihmisenä. Jolloin ollaan auttamassa. Ei olla kamppailemassa niiden kanssa mistään. Jos on jotakin, niin viedään tukee. Loppupelissä kohtaaminen on se millä on merkitystä. Muutama lause voi olla semmoinen, että se muistaa sen kuolinvuoteellaan vielä. Niiden sanojen takana on sellainen, nuorten kanssa vähän käytetty sana kuin rakkaus. Lähimmäisen rakkaus, välittäminen ja oikea kohtaaminen. Se on se isompi asia, uskaltaa kohdata näit kaikkii tyyppei tyyppinä, niin hyvinä henkilöinä kuin ne ovat. On myös ite ihan mitä on.” (Keijo.)

Niin mä en tiedä mitä pahaa siinä on. Kun mul on kuitenkin kokemus edelliseltä pajajaksolta, et jos työnteko ei suju niin me istuttiin alas ja juteltiin. Ja se oli hyvin spontaania, syntyi aina ne tilanteet. Me ohjaajat oltiin aika intuitiivisesti samoilla linjoilla. Me jotenkin hoksattiin aina et nyt on tän aika ja me jutellaan ja puhutaan, sit seuraavana päivänä me saatiin hommat loppuun tai väännettyä ne tietyt asiat mitkä piti periaatteessa vääntää valmiiksi sen työnpuolella. Me reflektointiin hirveästi silloin, me oltiin valtavan reflektiivisiä ja kulu työaikaakin siihen hirveästi. Kun nuoret oli lähtenyt,

aika paljon mietittiin ja peilattiin sitä. Funtsittiin miten me edetään. Me vuorovaikutettiin ihan valtavasti.(Johanna.)

Ohjauksessa näkyy se konstruktivismi ehkä sillä tapaa, että lähdetään määrittämään mitä tässä on tarkoitus oppia. Se oppija olisi itse se, joka lähtisi määrittämään sen kyseisen puolen vuoden työpajajakson. Hän itse määrittäisi mitä sen puolen vuoden aikana, mitä taitoa ja tietoa hän tarvitsee. Rakennetaan yhdessä. On olemassa isompi viitekehys, pitää olla sellaiset suuremmat viitekehukset, että on joku valikko mistä tää nuori lähtee hakemaan, niin kuin teoreettinen kenttä, teorian tulee pohjautua sen työpajan filosofiaan. (Anne.)

Ei haukuta ensimmäisenä, et paska, jätit taas tekemättä yhteishaut, etkä mennyt mihinkään. Et jos pääperiaatteessa kasvatus perustuisi tai nuorten ohjaaminen tällaiseen moraaliseen hölynpölyyn. Et moralisoimalla saataisiin ne nuorten voimavarat liikkeelle? Se saattaa olla täysin käänteinen tilanne. Moni on saanut kuulla sitä, koska sitä on tehty kotona ja koulussa jo niin paljon ja eikä ole löytynyt sitä ymmärrystä. Ymmärrettäisiin, sitä monimutkaista mekanismeja mihin nuori on joutunut. Sen jälkeen alettaisiin sit kattoon mihin päin sitä lähdettäisiin. Ei nuori menetä elämässään yhtään mitään vaikka se pysäyttäisi vuodeksi koko elämänsä.(Keijo.)

Verkkaisesti se tavoite tulee sen nuoren omalla painolla ja ehkä se tulee sen nuoren ehdoillakin. (Johanna.)

Joku rehellisyys vaan, ihan vaan rehellisyys, kaikissa asioissa vaan kohtaamiskulma, ihan rehellinen kohtaamiskulma, ilman menemistä mihinkään momenttien taakse, ilman mitään lässytystä, silleen et elämän faktaa tietyllä tapaa. Sitä syy ja seuraus juttuu. (Keijo.)

Jos lähettäisiin rakentaa tämmöistä jotakin uudenlaista asiakastarpeen arviointia, niin se ei missään nimessä saa olla tämmöinen viranomaisnäkemys. Se ei koskaan saisi tapahtua asiakkaan selän takana, sen pitäisi olla sellainen yhteiskonstruktio. (Anne.)

Otetaan ikään kuin takakautta lapsuus uudelleen eteen ja tehdään niitä kivoja asioita, nyt sitten niiden ihmisten kanssa ja luodaan niitä positiivisia kokemuksia, koska siellä on tosi niukasti niitä kokemuksia jotka on positiivisia niillä. Tehdäänkin yks kaks uusi historia ja paikataan ikään kuin sitä vajetta sieltä lapsuudesta ja tuodaan se siihen ja yksinkertaisesti tehdään positiivisia tapahtumia yhdessä. Johon tulee olo, että elämä ei olekaan niin karmeeta ja kurjaa. Täs on niinku hauskojakin juttuja. Ton tyyppiseen kääntöön mä niiskon. (Keijo.)

...Niin silloin ohjaaja joutuu automaattisesti luopumaan aika monella tasolla vallan käytöstä, se vois muuten olla yks semmoinen ratkaisu.(Anne.)

Liitän tähän haastattelujen tuloksista rakentamaani dialogiin myös teoreettisen viitekehyksen Peavyn sanojen myötä. Niissä toistuu haastateltavien ajatusten yhteensopivuus hänen ajatuksiensa kanssa.

Hyvä ohjaus ja hyvät ohjaajat tuovat melkein aina ihmisten kamppailun, epävarmuuden ja tuskan täyttämiin tilanteisiin aidosti inhimillisen tekijän. Ohjaustyö on – ehkä enemmän kuin mikään muu kutsumus - kunnioituksen harjoittamista. Tämä tarkoittaa sen kunnioittamista, kuka toinen on ja keneksi hän yrittää tulla. Se tarkoittaa myös hänen kulttuurisen identiteettinsä kunnioittamista. Kolmanneksi kysymys on vielä ihmisen itsenäisen toiminnan ja ihmisten yhteenkuuluvuuden välisen dialektiikan kunnioittamisesta. Tämä dialektiikka näkyy niissä monissa äänissä, joiden kautta ihminen voi puhua. (Peavy 1999, 17.)

7.1.3 Tavoitteena toimintakyky ja toivon antaminen

Kahdessa haastattelussa tuli esiin voimakkaasti nuorten toimintakyvyn ja kyvykkyyden merkitys. Kolmannessa haastattelussa se tuli työvoimapolitiittisen johdon huolena, etteivät nuoret vain siirry työpajoilta vielä kalliimpien kunnallisten palvelujen piiriin. Puhutaan samasta asiasta, mutta eri näkökulmalla. Kaikkien haastateltavien puheessa tuli esiin, että vaikeasti sitoutuvien tai työllistyvien, koulupudokkaiden, moniongelmaisten nuorten asioiden hoitamiseen olisi kiireesti kehitettävä uudenlaisia työpajatoimia. Tätä nuorten ryhmää nimitettiin haastattelussa vähemmistöksi, marginaaliporukaksi tai kadulle putoajiksi.

Anne korosti ajatusta, että tukimuotoja tulisi kehittää yhdessä näiden nuorten kanssa ja työssä olisi pyrittävä heidän tavoitteeseensa, unohtamatta kansantaloudellista tavoitetta saada toimintakykyisiä kansalaisia. Toimintakyvyn ja kyvykkyyden löytäminen koettiin yhteisesti työpajatoiminnan hyväksyttäväksi ja riittäväksi tavoitteeksi. Kollektiivisessa kyvykkyydessä koettiin haastateltavien mukaan ryhmän kykyä ponnistella yhdessä johonkin suuntaan ja vahvistumista sitä kautta.

Kyvykkyys nähtiin kuitenkin ensisijaisesti nuoren itsensä asettamana tavoitteena. Selkeänä ohjauksen tavoitteena haastateltavilta nousi toivon antaminen nuorille. Toivon, joka tapahtuu suvaitsevassa ilmapiirissä, joka yhdessä pajalle pyritään rakentamaan. Haastateltavien ohjaajien mukaan nuorten mielestä juuri tämä hyvä ilmapiiri työpajalla on erityisen tärkeä tavoite. Ohjaajan tarpeettomaksi tuleminen mainittiin yhdessä haastattelussa ohjaustoiminnan unohdetuksi tavoitteeksi. Kun nuoret tulevat kyvykkäiksi ja siirtyvät elämässä eteenpäin voidaan olla tyytyväisiä, jos pajalle ei tule kukaan.

Rakenteellisesti pitäisi musta käyttää, kiireen vilkkaa aikaa, juuri vähemmistöporukan asioitten hoitamiseen, ei sen enemmistön.(Anne.)

Se ei riitä et nuorista tehdään toimintakykyisiä, niinku arvona. Vaan et se pitää olla joku nimike. Mut toimintakyky tarkoittaa, et ne ponnistelee johonkin suuntaan, ne aikoo mennä johonkin. Ja se toimintakyky on kaiken aa ja oo. Sitä voidaan mennä tai tulla joksikin. Ja sitä ei meinata ymmärtää millään kuntasektorissa. (Keijo.)

...et sinne tulee, ei niin kyvykkäitä, ei niin kyvykkääksi itsensä kokevia nuoria ja sen puolen vuoden aikana ne saa siitä ryhmästä sen ja siitä tekemisestä sen, tekemisen tavasta, se on tietyllä tavalla prosessoitu se tekeminen, niin siel on semmoinen kyvykkyyden kokemus tällä ihmisellä, me teimme sen. Pitäisi vaan selvittää et miten ne sen ryhmänä tekee. Kyllähän se ohjaajan käsitys mikä siellä on aikapitkälle tällöinen freireläinen filosofia, boalilainen filosofia, sosiokulttuurisesta innostamisesta filosofia. (Anne.)

Sitä kyllä täällä puhutaan, puhutaan ihan ylemmillä tasoilla. Jos ajattelee et oltiin työllisyyden hoito prosessissa, mistä tuli selkeä viesti. Sanasta sanaan et, nuoret ovat kohderyhmänä erityisen tärkeitä, siks et me pidetään huolta siitä et ne ei sijoitu kunnan rahoilla eri palveluun. Eka mä ajattelin, et ohoh onpa jumankauta, että on tollaisen tavoitteen kaatanut koko homman niskaan. Sitten mä itse asiassa mietin, että siinä on vinha perä, Oikeesti siinä se on, et rahahan tätä maailmaa pyörittää, haluttiin tai ei. (Johanna.)

Mulle on aikoinaan nuorisotyössä opetettu että perusfilosofian hyvässä toiminnassa on se että ohjaaja tekee itsensä tarpeettomaksi. Se voisi olla se työpajatoiminnan tavoite. (Anne.)

Tämä tyttö sano et monesti tekisi mieli jäädä kotiin, mutta sitten hän ajattelee et ei hitto sinne tulee se ja se, mä haluan tulla siksi et sen kanssa on kiva olla täällä töissä. Tämä tyttö totesi tänään, et kyllä se ilmapiiri on niin tärkeä asia, et jos täällä olis kiva olla, niin hän tulisi joka aamu tänne iloisin mielin. (Johanna.)

Mä näkisin et se on absurdia ja typerää, jos sitä ei oo mietitty mikä merkitys sillä on pitkällä juoksulla meidän yhteiskunnassa. Koko kansakunnan kyvykkyydestä ja tavallaan sellaisessa eteenpäin katsomisen voimassa ja semmoisessa et pystyttäisiin näkemään, että tuolla on toivoa, vähän semmoista niin kun talvisotahenkeä, kaveria ei jätetä ja toivoa on ja me yhdessä sen teemme ja sitten rakenteessa on oltava menetelmät miten sitä kohti päästään. (Anne.)

Aina, perkele niin, aina tuetaan viimeiseen mieheen asti. Aina kun soittaa niin aina tuetaan. Ikään kuin olkoot se sitten niin kuin laajennettu perhekäsitys, joka tapauksessa se on tinkimätön ... kohtaaminen. (Keijo.)

Hyvä ohjaus tuo ihmisen elämään toivoa ja rohkaisua, se selkiinnyttää asioita ja auttaa ihmistä osallistumaan aktiivisesti sosiaaliseen elämään. Se tekee näin yksilön tasolla, kahden ihmisen kohdatessa kasvokkain niin, että yksilön ainutlaatuisuus saa tulla esiin. Ohjaaja voi olla aidosti läsnä, ja asiakas voi kokea, että häntä myös kuunnellaan aidosti: kaksi ihmistä on aidosti dialogissa keskenään.

(Peavy 1999, 17.)

7.1.4 Hyvä ohjaaja ja työyhteisö

Ohjaajan tehtävää jäsentääkseen Anne kuvaa, että operatiivisena tasona, ohjaajat vastaavat kysymykseen, mitä pajalla tehdään. Taktinen taso eli, miten se tehdään, tulisi olla myös ohjaajan johdonmukaisena toimintafilosofian pohjana. Johanna kiteyttää, että hänen tehtävänsä voisi olla, että hän turvaisi oikeita ja oikean tasoisia töitä nuorille.

Anne korosti, myös että ohjaajien sekavaa koulutusta tulisi selkiyttää tai toimintafilosofian löydyttyä työyhteisön ohjaajien tulisi käydä yhteistä toimintafilosofiaa soveltava koulutus. Millainen on hyvä ohjaaja, vaikuttava olevan monitasoinen kysymys. Ainakin pajan toiminnan toivottiin perustuvan, jollekin muulle pohjalle, kuin ohjaajan karismaan tai hallitsevuuteen. Jos haetaan pajalle hyvää tyyppiä, tulisi käsitettä avata. Mitä tässä työpajayhteydessä hyvä tyyppi tarkoittaa? Haastattelijat myös pohtivat, onko koulutettu tai insinööri parempi kuin elämää nähnyt kouluttamaton ihminen, joka on totta ja osaa kohdata työpajan nuoria sekä ymmärtää heidän elämäntilanteitaan oman elämäkokemuksensa kautta.

Ohjaajan tulisi Keijon mukaan kohdata nuoria hyvinä tyyppinä ja sellaisena aikuisena, kuin ohjaaja itse on ja ilman kiertoteitä tai ”lässytyksiä” kertoa miten tosiasiat ovat ja mitä heidän teoistaan tai valinnoistaan seuraa. Miten nuoret itse ovat vääjäämättä vastuussa valinnoistaan. ”Ryypäänpä viikon tässä”, sanoo nuori. Ohjaaja voi vastata suoraan että ”senkun ryypäät, minkä mä sille voin, mutta tämä siitä viinan juonnista seuraa.”

Hyvä nuorisotyöntekijä on luova, hänen ei tarvitse käsikirjaa tilanteissa eteensä, vaan osaa vastata omaan elämäänsä ja kokemukseensa peilaten. Hän pistää itsensä peliin ryhmätilanteissa, osallistuu niin kuin hän nuorienkin odottaa toimivan. Hyvä ohjaaja Johannan mukaan on myös ”sparraava” kanssakulkija, jonkinlainen elämän mentori, joka potkii myös ”peruksille”.

Jos vois vaatii tai toivoo niin ihmisiä, joilla on elämäkokemusta, ei tarvita yhtään mitään insinööritaitoja tai opinahjoja, siinä tarvitaan ihmistä, jolla on elämäkokemusta, jotka on siitä elämästään mahdollisesti jotain oppineet ja siitä mitä on olla ihminen. Jos jossakin opinahjossa olisi, että tule tänne suorittamaan 120 opintoviikkoa tai mitä ne nykyään onkaan ja teemana on et ole ihminen, se olisi tärkeätä, koska se ulkokohtainen opettaminen olisi vain ulkokohtaista opettamista, se ei välttämättä ole niin kauheen hyvä kaikissa tilanteissa. (Keijo.)

On työpajoja joissa on tosi korkeasti koulutettua ammattitaitoista sakkia, sitten on ohjaaja ainesta jossa pitkäaikaistyötön tulee työpajaohjaajaksi, no okei, sit voidaan tulla taas sille hyvä tyyppi alueelle, et aivan hyvin voi olla et se korkeasti koulutettu ei olekkaan hyvä työpajaohjaaja. (Anne.)

Kaikkia työtehtäviä läpi leikkaa yks tekijä, mikä on mun mielestä totta, on se, että sä oot jollakin tapaa totta ihmisenä. Suoruutta sinne kaivataan... (Keijo.)

Se on hyvä tyyppi, pitää jollain tavalla niin kuin avata, se ei oo pelkästään henkilöiden, persoonien varassa. Se toimintafilosofia pitäisi olla se perusta, ikään kuin tekee mahdolliseksi sen, et yks persoona pystyisi muuttamaan koko palettia. (Anne.)

Kyllä mä varmaan sellaista kunnioittavaa. Kyllä se varmaan olisi, sellainen kanssakulkija, joka olisi vähän sellainen sparraaja, joka kulkis siinä vieressä. Jollain tavalla, se ohjaaja olisi semmoinen neuvonantaja, mentori, joka potkisi vähän persuuksille, mut olisi sellainen turvallinen ja luotettava ja aika vakaa. Ilmapiiri missä ohjataan, olisi turvallinen. (Johanna.)

Oma ymmärrys suhteessa siihen nuoreen, jonka kohtaa, toisen kokemuksen, ne ovat kaikki samankaltaisia, hyvin samanlaisia inhimillisiä kokemuksia. Ymmärtää mikä on se toisen juttu, sitä osaa ymmärtää ja ohjata. Se vaan tulee sun olemuksesta läpi, et sä tiedät, vaikket sä oo sanonutkaan mitään, se on jotain semmoista jakamista. ... Ja just semmosii, jotka ovat auttajia jotka ovat ihmisiä, eikä virkamiehiä.”(Keijo)

Toimivasta työyhteisöstä tuli haastateltavilta kommentteja, jotka jäivät keskenään erillisiksi. Anne antoi ohjeeksi benchmarkata muiden työpajayhteisöjen kanssa hyviä käytäntöjä ja oppia ja jakaa keskenään hyviä toimintamalleja. Hänen mukaansa työyhteisöjen tulisi luoda oma rakenne omaan toimintatapaansa ja lähteä sitten alueellisesti tekemään nuoren kanssa yhteistyöverkostoja eri toimijakenttien kanssa. Näin luotaisiin uu-

sia toimintaverkostoja ns. luukulta luukulle juoksemisen tilalle. Innovaatioon tarvitaan hänen mukaansa monitoimijainen joukko ammattilaisia, myös yritys maailmasta. Anne kehotti riittävän isoon projektiin tai hankkeeseen ottamaan mukaan nuorisotutkimusverkoston jo hankeidean kehitysvaiheessa. Anne korostaa vastauksissaan, että kehityksen ja uudelleen määrittämisen siitä mikä nyt on tärkeää, tulisi kohdistua erityisesti rakentamiseen.

Se on ihan fakta faktum, että sosiaali- ja kasvattajapuolen porukalla yksin ei sitä innovaatiota rakenneta, koska täällä ollaan niin kiinni siinä traditiokoukussa mistä tullaan. Se vaatisi sellaista, hyvin monitoimijasta porukkaa, joka lähtisi ideoimaan ja rakentamaan. Siinä pitäisikin pitkään tehdä työtä tavallaan sen olemassa olevan toimintalogiikan ymmärtämiseksi.. Nythän on tapahtunut silleen että asiat ovat tärkeitä, koska ne on määritetty tärkeiksi, siitä pitäisi se kuoria pois ja kattoa sitten mitä on tapahtunut ja mikä tässä on tärkeitä. Mutta jokin tämmöiseen rakenteeseen kohdistuva olisi tavallaan kansantaloudellisesti järkevää.(Anne.)

Haastateltavat kuvaavat työyhteisöjen tilaa kentällä. Erilaisilla toimintafilosofioilla työskentelevät ammattilaiset päätyvät helposti kinaamaan keskenään. Työpajaohjaaja saattaa toimia yksinään ja yksilövalmentaja tapaa nuoria yksittäisiä kertoja tai tuo jopa pajatöihin toimeksiantoja ohjaajan ohi. Työryhmässä työntekijöiden erilaiset tehtävät tulisi olla selkeitä kaikille. Varsinkin suurien ryhmien kanssa ohjaajat tarvitsevat kollegojen tukea selvittääkseen tehtävästään edes jotenkin.

Periaatteessa joo, tässä me varmaan törmätäänkin muitten ohjaajien käsitysten kanssa, kun mä sanoin sulle aikasemmin että tää mun tapa tai orientaatio voi olla täällä hyvin outo, semmoinen tuntematon. Meillä saattaa ohjaajien kanssa törmätä näkemykset... (Johanna.)

Sinne pitäisi saada semmoinen, ihan jo taidollisesti ja tiedollisesti hyvin heterogeeninen ohjaajaporukka. Mutta se ei siten taas riitä. Mä oon näitäkin työpajoja nähnyt, siellä on hyvä puuseppä ja on hyvä taidekasvattaja ja on hyvä nuorisohjaaja ja sitten ne tappelee keskenään. Ei pääse yhtään mihinkään koska jokainen niistä haluaisi tehdä eritavalla. Tän porukan täytyy löytää, rakentaa sen työpajan toimintafilosofia, lähtee rakentamaan miten tämä työpaja toimii tässä muussa auttajaverkostossa.(Anne.)

No voidaan sanoa, että jos on hankala ryhmä niin ohjaaja yrittää jotain ja tulokset on kokoaika huonoja. Vaikuttaminen on keuhko. Sitten joudutaan muiden konstien sijaan käyttämään pakkokeinoja.” Et nyt tää on niinku näin ja sä teet niinku näin.” Joka taas on vastakkainasettelu ja aggressiivinen lähtökohta nuoren ohjaamisessa. Pakkotilanteita on ollut jo koulussa, kotona ja ties missä, on pelkkiä pakkoja ol-

lut. Pitää vaan löytää ovela reitti että se nuori löytää oman suunnan mitä se lähtee menemään. Isossa ryhmässä ei ohjaajalla ole muuta toivoa, kuin epätoivo. Täytyy katsoo, että se ohjaaja jotenkin selviää siitä. Hyvien kollegojen tukee siinä, vertaistukea niin ei ole ohjaaja liemessä lopulta. Tulee väsymystä ja masennusta ja kaikki mahdolliset voi tulla jos ei ole tarkkana.(Keijo.)

Johanna korostaa suvaitsevaisen ilmapiirin merkitystä toimivassa työyhteisössä, suvaitsevaisuus näkyy kaikilla tasoilla ja muistuttaa että ohjaajien tulisi toimia kaikessa nuoria varten.

Niin et tällaisenaan missä pajassa mä nyt oon, niin tää ei toimi hyvin. Meidän ohjaajien tehtävä olisi luoda sellainen yhteinen tahtotila. Sitouduttais tää homma hoitamaan, niin että nuorilla on tääl hyvä olla. Et se halua tulla tänne. Siitä meidän täytyy lähtee, että se nuori tulee tänne. Me ollaan ihan turhaan täällä jos se nuori ei käy. Ja me tehdään sitä työtä sen nuoren eteen, ei minkään muun vuoksi olla täällä kuin sen nuoren. Mun mielestä se on se meidän ykkös prioriteetti.(Johanna.)

Se että olen alkanut ymmärtää yhä paremmin mitä konstruktivistinen ajattelu ja ohjaus on, on ollut ohjaustyölleni vapauttava kokemus ja samanaikaisesti se on saanut minut tuntemaan yhä suurempaa vastuuta ja kunnioitusta suhteessa asiakkaaseen, itseeni ja ohjaussuhteeseen. Kun ei asetu asiantuntijaksi, jonka oletetaan ratkaisevan toisen ongelmat, vaan joka pyrkii ikään kuin käsi kädessä, kumppanina olemaan mukana ongelmien ratkaisuun tähtäävässä keskustelussa, kokee suunnatonta helpotusta vapautuessaan mahdotto- masta taakasta. (Peavy 1999, 194.)

7.1.5 Nuoria ryhmässä

Anne pyrkii katsomaan työpajaryhmiä ulkopuolisena ja hänen mukaansa ne näyttävät varsin sekavilta ja ryhmiltä, jossa on hyvin eritarpeisia nuoria. Hän on vahvasti sitä mieltä, että suurin osa työpajojen nuorista on, niitä, jotka tarvitsivat työpaikan tai opintokurssin. Heitä varten ei tarvitse rakentaa monimutkaisia terapeuttisia itseksi tulemisen harjoituksia tai pajoja. Meillä on valmiit rakenteet olemassa, nuorille tulisi löytää uusia väyliä näihin olemassa oleviin palveluihin. Annen mukaan vähemmistönä ovat ne nuoret, joihin tulisi panostaa erityistukea, huolenpitoa ja rakkautta. Heidän kanssaan tulisi jäsentää tarpeita vastaavia ryhmiä työpajaorganisaatioon ja uudenlaisia palvelurakenteita muihinkin hallintokuntiin.

Keijo on samaa mieltä, että ne jotka ovat voimakkaampia, voisivat alkaa tehdä töitä, vaikkei tehtävät aina niin mielekkäitäkään olisi. Mutta ne hankalammat nuoret, jotka eivät välttämättä ole edes työkykyisiä nuoria, heille tulisi antaa Keijon mukaan aikaa, ilman moraalisia velvoitteita yhteishauista tai työnhauista. Näitä nuoria hänen mukaansa tulisi ”jumppauttaa”

vähitellen ja alkaa tehdä heidän kanssaan heitä sytyttäviä ja innostavia projekteja.

Johanna näkee, että nuorten jutut ovat pysyneet samanlaisena kautta aikojen, mielenterveysongelmaiset nuoret ovat uusi ryhmä pajoilla ja nuorten vaikeat taustat ovat hänen mukaansa lisääntyneet. Mutta samanlaisia piennellä kirjoitettuja unelmia näilläkin nuorilla on, kuten kymmenen vuotta sitten. Sitä Johanna pohtii miten saisi nuoria paremmin sijoittumaan pajan jälkeen.

Rakenteellisesti pitäisi musta käyttää kiireen vilkkaa aikaa juuri vähemmistöporukan asioiden hoitamiseen, ei sen enemmistön. Enemmistölle vois jotakin opintoseteleitä vaikka jakaa, jossa kaikki vois mennä avoimen yliopiston kursseille tai.. meillä on olemassa aivan mahtavat rakennelmat, menkööt niihin ja maksetaan ja tuetaan sitä, kun se, että sille toimintakykyiselle sakille ruvetaan rakentamaan palveluja. (Anne.)

Kaikki haastateltavat olivat samaa mieltä, että olisi hyvä, jos nuoret aloittaisivat yhtä aikaa. Kun ryhmäytys tapahtuu kaikille samaan aikaan, myös motivaatio tekemisen olisi parempi. Muutenkin haastateltavat pohtivat, että ryhmiä olisi hyvä perustaa hieman harkitummin, nyt ne syntyvät liian sattumanvaraisesti, kuin liukuhihnalta työvoimatoimistosta. Anne näki tässäkin tehtävässä asiakastarpeita arvioivan henkilön, myös sellaisena, joka ohjaajien kanssa vaikuttaisi alkuvaiheessa ryhmän muodostamiseen. Tarkoituksettomilta tuntuivat ns ”pommiryhmät”, jossa koko pajajakson ajan vain puretaan tai varotaan olemassa olevan ongelman kriisiytymistä tai leviämistä. Huumeongelmaisten suhteen Anne suositteli selkeätä rajanvetoa, heille, hän suositteli ensisijaisesti päihdehoitopaikkaa kuin pajaa. Kun kanta huumeiden käyttäjiin on koko rakenteessa selvä, eivät rajanvetotilanteet henkilöidy yhden ohjaajan syyksi. Keijo toi esiin, miten tärkeätä ryhmässä on kokea yhdenvertaisuutta, kokemusta siitä että muillakin on näitä samoja ongelmia.

Onks pakko, vai eikö oo pakko? Ensimmäisenä tulee ryhmäkoot vastaan ja millaisina rytminä ne nuoret tulee sinne. Mun näkemys on, et niiden pitäisi tulla yhtä aikaa. Tää onks pakko vai eiks oo pakko, kun suoritetaan hyvä ryhmäytys ryhmälle, joka tulee tänään sisään. Sitä rytkytetään kaikessa maailman tehtävissä pari viikkoa putkeen, niin se ei edes kysy enää onks pakko tai eiks o pakko. Vaan se on jo mukana, huomaamatta. (Keijo.)

Kaikki tulis tietoiseks yhtä aikaa siitä miksi on tullut, kaikki vahvistuisi siitä et ne mun ongelmat ei oo mun ongelmia, että ne on useammin kuitenkin sosiaalisia, tai muutkin kokee näitä samoja, kun minä, jolloin tällainen yhdenvertaisuus näkökulma. (Keijo.)

Ryhmäytys koettiin yleisesti tärkeäksi ja jatkossa merkitykselliseksi työpajan tehtäväksi. Johanna korosti, sitä, miten ryhmästä muodostuu toiminnallisilla menetelmillä nopeammin turvallisempi. Hän suositteli ja kertoi kokemuksiaan toimintakokemusmenetelmistä: seinäkiipeilystä, korikiipeilystä, metsärasteista, hämähäkin seiteistä, kanoottiretkistä, läheisyys- ja sulloutumisharjoituksista sekä yhdessä vietetyistä yöleireistä heti työpajan alussa. Keijon mukaan ensimmäisenä kuukautena on mahdollista saavuttaa luottamus, jossa moka on aidosti lahja, vaikka teatteri-improvisaation keinoin. Silloin ymmärretään, että tapahtuma itsessään on hauska tai huvittava, ei henkilö, nauru ei käänny subjektiin. Johanna pohti onko pelko nuorten suurena ja hallitsevana esteenä tavoitteiden toteuttamiselle. Pelon voittamiseen Johannan mukaan toiminnallisten menetelmien tuomasta onnistumisen tunteesta voisi olla apua nuoren myös tulevaisuuden unelmiinsa pyrkiessään.

Kyl mä tänään sain sellaisen oivalluksen, kun puhuttiin tästä turvattomuudesta, et jos pajajakson alussa ne nuoret tulisi köntässä tai vaikka suurin osa siitä ryhmästä aloittaisi samaan aikaan ja ne ryhmäytettäisiin toiminnallisilla menetelmillä tai näillä toimintakokemuksilla menetelmillä missä ne joutuisivat vähän turvallisissa olosuhteissa ylittää itsensä. Niin mä tänään oivalsin kun en ole aikaisemmin tähän törmännyt näin voimakkaana, tähän pelkoon...(Johanna.)

Kyl sieltä toiminnallisten menetelmien kautta tarjoutuu mahdollisuus ylittää itsensä, koska mä oon ihan nyt tänään ruvennut miettiä, et onko se pelko näillä sittenkin se isoin este. Jotenkin se ohjautuu jonnekin muualle, mutta onks se sit se pelko.”(Johanna.)

Halusin saada haastateltavilta selville, millainen ryhmäkoko olisi pajalla toimivien. Haastateltavat korostivat ryhmä koon muotoutuvan sen mukaan, millainen joukko nuoria on koolla. Mitä haasteellisempia ja henkilökohtaista ohjausta vaativampi työmuoto, sitä pienempi ryhmäkoko. Tällaisessa joukossa Keijo koki ihanteeksi 8 nuorta. Johannalla oli hyvä kokemus viiden nuoren ryhmästä mestari-kisälli-mallissa. Liian pientä, alle viiden nuoren ryhmää ei kuitenkaan kannattaisi pyörittää. Pienen ryhmän on vaikea kasvaa yhteistoimivaksi ryhmäksi. Suuriryhmät, kuten peruskouluissa tai oppilaitoksissa, yli kaksikymmentä nuorta, koettiin mahdolliseksi ohjata työpajan tavoitteiden mukaisesti. Näin suuressa ryhmässä ohjaajan vaikutukset jäävät hyvin vähäisiksi. Ihanne on 5 ja 16 nuoren välillä. Keskiarvoisesti toimivien voisi olla 12 - 14 nuorta työpajaryhmässä.

Kun et jos on kaksikyt tyyppiä ja jokainen on jollakin tapaa niinku jälkipuberteetissa tai ajautunut ongelmiin. Niin sitten se on niiden nuorten keskinäinen sosiaalinen näytelmä, jossa jaetaan ne pojot sitten eri tavalla ja eri logiikalla ja ohjaaja ei pääse siihen väliin ollenkaan kunnolla.(Keijo.)

...Todellinen vaikuttaminen vähenee mitä suurempi se ryhmäkoko on tommosissa tapauksissa. Se olis tärkeää, että jos

se olis kakstoista tai neljätoista. Rupee ääripää kyl oleen siel- lä just. Jos on oikein hankala, niin vähemmän ja enemmän käsityötä niihin nuoriin, niin voitaisiin kuvitella että saavu- tettaisiin jotain. (Keijo.)

Mitä marginaalisempi porukka, sitä turvallisempi, selkeämpi, tiukempi se pitää olla. Sitten kun operoidaan sen kahdek- sankymmenen prosentin kanssa voi olla semmoista erilaista modulia ja itseohjautuvuutta ja tämmöstä. Mutta mun mie- lestä 12–16 on semmoinen toimiva. 16 on sitten jo aika pal- jon, riippuu taas siitä porukasta, niistä yksilöistä ja siitä mi- ten nää yksilöt, minkälainen ryhmä siint sit syntyy. Et kah- destatoista voi syntyä timantti, mutta siit voi syntyä myös pommi. (Anne.)

Viisi nuorta ja kaks ohjaajaa. Itseasiassa silloin aikaisemmin meillä oli tää mestari-kisälli ja mä olin työnsuunnittelija ja aika paljon ulospäin suuntautunut hain kontakteja ja töitä ja sitten oli pajamestari...(Johanna.)

Peavy korostaa, että useimmat ominaisuutemme syntyvät vuorovaikutuk- sessa toisten kanssa. Suhteessa toisiin ihmisiin on huomioitava myös kult- tuurisia eroja, on välttämätöntä, että ymmärrämme nämä erot ja kunnioi- tamme niitä. Ryhmän tulee olla tätä eroavaisuutta ymmärtävä ympäristö.

Seuraan pikemminkin Sartren periaatetta: ”Luot itsesi teko- jesi kautta.” Mielestäni ryhmänohjauksen suurin arvo on sii- nä, että se antaa ryhmänjäsenille mahdollisuuden osallistua mielekkääseen toimintaan, joka tavalla tai toisella saa heidät tuntemaan itsensä kestävämmäksi, vahvemmaksi ja kyvyk- käämmäksi osallistumaan sosiaaliseen elämään. Uskon myös, että demokraattiset ja aidon dialogiset ryhmäkeskuste- lut voivat auttaa selventämään ja organisoimaan erilaisia mo- raalisia ja arvonäkökulmia ja koettelemaan niitä käytännös- sä.

Ihmiset jotka kuvaavat itseään monenlaisin kielteisin il- mauksin, kokevat itsensä riittämättömiksi, toivottomiksi ja voimattomiksi. Onneksi näistä kielteisistä piirteistä voi pääs- tä eroon, ja ihminen voi hankkia omia toimintamahdolli- suuksiaan vahvistavia ominaisuuksia oppimisen ja sosiaali- sen elämään osallistumisen avulla. Juuri sitä varten kon- struktivistisia ryhmiä tarvitaan ja sitä tarkoitusta palvele- maan ne on suunniteltu.

(Peavy 1999, 160.)

7.1.6 Kehämallilla kehittyneeksi rakenteeksi

Mielestäni Anne kiteyttää työpajatoiminnan tämän hetken suurinta organi- saatioon liittyvää ongelmaa hyvin, kuvaamalla vallitsevaa sattumanvarai- suutta ja hajanaisuutta. Oikeat ihmiset eivät ole löytäneet oikeata paikkaa.

Eksyksissä ovat ja luukulta toiselle juoksevat erityistä tukea tarvitsevat nuoret, samoin väärässä paikassa tuntuvat olevan erilaista apua tarjoavat työpajaohjaajat ja auttavien tahojen työntekijät, jotka palvelujaan tarjoavat tai antavat hätäratkaisuja omien toimialojensa toimintakulttuurista käsin.

Hyvä työpaja toimintaympäristönä rakentuisi sillä tapaa, että oikeat ihmiset olisivat oikeassa paikassa. Nyt musta tuntuu että meillä on valtavan hyvää työpajatoimintaa, mutta tavallaan tuntuu että oikeat ihmiset ja oikeat paikat eivät kohtaa. Ja mun mielestä se oikeat ihmiset oikeassa paikassa edellyttäisi sitä, et meidän pitäisi jollain tavalla jäsentää, että mikä se työpaja on? Miksi se on? Mikä työpajaohjaaja on? Miksi se on? Mikä työpajaoppija on? Miksi se on? Ja tehdä jonkinlainen systeemi, et nää ihmiset pääsis oikeisiin paikkoihin. (Anne.)

KUVA 1 Heitä kivi veteen ja kysy miksi on aina tehty näin. Kuvaan tässä vanhaa kehämallia, jossa nuoret auttamisverkostossa juoksevat "luukulta" toiselle. Työskentely nuoren kanssa on ongelmakeskeistä. Esittelen myöhemmin uuden kehämallin.

Anne kaippaa työpajatoimintaan kehittämistyötä, joka kohdentuu rakenteisiin. Kehittämistyön tulisi kohdentua koko verkostoon, jonka apuja erityis-

tä tukea tarvitseva joukko nuoria käyttää, työvoimatoimiston, psykiatrian, terveydenhuollon, sosiaalitoimen, poliisin, kriminaalihuollon, opetustoimen rakenteisiin. Anne kaipaa prosessiohjaamista ja läpäisyperiaatetta ja toimikuntien raja-aitoja kaatavaa rakenteellista muutosta, jossa nuoren ei tarvitse käydä läpi kaikkia asiantuntijoita, vaan verkosto muodostaa erilaisia toimijaklustereita, jotka auttavat nuorta tavoitteeseen, Apu ei tulisi olemaan nuoren selän takana toimimista, vaan mahdollisimman läpinäkyvää ja yhdessä nuoren kanssa. Palvelu toteutettaisiin nuorelle sopivaksi, eikä toisinpäin, että nuori käy kuulemassa kymmentä mielipidettä siitä, miten tulisi nyt toimia. Tällainen rakenteellinen muutos sopii myös konstruktivismiin pohjautuvaan sosiodynaamiseen ohjaamiseen.

Jos tässä on nyt se sossu ja tässä on ope, tai koulutus ja täällä on sitten psykiatrinen hoiva. Näitä on erilaisia tämmöisiä luokkuja, missä se poppoo käy. Leikitään et niitä olisi se 10 prosenttia, niitä jotka tarvitsee sitä lepoa siellä lintuauran loppuaurassa. Pitäisi olla sellainen malli, että täällä olisi joku organisaatio, tai sitten sen pitäisi olla todella uudenlainen työpajamalli. Ja täältä käsin, tavallaan ohjataan ja myös johdetaan, yli näiden aitakuntien. Täällähän on kato omat pomot ja omat rahat ja täällä tapellaan ja kiistellään ja täällä omat tavat tapella ja hyvässä lykyssä tää sama potilas tai tämä käy nää kaikki, kun se pitäisi tehdä toisinpäin. (Anne.)

Anne ehdottaa työpajaorganisaatioon eräänlaista portinvartija-mallia, olisi olemassa juuri nuorille tarkoitettu työntekijä, Anne kutsuu sitä nimellä triage. Käsite on tutumpi hänen mukaansa terveydenhoidon puolella, viisiportaisen hoidon tarpeen arvioinnista. Tämä triage tekisi nuoren kanssa yhdessä tarpeiden arviointia. Arviointia nuoren elämäntilanteesta, joka ei kuitenkaan perustuisi ajatukseen, että musta nyt tuntuu tältä, tai viranomaismaiseen ”jo kaksi tuntia syrjäytymisvaarassa kun on kortistossa” -ajatteluun. Sen tulisi perustua harkittuun teoriaan, mittaristoon tai kenttään ja yhteiskonstruktioon asiakkaan kanssa. Tarkoituksen mukaista ei ole, että instituutio määrittää tai leimaa nuoren kyvyttömäksi ja tarjoaa, vaikka sairaseläkettä siltä pohjalta. Anne arvelee, että amerikkalaisista hoitotyönmalleista tällainen teoria voisi löytyä. Tarpeiden arvioinnin perusteella nuoren hätä tai toiminnan tarve arvioitaisiin ja sen pohjalta lähdettäisiin myös etsimään nuorelle sopivaa työpajatoimintaa.

Se ratkaisu ei löydy kato silleen, et Virpi ite, tai en minä, tai ei me kaksi, vaan siihen ratkaisuun, löytymiseen pitää olla monta kehää. Siinä pitää olla se, että miten sä hoidat sen arkipäivän siellä, omassa tiimissä, teidän jutussa, Seuraava kehä on, että minkälaisia ne teidän tiimiläiset ja sun kollegat on. Se oma kehityssuunnitelma, miten te toimijoina ja kasvattajina, miten te ohjaajina niinkö kehitytte ja kasvatte. Miten te toisiltanne opitte, sitten pitäisi olla se kehä, että te lähdette kehittään yhdessä sitä ydintoimintaa, sitten pitää olla se verkosto, kun te ette pysty muuttamaan maailmaa kuin sen oman fiiliksen kanssa, ne muut toimijat, yhteiskunnallinen taso. (Anne.)

Anne korostaa työpajojen kehitystyötä, jossa ei riitä, että mukana on yksi tai kaksi työpajaohjaajaa, vaan kehämäisesti koko yhteiskuntarakenne, näin voitaisiin tehdä kansantaloudellisesti merkittävää parannusta nuorten auttamisessa. Anne kehottaa kehittävää työpajatyöntekijää heittämään kiven järveen, kysymään miksi toimimme näin? Dynaaminen työpajaohjaaja voi lähteä kehittämään ensin omalla kehällä työtään ja toimintatapojaan, sitten työyhteisönsä kanssa ja seuraavaksi muiden auttamisverkostojen kanssa ja lopulta vaikkapa nuorisoverkoston tutkijoiden kanssa yhteiskunnallisesti. Tärkeätä on Annen mielestä, että toimintafilosofia on mietitty ja siihen on käytetty aikaa ja nuorisotyön ammattilaisia. Konstruktionismi tarkoittaa työpajan työntekijöitten kannalta sitä, että he itse jäsentävät mikä työpaja on, mikä sen tehtävä on, mihin arvomaailmaan, ihmiskäsitykseen tai oppimiskäsitykseen se perustuu. Työyhteisön jämerän toimintafilosofian pohjalle työpajaohjaaja voi rakentaa siihen sopivaa omaa ammatillista identiteettiään.

Se on vähän niinkuin heittäis kiven järveen, se menee siitä yhest kohasta läpi, mutta siitä lähtee tuleen niitä renkaita. Mutta se on hirmu tärkeätä se kiven heittäminen, mikäs sen tärkeempää olis, kun sä meet tämmösen koulutuksen ja uuden valaistumisen jälkeen siihen työyksikköön ja tietysti heität sen kiven ja lähet rakentaan. Mutta sun tarvis jotakin kumppaneita sieltä saada....(Anne.)

7.1.7 Lintuaurassa oloa

Kaikki haastateltavat halusivat ottaa huomioon, että erityisen tuen tarpeessa olevat nuoret tarvitsevat myös aikaa ja rauhaa, tilaa olla suorittamatta niin kovasti paikkaa, jossa rauhassa miettiä elämäänsä ja tulevaisuuttaan ilman stressaavaa tai kiireistä suorituspainetta. Anne lainasi Sinikka Ojasen (2000) vertausta kurkien muuttoaurasta, jossa on tilaa myös reunapaikoilla. Nuorten työpajaan rinnastaessa Ojasen ajatus lintuaurasta voisi tarkoittaa sitä, että toiminta pajalla etenee vaikka joukossa olisi toimintakuntoltaan heikompiakin nuoria. Toimintakuntoisemmat ja pystyvämmät nuoret ottaisivat vetovastuuta tehtävästä ja olisivat ikään kuin kurkiauran kärjessä, muu ryhmä tulisi perässä. Reunapaikoilla aurassa voisi mukana kulkea heikommin ohjautuvia nuoria ja ohjaaja voisi olla enemmän heidän rinnallaan tukemassa eteenpäin. Anne korosti, että erityistarpeisille nuorille tulee tarjota myös toisenlaisia paikkoja lintuaurassa, varoa liikaa marginalisoimista. Molemmat ohjaajat kritisoivat työpajaohjaamisen pakko-tahtisuutta ja kohtuuttomia vaatimuksia varsinkin väsyneiltä nuorilta. Molempia ohjaajia mietitytti, riittääkö puoli vuotta ajallisesti nuorelle työpajalla, varsinkin kun kysymyksessä on vaikeassa elämäntilanteessa oleva nuori.

On se Ojasen vertaus lintuaurasta. Lintuauralla on tämmönen toimintalogiikka, et vahvin ole aina siellä kärjessä. Sitten kun se vahvin lähtee väsymään (en nyt tiedä, mistä tämmäkin nyt assosioitui tähän). Noista työttömistä nuorista hyvin pieni prosentti on sitä, joka on jo väsynyt ja tarvitsee sen reuna-

paikan. Et suurin osa työttömistä nuorista, laskusuhdanteen aikana ovat ihan tavallista oman ikäluokkansa ajan ilmiön ihmisiä. (Anne.)

Me saatetaan vaatii näiltä oikeesti enemmän kuin itseltä, esimerkiksi sitäkin et me saatetaan tehdä töitä koko ajan. (Johanna.)

Tyypeissä näkee suoraan, että tämän päivän nuoret tarvii nykyään keidasta, lepopaikkaa, missä ensin tarkoituksena on, että tyyppien kanssa alettaisiin elämään tätä elämää. Tätä kuvioo, harjoiteltaisiin pelkäämään olemista, ilman et yritetään viinaa tai jotain muuta. Harjoiteltaisiin vaikka olemista kaikessa rauhassa, yritettäis pysäyttää maailma. (Keijo.)

Tänään ollaan nimenomaan hirveesti puhuttu tästä, että kaiken pitää olla täydellistä ja kokoaika pitää suorittaa, et jos mä oon yksin mun pitää koko aika suorittaa. Mun pitää koko aika kysyy mitä sä teet? (Johanna.)

Eikä suinpäin pakoteta ruoskan omaisesti, et nyt sun on haettava tähän yhteishakuun ja tohon ja tonne. Antaa tyyppien vetää henkee vähä, ne on tosta kiireisestä koulutusjärjestelmästä ja perhe-elämästä, ne on siinä pudonnut, siitä kovasta tahdist jo valmiiksi. Ne on osa lähellä burn outia jo, eikä ne ole vielä kaksvitosiakaan. Siksi vois asioiden antaa olla sellaisenaan, kaikkineen. Mä uskon siihen. (Keijo.)

Mutta jos ottaisi sellaisen ison kuvan, että olisi kansanterveyden kannalta merkitystä. Jos me ajatellaan, sitä marginaaliporukkaa, että niistä tulee sellaisia, että ne pääseekin sieltä, ettei ne ole aina siellä lintuauran vasemmassa peränurkassa, vaan et ne oikeesti tulee ja on vuorollaan siellä kärjessä. Ja jos ei olisi kärjessä, niin ainakin on jossakin muussakin kohtaa. Mun mielestä nyt tietyllä tavalla niinkö tää instituutio marginalisoi asiakastaan, tätä nuorta. (Anne.)

Sitten alettaisiin vähän sivusta tukea ja suunnittelemaan. Jokinainen, joka saa lepotauon nykyisessä kiireisessä yhteiskunnassa, niin sen lepotauon tietyn riittävän pituuden jälkeen, paikka tulla hyväksytyksi sellaisena kuin on. Sen jälkeen kun tällainen käänneinen, jossa käynnistetään olemassaolon oikeutus, tulee tietoiseksi ja tämän tyyppisen yhteisön jäsenenä, nuori alkaa loppupeleissä itse suunnitella sitä tulevaisuuttaan. Sen jälkeen kun se on kohdannut sen pysähtymisen ja pystynyt näkemään sitä sijaansa missä on. (Keijo.)

Mutta mä haluisin vaan sellaista sallivuutta, et jos 18-vuotias nuori, jonka alku on ollut vähän repaleista ja saattanut olla vähän pitelemätön ja se on otettu huostaan ja ne perusjutut on hukassa, sen täytyy kerätä perusjutut jossain ja sen täytyy

vahvistua jossain. Paja vois olla sellainen, mutta riittääkö kuusi kuukautta? (Johanna.)

Aina, perkele niin, aina tuetaan viimeiseen mieheen asti. Aina kun soittaa, niin aina tuetaan. Ikään kuin olkoot se sitten laajennettu perhekäsitys, joka tapauksessa se tinkimätön, jos vaikka napanuora on päällä, niin tinkimätön kohtaaminen, vaikka onkin ajautunut johonkin. Jos ajatellaan, että se luottamus vois olla niin vahva, et jos olisi jälleen menettänyt otteensa, ei haukuta. (Keijo.)

7.1.8 Menetelmiä toimintaan

Haastateltavien vastaukset menetelmistä ja työpajalla tehtävistä töistä jakautuivat kolmeen osaan. Haastateltavat pohtivat, mitkä ovat tarkoituksen mukaisia tehtäviä, mikä on toiminnallisten tehtävien merkitys ja luovan ilmaisun sekä taiteen tarpeellisuus. Menetelmiin tai työtehtäviin ei muodostunut mitään selkeätä mallia, menetelmien kirjavuus korostui ja oikein kohdennetun toiminnan kehittäminen. Toimintamenetelmien arviointi on ilmeisen ristiriitaista, työpajoilla vallitsee hyvin vahvoja ja vanhoja uskomuksia siitä, mikä toiminta nuorelle on hyväksi, mutta ajanmukaistamista menetelmien soveltamiseen kaivataan. Haastateltavat uskalsivat heittää kritiikkiä vallitsevista käytännöistä, kyseenalaistaa ja keksiä uusia innovatiivisia ideoita.

Haastateltavat puhuivat kriittisesti menetelmistä ja työtehtävistä, joita nuoret työpajoilla tekevät. Työpajojen ulkopuolisille asiakkaille tehtävät tilaustyöt herättivät ristiriitaista ajattelua. Toisaalta ne ovat yleisesti hyväksi katsottuja työtehtäviä, mutta haasteellisten nuorten tai erityistä tukea tarvitsevien nuorten tehtäväksi on kohtuutonta rakentaa tilaustyöpajoja. Sellaiset työpajat muodostuvat helposti liian raskaiksi, pakkotahtisiksi ja väärin kohdennetuksi nuorille ja loppupelissä myös ohjaajille, jotka tekevät ohjaustyönsä lisäksi myös asiakastilaukset valmiiksi. Mestari-kisällimallissa toimii hyvin kerrallaan pieni ryhmä nuoria, joiden urasuunnitelmiin pajalla tehtävät työtehtävät sopivat.

Kaikki nuoret eivät kuitenkaan ole työkykyisiä tullessaan työpajalle ja tarvitsisivat jonkinlaisen esivaiheen tai ”saattohoidon höyläpenkille.” Myös monimutkaisia terapeuttisia itseksi tulemisen harjoituksia kritisoi. Ohjaajat pitivät nykyisellään työpajoja hieman fiktiivisinä paikkoina, ohjaajien itse keksimät työtehtävät tuntuvat keinotekoisilta ja epäkonkreeteiksi jäivät myös tietokoneilla tehtävät työtehtävät. Ohjaajat kaipasivat selvästi toisenlaista tekemistä työpajoille, he puhuivat oikeista töistä, työtä joka on totta, konkreetista tekemisestä, josta on todellista hyötyä nuorelle. Työpajoille kaivattiin tarkoituksen mukaisempia tehtäviä ja menetelmiä, jotka lähtisivät nuoren tarpeesta oppia. Keijo ehdottaa uudenlaista ideaa, että kaikki kaupungin nuoret tulisivat rakentamaan taloa, joka palvelisi nuorten omaa mielenterveyttä. Hänen mukaansa nuorille tulisi tarjota erityisiä ja oikeita juttuja toteutettavaksi.

Mua säälistää ihan suoraan sanoen. Mä näen sen tilanteen siinä, et tilauskantaa on piikki täynnä ja nuoret haahuilee miten sattuu ja kaikki vastuut on ohjaajalla, siitä tilauksesta ja niistä nuorista. Pitää ensin mennä, jonkun toisen kautta ja hakee oikeesti valmiuksia. Osa on niin huonossa kondiksesssa. Herra paratkoot. Velvoite, joka kaatuu ihan kertakaikkisesti niiden ohjaajien niskaan. Vois olla toisen asteen toimintakeskus, missä ikään kuin toimittaisiin näitten kriteerien mukaan. Kyllä se polku, se on liian korkealla alkuun, ekaks pitää saada jotkut sosiaaliset taidot. ja sitte se usko itseensä pitäisi saada herätettyä jollakin muilla keinoin.(Keijo.)

Tässä tilaustyömallissa mulla ei välttämättä oo just sellaisia töitä plakkarissa, joita mä pystyisin jakamaan, ellen mä niitä itse tee sitten. Ja mä en oon ihan varma, onko ne itse keksityt työt tarkoituksen mukaisia. (Johanna.)

Hieno puuseppä opettaa sitä, tavallaan mestari-kisälli opetus, niin se on eri juttu. Se on arvokas, mutta sitten jos nuori ei edes pääsee siihen mestari-kisälliin asti. Tää marginaaliporukka nimenomaan. Vois ajatella...niin saattohoito.. kyvykkyyden lisäämistä... (Anne.)

Joku jolla on jotain merkitystä. Vaikka maalata talon. Se on totta. Oikeita töitä. Oikeita töitä, jotka on oikeassa korrelaatiossa tähän elämään, arkeen. Pajatkin ovat periaatteessa fiktiivisiä paikkoja. Ne on toden tuntuksia kuvitelmiä, missä tehdään, mutta sinne pitäisi, uusiin kaksituhattluvun pajoihin sijoittaa nyt jotain asioita mitkä on totta. Tietokoneet niillä on kaikilla himassa, kaikki niitä pelaa ja kaikki pääsee nettiin. Liikaa työnnetään tietokonepainetta, mediapainotteisissa pajoissa. (Keijo.)

Mä olen kauheesti miettinyt sitä ja kokenut aikalailla aika-moista painettakin, et jos mulla ei ole sopivaa tilaustyötä. Olisi nuoren kannalta järkevintä et se olisi takoituksen mukainen se työ. Mun mielestä tässä pajatyössä sen työn tuloksen täytyy olla näkyvä ja sen täytyy olla kouriin tuntuva. Ja sen lopputuloksen tulee olla selkeästi ja konkreettisesti näiden silmien edessä, ennen kuin se lähtee asiakkaalle. (Johanna.)

Rakentaisin talon niitten kanssa pokkana. Ei rakennettukaan semmosta normaalia taloa, vaan tehtiin auton ikkunat saunaan. Sehän olisi mullistavaa. Tai sitten tällaiseen hankkeeseen, missä rakennettaisiin nuorisotilaa, palkattaisiin aina kuudeksi kuukaudeksi nuoria, itse asiassa vaikka kohta kaikki Vantaan nuoret olis käyny tekemässä sitä taloo. ... se valmistuu jotain varten, se tulee palvelemaan nuorten mielenterveyttä tai jotain. Oikeita juttuja. (Keijo.)

On yllättävää, että molemmat ohjaajat nostivat tärkeäksi toiminnalliseksi menetelmäksi pajoille ruuanlaittamisen. Perustaitojen osaamista ja opettamista korostettiin. Toiminnalliset menetelmät koettiin tärkeiksi ja välttämättömiksi nuorten työpajoille. Toiminnalliset menetelmät ovat työläitä tai kalliita ohjaustehtäviä ja siksi saattavat jäädä työpajatoiminnasta pois. Tämän ohjaajat kokivat huonoksi kehitykseksi. Johanna korosti toimintakokemusmenetelmien toimivuutta nuorta voimauttavana ja ryhmää vahvistavana kokemuksena. Molemmat ohjaajat pitivät hyvänä myös normaalista ympäristöstä ulkopuolella tapahtuvan toiminnan, esimerkiksi yöleirit vaikka toisella paikkakunnalla.

Mitä nyt ainakin pitäisi olla, niin jonkinlainen suhde ruokaan. Tehdään ruokaa. (Keijo.)

Toiminnallista, mitä tässä nyt vois ajatella olisi ruuanlaitto. Olisi hirveen tärkeätä, kun ajattelee et nuoren tili menee viikonlopussa siihen, et ne syö sen, kun ne ei osaa tehdä halpaa ja edullista ruokaa, niin ne ostaa ties mitä ja ties kuin kalliilla. On niin isot ryhmät, et niitä on työläitä ohjata. Tää hämärtää, tai me ollaan vika reitillä siinä vaiheessa, kun me aletaan tälleen ajatteleen. Ja tää on sitä huonon pajan esimerkkiä, et tällasta ei saisi pajalla olla. Tehään ruokaa, käydään kaupassa kattomassa niitä kilohintoja, mitä ne haluaa, opetella perustaitoja. (Johanna.)

Mä oon tänään saanu tän kauheen oivalluksen, ensinnäkin näistä toiminnallisista menetelmistä. Nehän eli hirveetä buumiansa tossa, oli elämystaikurit ja oli vaikka mitä ja mäkin olen seikkaillut vaikka missä, niin ne jotenkin kärsi inflaation. (Johanna.)

Välillä tuntuu että jengi on niin lypsyssä omien koneidensa kanssa, että jopa tyytit tulee toiselta paikkakunnalta siihen ja asuu siinä lähimaastossa. Pääsee irti siitä missä ne on, kokonaan muuhun viitekehykseen. Sekin vois olla mielenkiintoinen kokeilu. (Keijo.)

Nyt mä olen miettinyt, et hitto jos nää olisi toiminnallisin menetelmin vaikka ryhmätetty vaikka lyhyemmän ajan. Vaikka sitten kahden päivän, niin kuinkahan hyvin se kantais tässä pajalla tällaisessa tilanteessa, kun on pelottava tilanne. Nuori uskaltais lähteä siihen koulutukseen ja pääsis lähemmäksi sitä pientä unelmaa. (Johanna.)

Semmoista omakohtaista uskoo itseensä ja siihen minkä jäljen jättää ikään kuin tekemisessään. Se on vaan rohkaistava tehtävien kautta vähitellen uskomaan, luomaan sitä uskoo myös omiin taitoihin ja myöskin et se rima ei ole se, et verraetaan sinne Euroopan parhaaseen. Sitä vaan vähitellen katsoo, yrittää löytää niitä sellaisia toiminnallisia muotoja, että tyyt-

pien posket alkaa vähä punottaa. Huomata, että nyt alkoi ta-
pahtuu jotain ja tukee sitä, mikä jollekin alkaa löytyy. (Kei-
jo.)

Kaikki haastateltavat ovat käyttäneet nuorten kanssa luovia menetelmiä tai taiteellisia keinoja. Haastateltaville tuntuu olevan haastavaa perustella taiteen keinojen tarpeellisuutta faktoilla. Taiteen tarpeellisuutta perustellaan enemmänkin intuitiivisena näkynä tai nuorten keinona tehdä itsensä näkyväksi. Haastattelussa tulee esiin epäily, että valtaosa työpajatoimijoista ei pidä taiteen keinoin tehtyjä töitä oikeina työpajatoiminä. Taiteen tekemisessä korostetaan, että nuorten teoksia ei tule vertailla tai arvottaa, nuorille tulee antaa vapaus ilmaista vapaasti ilman arvolatausta tai pyrkimystä Euroopan parhaaksi. Ohjaajat olivat hieman huolissaan nuorten ympärillä vallitsevasta paremmuuden paineesta ja vertailusta, se voi koitua jopa luovuutta lukitsevaksi tekijäksi. Luovuuden koetaan kuitenkin kuuluvan kaikkeen tekemiseen. Anne lähtisi perustelemaan taiteen tekemistä työpajoilla oppimisen kautta ja ehdotti tueksi teoreetikoita: Kolbia, Mesorovia ja Deweytä.

No Suomessahan on nyt ruvettu tutkiin tätä vähän vakavammin, ei tässä ole kuin muutamia vuosia, ei oo siis kymmenkunta vuotta, kun tavallaan taide ikään kuin muilla toimintakentillä kuin taidemaailman ytimessä, niin ei ole vielä olemassa sellaista, tiedätkö dataa, että tämä sitä tämä tota. (Anne.)

Ohjaajan tehtävä olisi rohkaista ja viedä nuoria toiminnallisten harjoitusten kautta ymmärtämään se, et paperille vedetty viiva, jonka se on itse tehnyt, sillä on merkitystä. Ja sillä viivalla ei oo mitään oikeeta tai väärä lähtökohtaista arvoa Jos subjekti on itse katsonut, että tää viiva on minusta hyvä, niin silloin se on hyvä. Sillä mitä itse tuottaa, sillä on se arvo maailma. Ei taiteilijakaan arvuuta sitä viivaa kenellekään jos se halua sen vetään. (Keijo.)

Sen luovuuden lukon aukaisemiseen, johtuu se lukko sitten pelosta tai jostain liian korkeista vaatimuksista. Moni haluaa olla täydellinen ja luovat itse itsellensä aikamoisia hähkejä. (Johanna.)

Elämässä on kysymys luovuudesta, luomiskyky vaikuttaa koko elämään niin kauan kuin ihminen elää, kaikki miten se elää loppu pelissä, niin sehän luo kokoajan. Niillä toiminoilla ja niihin perustuvilla näyttelyillä ja tilaisuuksilla niin, niillä ne tulee kartalle ne nuoret. Niiden kautta ne osallistuu tämän maailman tekemiseen ja taatusti se on yksi ihan tärkeimpiä. (Keijo.)

Mä olen miettinyt aarrekarttoja, visualisois sen. Mä olen miettinyt sitä tosi voimakkaasti. Se ei välttämättä konkretisoidu sitten työksi. Ehkä mä taistelen tässä taas semmosta

kollegiaalista painostusta vastaan. Et mun puolesta kyllä. Sehän olisi tosi tärkeätä, mähän teetän hirveesti näitä kirjallisia pohdintatehtäviä. Mä koitinkin tässä semmosta luovaa kirjoittamisen juttua, et me aina aloitettiin aamu kirjoittamalla ja tarkoituksena oli kirjoittaa itselle ja siis kaikki sekasotku pois päästä, huolet pois päästä, kirjoitetaan ne sinne aamusivuille. (Johanna.)

Luovien toimintojen kautta, vaikka kukaan ei koskaan oo käyttänyt. Ensin ne ymmärtää et ne voi tehdä sitä, sen oman näkemyksen mukaisesti, niin sen mukaan ne luo itsensä tähän maailmaan olemassa olevaksi. Niinhän siinä käy että nää tyypit tulee olemassa oleviksi niiden tehtävien kautta. Kun teet jonkun runon niin tuut maailmaan sen runon kautta olevaksi ikään kuin. Mennään lähemmäs minän olemusta. Ilman muuta!(Keijo.)

Mä lähtisin perustyöpajalla perustelemaan taiteen merkitystä oppimisen kautta. Et ittellähän on hyvin vahva semmonen intuitiivinen näky siitä, että totta helvetissä sillä on tietyissä merkityksessä, sillä on enemmän merkitystä kuin jollain niikö hygieniapassilla. Mutta ei mulla oo semmoista kovaa dataa siihen. (Anne.)

Sitä vaan vähitellen katsoo, yrittää löytää niitä toiminnallisia muotoja et tyyppien posket alkaa vähä punottaa. Et huomaa et nyt alko tapahtuu jotain ja tukee sitä mikä jollekin alkaa löytyy. Jollekin se on leffa, jollekin se on musa jollekin se voi olla valkoinen paperi ja maalaaminen ja jollekin se voi olla mikä vaan, kirjoittaminen. Jos näkee, että joku tyyppi lähtee siinä kuplimaan. Sitten vaan sinne matkalle sen nuoren kanssa. Yhdessä ilman hyvää, huonoa kritiikkiä. Jossakin vaiheessa voi päästä sellaiseen luottamusasteeseen. Sitten voit kertoa, et mitä se on. (Keijo.)

7.1.9 Periaatteessa vastustan

Lähdin kysymään haastateltavilta, miksi nuoret vastustavat niin kovasti. Vastustaminen nähtiin uuden sukupolven tehtävänä, kyseenalaistaa edellinen ja luoda asioille uusia merkityksiä. Varsinkin pakkotilanteissa vastustamisen kanssa joudutaan tekemiseen. Pakko koettiin huonoimmaksi ja aggressiiviseksi lähtökohdaksi pajatoimintaan, ikään kuin pelin menettämiseksi. Myös tilanne, jossa nuori tulee ryhmään, joka on huonosti ryhmäytynyt tai hän kokee jäävänsä ulkopuolelle, vastustaminen voi olla ainoa tapa tulla huomatuksi tai hyväksyttäväksi tavaksi olla olemassa. Varsinkin koulutukseen hakemisessa on vastustaminen nykypäivänä lisääntynyt, osittain sitä selitettiin lisääntyneellä pelolla ja epävarmuudella. Vastustamista vähentävänä keinona siis esitettiin tietynlaista aikuismaista hyväksymistä siitä, että nuoret ovat nuoria ja toteuttavat sukupolvensa tehtävää ja ohjaajien tehtävä on luoda ryhmä ja ilmapiiri, jossa nuori voi ilmaista muutakin kuin pelkoa vastustamisen muodossa.

7.1.10 Postmodernin ajan ilmiöt

Keijo on vahvasti sitä mieltä, että nuorten aikaa leimaa yksin jääminen ja hylätyksi tuleminen, Anne sen sijaan on sitä mieltä, että tässä uudessa informaatiomaailmassa me vanhemmat olemme jääneet yksin. Elämme muuttunutta aikaa, jolloin aikakäsitys on muuttunut ja maailma pilkkoutunut erilaisiin ns. luukkuihin. Median tarjoama tulva tuntui haastatteluvien mielestä paineita luovalta, nuoret joutuvat vertailemaan itseään maailman parhaisiin, tavoitteet ovat kohtuuttomia edes yritettäväksi. Nuorille tulisi tarjota toimintaa, jossa itsekritiikin voisi heittää pois. Uutena lisääntyneenä ilmiönä pajoilla koetaan sitoutumattomuutta, joka näkyy useampien päivien poissaolona. Ilmapiirin parantaminen koetaan siinä parhaana keinona. Talouslaman tuoma aika pakottaa meitä keksimään uusia ratkaisuja nuorisotyöttömyyden hoitamiseen. Koulutusjärjestelmä koetaan joustavaksi ja työpajanuorten pysähtymistä ymmärtäväksi ja hyväksyväksi, jopa niin että bisnesmaailmasta tulevaa slow-liikettä voisi luvan kanssa harrastaa nuorta prässäävän ammatinvalinnan vaihtoehtona.

Vois olla, että siellä on entistä vähemmän vanhempia läsnä, kuin koskaan. Se vaan näkyy noista nuorista, et huomaa et joku arvokeskustelu, ei välttämättä kukaan oo ees käynyt-kään sun kanssa, edes mitään keskustelua, edes mistään aiheista, edes elämän tärkeistä aiheista. Siellä on jengi jotenkin hylätty ja jätetty. Ne on jäänyt ison vastuun kanssa yksin liian varhain. Osa selviää siitä ja osa ajautuu masennuksiin ja itsensä hyväksymättömyysongelmiin ja sitä kautta depressioon. (Keijo.)

Tai mä sanoisin, et me ollaan yksin. Mä näkisin, et tämä ajankaari on pois ja tätä se tulee olemaan. Sä voit olla montaa samaan aikaan. Monta juttua samaan aikaan auki, jotenkin, et siinä on kännykkä, voit laittaa tekstiviestin, mesetat, sä kuuntelet musaa, sä katsot telkkaa, sä kommunikoit vähän äidin kanssa ... Mun mielestä noi nyt ei oo yksin, vaan me ei tajuta missä ne nuoret nyt on. Siks me määritetään et ne on yksin, kun se on meille vierasta, me ei löydetä sitä kaarta sieltä, nähdään ehkä jotain pieniä kaaria ja kyllä se meidän tehtävä on... ehkä kulttuurit tarinat menee näin, tulee uusi. (Anne.)

Siis nähän on kaiken kohteena ja jos kattoo mis ne liikkuu, niin ne liikkuu tuolla gallerioissa ja muissa missä valtavasti arvostellaan. Näin mä oon ymmärtänyt, pitää olla aika täydellinen, tai jos sä et oo, saat aikamoista kritiikkiä. Media mun mielestä, naisten lehdet etunenässä tarjoo sulle aikamoista kuvaa millainen pitää olla. Sitä syötetään niin monesta kanavasta. Mä olen näkevinäni et olis tulossa semmosta vastaliikettä. On tulos bisnesmaailmasta vastaliikettä ja on

tulossa hitaamman elämän ja hitaan ruuan, tämmöstä slow-liikettä...(Johanna.)

Kaikki on nuorten käsillä, saatavilla, kaikki informaatio mitä koskaan. Mutta siihen liittyy se että siinä on sekä hyvä että paha informaatio saatavilla. Se mikä yhtenä kulmana vaikuttaa myöskin on toi median törkee purske, se työntää niin paljon ihmisten kaaliin ikäänkuin malleja, millanen mun pitäis olla, et mun pitäis olla tuolta vähä paksumpi ja tuolta vähä jotain muuta. Sit pitäis olla viel sitä, et ne ei tee mitään kun ne ei oo maailman parhaita, koska ne tietää kuka se maailman paras on, koska media, netti on välittänyt sen tiedon kuka maailman paras on lajissa kuin lajissa. Ja jotkut jää siihen jotenkin vertailemaan omia taitoja. Ja sitten ollaan niin lyysissä niiden hyvien taitojen ääressä joita joillakin on. Ettei pystytä enää tekemään viivaa edes valkoiselle paperille, kun ollaan niin itsekritiittisiä, ettei se ole hyvä tai tarpeeksi hyvä. (Keijo.)

...ennen kaikilla oli samanlainen käsitys, miten tämä elämänpätkä mene, mitkä asiat on oikein ja mitkä on väärin, hyvin semmoinen ehkä yhdenmukainen käsitys, et tavallaan asiat puristuu näin. No mun mielestä, nyt me eletään semmoista aikaa, että meillä ei ole niinkö tämmöistä kaarta. No totta kai meillä on lineaarinen aikakäsitys, mutta itse ehkä vielä enemmän yrittääkin ehkä pitää siitä kiinni. Mutta musta tuntuu, että näillä nuorille, en mä ole varma, niillä on mun mielestä semmoinen maailmankuva kuin netti on. Siis semmoinen että sulla voi olla monta luukku samaan aikaan auki. Sä voit samanaikaisesti olla suhteessa moniin. Sä voit olla myös monenlainen. Tässä ajan hahmottamisessa on tämmöistä. Tavallaan sulla on tämmöinen luukku auki ja sä otat sitä. Avaat, siellä on ikään kuin joku taso, sä avaat sen, siellä on toinen taso. (Anne.)

Ja sehän on tän ajan henki ja musta kaikista kiitollisinta tässä ajassa on, jos mä ajattelen myönteisiä puolia, meidän koulutusjärjestelmä on kuitenkin niin kehittynyt, että se sallii tällaiset pajanuoret, jotka miettii ja funtsii ja ehkä vähä kasvaa-kin tässä. (Johanna.)

Tää on jotain muuta, tää aikakäsitys on pilkottu, se on muuttunut, jotakin on tapahtunut. Loppupelissä se nuorisohan se voittaja on. (Anne.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ HAASTATTELUTUTKIMUKSESTA

Teemahaastattelun tuloksia ja johtopäätöksiä tiivistän tähän kymmenen teema-analyysin pohjalta. Haastattelujen perusteella hyvää työpajatyötä on sellainen työ, joka pohjautuu yhteisen toimintafilosofiaan, sosiodynaaminen ohjaus sopisi hyvin yhteiseksi ajattelutavaksi. Hyvä työpaja ylläpitää ja kehittää nuoren toimintakykyä ja antaa kaikissa elämän tilanteissa nuorelle toivoa paremmasta. Ohjaaja on hyvässä työpajassa nuorta kunnioittava, antaa nuorelle aikaa ja kohtaa nuoren sellaisena kuin hän on todellisesti ja oikeasti kanssakulkijana. Ohjaustyötä toteutetaan hyvässä työpajatyössä monitoimijaisen ammattilaisjoukon kanssa ja avoimesti nuoren kanssa yhdessä. Hyvä ohjaaja uskaltaa luopua vallasta ja asiantuntijuudesta. Hyvässä työpajatyössä nuori itse määrittää mitä apua ja taitoa eniten tarvitsee. Oikeat nuoret ohjataan oikeisiin paikkoihin ja ryhmiin. Putoaville nuorille annetaan enemmän tukea ja kehitetään lisää palveluja. Hyvässä työpajatyössä varotaan marginalisoimasta nuoria ja tarjotaan etenemismahdollisuuksia lintuaurassa. Hyvässä työpajassa on oikein kohdennettua toimintaa ja oikeaa tekemistä luovuutta ja toiminnallisuutta unohtamatta. Ryhmät ovat järkevän kokoisia 12–16 nuorta per ryhmä ja ryhmien annetaan rauhassa ryhmäytyä ja sitoutua ilman non-stop mallin sisäänottoa. Hyvä työpajatyö ymmärtää ja hyväksyy nuoren kehitystehtävät. Sellainen hyvä paja reagoi ja on myös mukana postmodernissa ajassa ja sen ilmiöissä.

8.1 Kuvausta hyvästä työpajasta aineistoon peilaten

Vallitsevasta nykytilanteesta huolimatta nuorisotyöttömyyttä hoitamaan luotu työpajatoiminnan on oltava tietoinen, ettei se itse lähde ruokkimaan omaan tarpeellisuuttaan tai sairastuttamaan itse itseään tai asiakkaitaan. Nuoret ovat kyllästyneitä ”hengailuun” ja kaipaavat toimintaa. On iso joukko aktiivisia ja eteenpäin pyrkiviä nuoria, jotka kaipaavat passiiviselle työttömyytensä tilalle jotain aktiivisempaa vaihtoehtoa. On nuoria, jotka ongelmistaan huolimatta haluavat lukeutua normaaliin nuorten pystyvään joukkoon, jotka toteuttavat monipuolisesti kehitystehtäväänsä.

Hyvään työpajaan nuoren on helppo tulla ja siellä hänen on hyvä ja luottavainen olla. Sellaisen työpajajakson jälkeen hän tuntee saaneensa vahvistusta niihin asioihin, joihin hän apua on lähtenyt hakemaan. Hyvällä työpajalla hän on rakentanut yhdessä ohjaajien kanssa keinot ja verkostot, joiden avulla hän selviää vaikeuksiensa kanssa ja pääsee elämässään eteenpäin toisten nuorten lailla. Hyvässä työpajassa nuori on tärkein asiakas. Siellä työntekijät ymmärtävät, että kaikki toiminta on olemassa nuorta varten.

Hyvässä työpajatoiminnassa ohjaajat yhteistyössä ohjaavat ryhmiä toimiviksi. Ohjaajien työryhmät ovat heterogeeninen ryhmä monenlaisia osajia, heillä kaikilla on yhteinen tavoite ja toimintafilosofia, työntekijät konstruktiiivisesti yhdessä rakentavat toimivat tavat, käytännöt ja toimijaver-

kostonsa. Ohjaajat saavat myös rauhassa toteuttaa sitä tehtävänsä yhteisössä johon he ovat sopivia. Toimivassa vuorovaikutuksessa he lisäävät ja kehittävät omaa ja toistensa asiantuntijuutta. He uskaltavat kysyä, miksi teemme näin. Sociodynaamisen ohjaamisen malli sopii hyvään työpajaohjaamiseen, siinä korostuu yhdessä rakentaminen kunnioittavassa, luottamuksellisessa ilmapiirissä, missä dialogi on jatkuvaa ja avointa. Hyvässä työpajassa toiminnallisuutta korostetaan ja ryhmän toimivuuteen käytetään aikaa ja monipuolisia menetelmiä. Työpajan olemassa olon tavoite ei ole saada suuria osallistujalukkuja, vaan pitää nuoret ryhmässä ja aktiivisessa toiminnassa, tarkoituksen mukaisissa työtehtävissä tai asianmukaisen avun piirissä. Toki työpajan tehtävä on tulla myös tarpeettomaksi, ohjata nuorta omilleen ja kohti haasteita.

Ihanteellisimmillaan nuorten ryhmä pystyy toimimaan tavoitteen mukaisesti ilman ohjaajaakin. Rajat ovat yhteisiä sopimuksia, joita johdonmukaisesti noudatetaan, mutta myös tarpeiden muuttuessa joustavasti uudelleen arvioidaan. Henkilökohtaista ohjausta tarvitsevien nuorten on saatava paikka pienemmästä ryhmästä ja isommissakin toimintaryhmissä nuorilla tulee olla mahdollisuus henkilökohtaisten asioiden kahdenkeskiseen läpikäyntiin ohjaajan kanssa. Ohjaajan on oltava nuorta kunnioittava ja kuuleva, rohkeasti läsnä oleva, aito omalla elämäkokemuksellaan varustettu aikuinen.

Ryhmäkoko on tietoisesti rakennettava sopivaksi nuorten toimintakykyä ja heterogeenisuutta huomioiden. Yli kuudentoista nuoren suurryhmät eivät sovi hyvään työpajatoimintaan. Myöskään jatkuvasti muuttuvista nuorten työpajaryhmissä on turha tavoitella hyvin ryhmäytyneen ryhmän tavoitteita tai kehittyntä yhteistoiminnallisuutta. Uusien nuorten ottaminen työpajaryhmään koko toimintakauden ajan ei ole järkevää. Toimintaryhmän tulee muodostaa toiminnan alussa, sille työlle tulee antaa myös aikaa. Nuorten on päästävä tarpeitaan vastaaviin työpajatoimiin. Vahvistuneille nuorille ei tarvitse rakentaa uusia työpajoja, vaan väyliä koulutukseen ja työelämään. Nuoren suunta tulee olla koko ajan eteenpäin, kohti normaalia ja tyydyttävää oman ikäryhmänsä kaltaista elämää.

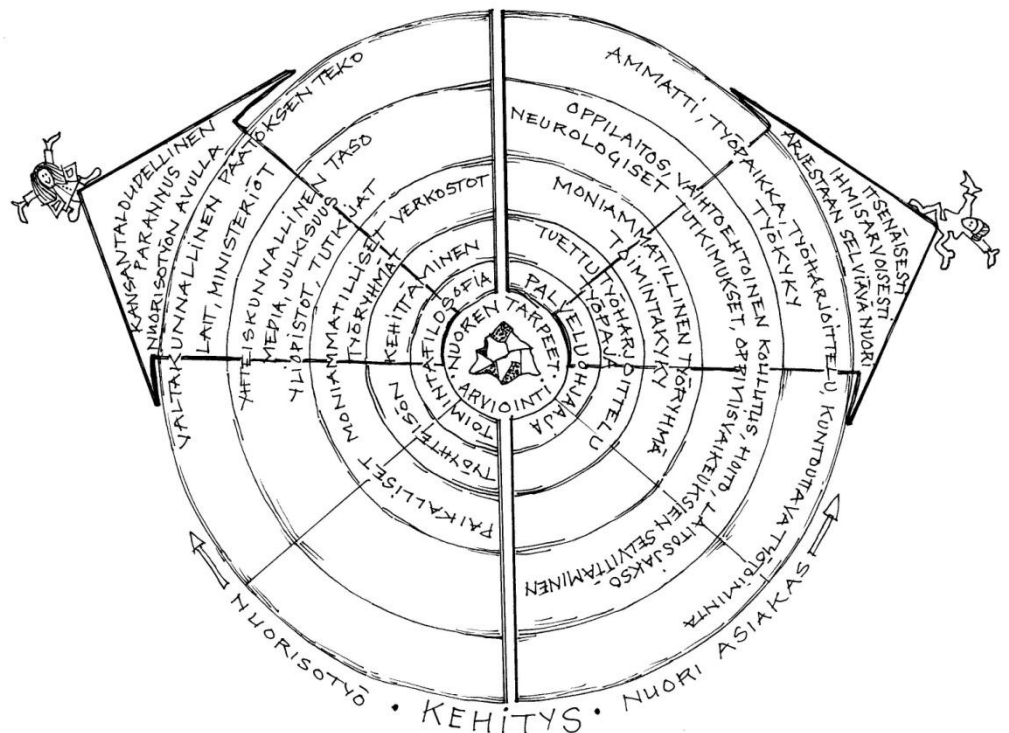
Hyvän työpajatoiminnan tunnistaa myös mietityistä rakenteista. Yhteistoimivuudesta eri hallintokuntien kanssa ja selkeästä rakenteesta, missä oikeat työntekijät ovat oikeissa paikoissa ja myös niin, että oikeat asiakkaat pääsevät oikeisiin paikkoihin. Asiakastarpeiden arviointiin ennen työpajatoiminnan aloittamista tuli kehittää systeemi tai toimintatapa, niin että nuoren kanssa yhdessä arvioitaisiin, mitä tukea hän elämäntilanteessaan tarvitsee. Mikä työpaja olisi hänen tarpeitaan parhaiten palveleva? Siksi työpajoilla tulisi olla tarjolla monenlaisia terapeuttisista pienryhmitä, mestarikisälli oppisopimus paikkoihin ja suurempiin toimintaryhmiin, avoimen koulutuksen opintoseteleistä tuettuun työharjoitteluun työpaikoilla. Työpajatoiminnan tulisi olla joustavaa ja kirjavaa, mutta ei jäsentymättöä, organisoimatonta tai irti muusta yhteiskunnasta. Saman toimintafilosofian tulisi näkyä johdonmukaisesti hallintostrategioista ruohonjuureen. Hyvä työpajatoiminta osaa hyödyntää myös tutkimuksellista yhteistyötä mm. nuorisotutkimusverkoston kanssa. Nuoren asioita hoitamaan tarvittai-

siin hallintokuntia ylittäviä virkamiesryhmiä, jotta vähentyisi nuorten luukulta toiselle juokseminen.

Toimintaa ja resursseja on panostettava eniten tukea tarvitsevien nuorten auttamiseksi, myös työpajatoiminnassa. Nuorta työtöntä ei tule ohjata työpajatoiminnasta ongelmansa takia pois, vaan hänen kanssaan tulee luoda tai etsiä palvelupolkuja tai paikkoja, jossa hän saa asianmukaista apua akuuttiin vaivaansa. Tähän työhön tarvitaan joukko yhdessä toimivia asiantuntevia ammattilaisia, jotka eivät toimi asiakkaan selän takana tai jonkin vallan tai asiantuntemuksen takana vaan nuoren vieressä. Nuori saa tuntea olevansa paras asiantuntija oman elämänsä kysymyksissä. Kukaan, ainakaan työpajaohjaaja ei tee tätä työtä yksin ja nuorta ei tule jättää tämän työn puuttuessa yksin. Emme voi nostaa käsiä ylös ja sanoa että ”ei ole mitään” tai ”ei voida mitään”. Mikä puuttuu, se rakennetaan yhdessä ja toivoa paremmasta annetaan nuorelle ihmiselle aina.

8.2 Uudenlainen nuorten auttamistyön kehämalli

Seuraavassa kuviossa olen jäsentänyt nuoren auttamistyön uudenlaista kehämallia. Olen liittänyt kuvioon kehitysmallin, sekä työntekijöiden näkökulmasta että yksityisen nuoren lähtökohdista.

KUVA 2 Heitä kivi veteen ja kysy miksi aina on tehty näin. Uudenlaisessa kehämallisessä kuvaan miten nuoren auttamistyötä tulisi kehittää hajanaisesta eri ”luukuilta juoksemisesta” dynaamiseksi ja moniammatillisesti eteneväksi koko rakenteita koskevaksi kehitykseksi.

9 OMAA POHDINTAA TUTKIMUSMATKALTA

Olen tähän lukuun kerännyt oman pohdintani tuloksia eri kohdista tutkimusprosessiani. En ole enää hukassa tai eksyksissä nuorten kanssa tehtävän työni kanssa. Joihinkin asioihin olen saanut rauhoittavia vastauksia, mutta monien asioiden keskellä olen vielä ”tulella” ja etsintäni on kesken tai kypsymisvaiheessa.

9.1 Ajatuksia työpajatoiminnan muutostarpeesta

Työpajatoiminnalle on vuosien aikana asetettu monenlaisia tehtäviä. Sitä on ohjattu suuntaan jos toiseen kyseistä aikaa vastaavien suuntauksien mukaan, se on ollut vallitsevien visioiden ja missioiden viemänä. Työpajan toiminnan sisältöön ja laatuun on kiinnitetty vähemmän huomiota. Olen tehnyt käytännön työssä havainnon, että nykyinen työpajatoiminta on muutospaineessa. Tilaustöihin perustuva työpajatoimintamalli ei enää sellaisenaan palvele 16–24 vuoden ikäisten työttömien nuorten ohjaustarpeita. Nuorten työpajatoiminta kaipaa dynaamista ja kokonaisvaltaista kehitystyötä. Ajankohtaiset uutisoinnit nuorten pahoinvoinnista, taantumasta ja työpajatoiminnan vakinaistaminen ovat vahvoja lähtökohtia kehittämistyölle.

Työpajatoimintaa ohjaavan ammattilaisen nimike vaihtelee suuresti. Kymmenen vuoden aikana nimikkeeni on muuttunut töiden järjestäjästä työpajaohjaajaksi. Helsingissä on opetusviraston alaisuudessa olevat työpajaohjaajat nimikkeeltään kouluttajia. Valtakunnallinen työpajayhdistys on yrittänyt yhtenäistää nimityksiä ja käsitteitä ja kehittänyt työpajoille kahdenlaista tehtävänimikettä työvalmentaja ja yksilövalmentaja. Työpajalla työharjoittelussa olevia nuoria kutsutaan työharjoittelijoiksi, pajalaisiksi, nuoriksi, tytöiksi ja pojiksi, valmennettaviksi, toimijoiksi tai asiakkaiksi. Omassa työssäni vierastetaan valmentajasanaa ja asiakastermiä. Mielestäni valmentaja termi ei ole sopiva, siihen liittyy mielestäni liikaa ylästatusta. Asiakas-termi ohjaisi ohjaajan työtä oikeaan suuntaan. Työpajoja pitäisi yhä enenevässä määrin kutsua nuorten asiakkaiden palvelupisteiksi. Asiakassuhde on mielletty perinteisesti työpajoilla tilaustöiden asiakkaisiin. Itseäni miellyttää eniten ohjaaja ja toimija termit. Siinä sanaparissa on tasavertaisuutta ja oikeansuuntaista rooliodotusta. Nimikkeiden yhteneväisyys ja johdonmukaisuus valtakunnallisesti oli tärkeitä, Valtakunnallinen työpajayhdistys on siinä hyvällä tiellä, mutta keskustelua ja arviointia termistön toimivuudesta voisi olla enemmän kentälläkin.

Ohjaajan työ pajalla on ohjaamista, neuvontaa, opettamista, suunnittelua, järjestämistä, luomista, välillä kaikkiin mahdollisiin tarpeisiin vastaamista. Tavoitteeni on tutkimustyölläni rajata omaa työtäni työpajaohjaajana. Kokemukseni mukaan työpajaohjaajan tehtävät ovat laajentuneet kymmenen vuoden aikana ja työharjoittelijoiden henkilökohtaisen ohjauksen tarve on lisääntynyt huomattavasti, samanaikaisesti ohjaajien tulisi pystyä toiminnallistamaan yhä suurempia nuorten ryhmiä. Tällaisen ristiriidan vääjäämättömän seuraus on työuupumus ja työntekijöiden katoaminen toisenlaisiin

tehtäviin. Työssään jaksamisen edellytys on perustellusti määritelty tehtävä, jossa oma ammatillinen osaaminen tulee parhaiten asiakkaan hyödyksi.

9.2 Ohjaajan monenlaiset roolit

Koulun ja työelämän välimaastossa työpajaohjaajan tulisi löytää mielekäs rooli suhteessa nuoriin ja nuorisotyöntehtäväänsä. Opetustehtävää toteuttaa toinen taho kunnallisessa järjestelmässä. Terapiaa ei saa tehdä. Neuvontatyöhön löytyy lukuisia asiantuntijoita, jotka odottavat kysyjää liikennevalojen takana. Ehkä läsnä oleva, kuuleva, mahdollistaja, viisas aikuinen olisi mielestäni hyvä. Sellaisena ohjaajana olisin oikeassa roolissa ja tehtävässä. Millaisen työtakin ottaisin päälleni? Millaisessa roolissa minun olisi mielekästä olla?

Kysymykseeni vastaa Onnismaa (2007) uusimmassa kirjassaan pohtiesaan, että ohjaajana toimiessaan ohjaaja irrottautuu asiantuntijan (opettajan, neuvojan, terapeutin) roolistaan. Viisas ohjaaja pyrkii auttamaan ohjattavaa niin, että tämä osaisi itse selkiyttää ja ymmärtää syvemmin omaa tilannettaan. Ohjaaja voi olla opiskeluprosessin asiantuntija, mutta ohjattava on aina itse oman elämänsä asiantuntija. Tällaisen valtaantumisen mahdollistajana tunnen olevani sopivassa tehtävässä ja sellaisessa roolissa, jolloin voisin suhtautua omaan ammatillisuuteenikin arvokkaasti ja kunnioittavasti. Uskon, että sellainen suhtautuminen asiakkaaseeni auttaa myös minua jaksamaan ja kehittymään ammatissani. Turhautumisen tunne korvautuisi hyödyllisyyden tunteesta.

Olen pohtinut paljon oman ammatillisuuteni muutosta ja ymmärtänyt, että niin olen muuttunut minäkin. Minuuteni on muutoksessa kuten aika kahdenkymmenen vuoden kuluessa modernista postmoderniin ajanjaksoon. On puhuttu postmodernista ajasta, jolloin työelämässä menestyvät ne, joilla halukkuus viettää paimentolaismaista elämää, halukkuus siirtyä sujuvasti työsuhteista tai projekteista toiseen, tietoisuus siitä, mitä globalisoituminen tarkoittaa tietäntyyppisten töiden kannalta, symbolisten taitojen omaehtoinen kehittäminen, kiinnostus verkkotietoon ja kyky löytää ja keksiä sopivia sosiaalisia toimintapaikkoja työmarkkinoilla. Jatkuvana kehitysprojektina tuntuu olevan muutoksessa oleva minuus. Kirjoitetaan postmodernista minuudesta, jossa tärkeätä on keskeneräisyyden ja keskenjäämisen hyväksyminen. Kestävän identiteetin rakentaminen ja ylläpitäminen edellyttää, että yksilöiden on yhä enemmän turvaututtava omiin sisäisiin standardeihin arvioidessaan sitä, mikä on arvokasta, mikä toimii ja mikä on hyvää. Minuus on toisin sanoen nyt entistä enemmän refleksiivinen tee se itse -projekti. (Onnismaa ym. 2000; Peavy 2000, 16.)

Tällaiseen ajatteluun nykyiset työpajanuoret tuntuvat hyvin sopivan. Ohjaajana turhautuu työhönsä, ellei hyväksy, että suunnitelmat muuttuvat, sitä että asiat jäävät kesken ja uudet tehtävät alkavat. Ohjaajan tehtävässäänkin joustavuus ja sopeutumiskyky muutoksiin ovat elinehto työssä jaksamiselle. Ehkä tämä minun kipuilu ammatillisessa muutoksessa on osa tätä postmodernia jatkuvaa minuuden muutosta.

Yli kymmenen vuotta olen tehnyt työtä työpajaohjaajana ja kaksikymmentä vuotta nuorisotyötä erilaisissa ympäristöissä. Kohderyhmänä ovat olleet työttömät pääkaupunkiseudulla asuvat nuoret, iältään 16–25 vuotta. Olen työurani aikana paljon pohtinut työpajaohjaajan roolia ja sitä, millainen ohjaustyöli parhaiten nuorille kulloinkin sopii ja mitä he ohjaukselta odottavat. Olen muuttunut toimintaa ja ryhmää ohjaavasta nuoriso-ohjaajasta menetelmän taitajaksi, opettajaksi ja yksilöä tukevaksi ohjaajaksi. Viime vuosina olen kokenut työssäni uudenlaisia hankaluuksia, ohjausmenetelmäni lisääntymisen myötä ohjattavien vastustus on kasvanut. Minulla on paljon toiminnallista tarjottavaa, mutta kohderyhmäni käyttää energiansa toiminnan vastustamiseen. Välillä tuntuu, että teatteri on kuollut ja taide on nuorten mielestä diipadaabaa. Olen lisääntyneen asiantuntijuuteni aikana kokenut enemmän epäonnistumista ja turhautumista ohjaajana kuin aikaisemmin.

Olen vaiheessa, jolloin minun on pohdittava, mitä tämä vastustaminen minulle kertoo. Olen tulkinut, että nuoret yhä enemmän tarvitsevat yksilöllistä ohjausta ryhmän ohjauksen sijaan. Kasvava sukupolvi on rohkeasti palautetta antavaa ja kriittistä sekä individuaalista nuorisoa. Heitä on kasvatettu vaikuttamiseen, arviointiin, palautteen antoon ja itsenäisyyteen. Toki olen itse aikuisena ja ammattilaisena muuttunut ja kasvanut, olenko menettänyt jotain oleellista ohjaamisestani menetelmien alle, jollakin tavalla koen nyt olevani käännekohdassa, minun tulisi löytää itselleni sopiva ohjaajan rooli ja ohjaustyöli. On aika nähdä metsää puilta, katsoa etäämmältä koko aikakautta, omaa muutosta ja nuorison muutosta.

Mutta myös työni kenttä on villi viidakko, jossa usein vastaukset ongelmiin keksitään tässä ja nyt, selvittää seuraavalle pysäkillä ja annetaan ensiapua eniten huutavalle. Työpajoille on heitetty jos jonkinlaista avun tarvisijaa ja siinä tarpeiden suossa ohjaajat yrittävät pokkana esittää erilaisia rooleja ja tyydyttää hätää. Toisinaan kysyn hiljaa mielessäni; ”eikö tälle nuorelle ole tässä kaupungissa sopivampaa paikkaa?” tai ”mitä minä tässä nyt hänelle pystyn tarjoamaan?”.

Toisinaan alan supersankariksi ja pystyn muutama ihmetekoihin. Tähän viittaa mielestäni osuvasti Terho Pekkala työpajoille suunnatussa julkaisussaan, että keskeinen piirre ohjaajan työssä on ollut ”multipersonallisuus” eli ohjaaja on usein ollut yhdessä työntekijässä useita työntekijöitä. Varsinkin pienissä pajoissa hänen mukaansa ohjaajan tehtäviin on kuulunut työnsuunnittelu, osallistujien ohjaaminen työtehtäviin, arjen hallinnan tukeminen, yhteydenpito ja raportointi, asiakaspalvelusta vastaaminen, projektihallinta ja taloudesta vastaaminen. Pekkala kutsuu näitä työntekijöitä todellisiksi työn sankareiksi. Hän sanoo, että näin kenties saavutetaan nuorten ja muiden osallistujien aito kohtaaminen ja pienen, intiimin ilma-
piirin huolenpito, mutta organisatorisesti millään mittarilla mitattuna se ei ole kovin järkevää pidemmällä aikataululla. Se on pikemminkin hänen mukaansa hätäapuratkaisusta hätäapukeinoihin. Pekkala uskaltaa myös väittää, että superosaajia löytyy todella vähän. Hänen vastauksensa on ohjaustyön eriyttäminen työpajoilla työ- ja yksilövalmennukseen. (Pekkala 2007, 21-23.)

Itselläni ei ole kovin hyviä kokemuksia tuosta työ- ja yksilövalmennus mallista, mutta Anne Pässilän ideaa oikeista ihmisistä oikeassa paikassa pidän oivallisena ohjenuorana ohjaajan tehtävän selkiyttämässä. Toisena erityisen helpottavana tekijänä pidän Peavyn oivallusta asiantuntijuudesta.

Sen sijaan ohjaus nähdään yhteistyösuhteena, jossa kummallakin on oma asiantuntijuuden alueensa, ja joissa molemmat pyrkivät omaa asiantuntijuuttaan käyttäen yhteiseen tavoitteeseen. Tämä on suunnattoman vapauttava oivallus.

Toinen vapauttava kokemus tulee sen hyväksymisestä, että kumppanuus tai liittolaisuus antaa sekä ohjaajalle että asiakkaalle mahdollisuuden käyttää älyään ja luovuuttaan vapaammin. Aina kun toinen astuu jossakin suhteessa toista paremmaksi, molempien lahjakkuus vähenee. (Peavy 1999, 195.)

9.3 Yritän ymmärtää nuorten vastustamista myös kehitystehtävänä

Minun kokemukseni työpajojen kentältä on, että nuorten vastustaminen, passiivinen tai aktiivinen vastarinta toimimiseen on lisääntynyt työpajoilla. Omissa toiminnallisissa projekteissa nuorten vastustaminen on noussut minulle isoimmaksi haasteeksi. Vastustaminen tuli voimakkaasti esiin myös toiminnallisessa projektissani Touho & Wimma. Nuorten vastustaminen on ilmennyt ryhmätoiminnassa passiivisuutena, väheksymisenä, epäkunnioittavana käytöksenä muita nuoria kohtaan tai minua kohtaan, häirintänä tai negatiivisena palautteena. Olen paljon pohtinut, onko vastarinnan lisääntymisen syynä oma tapani ohjata tai voimakas persoonani? Onko lisääntyneen menetelmäosaamisen myötä vähentynyt oma nuoria ja nuorten elämäntilanteita kunnioittava asenteeni? Vai onko kysymyksessä aikaan liittyvä ilmiö? Onko vastustamisen lisääntyminen ymmärrettävä turvattomuutena ja pelkona, luonnollisena itsepuolustusmekanismina? En haluaisi jämähtää ajatukseen, että he juuri minua vastustavat, tuskin siinä merkittävästi henkilökohtaista vastustusta on, vaan edustan heille jotain, mitä vastustaa. Haluan tässä palauttaa mieliin nuoren kehitystehtävän. Olen tulkinnut, että kehityspsykologian näkökulmasta nuoren tehtävä on vastustaa. Minun tulisi lähinnä miettiä, mikä aikuisen tehtävä siinä nuoren vastustamisessa on.

Kehittyäkseen ja muuttuakseen on ihmisen vapauduttava aikaisemmasta kokemuksesta tai elämänvaiheesta. Näin ainakin Goudin väittää teoriasaan ihmisen ikävaiheista, jotka saavat sisältönsä siitä, mistä irrationaaleista uskomuksista yksilön on kehittyäkseen ja muuttuakseen kulloinkin pyrittävä vapautumaan. Goldin mukaan 16 - 22-vuotiaan minätietoisuuden kehittyminen tapahtuu hylkäämällä omien vanhempiensa maailmankuvan. Nuori hylkää uskomuksen, että kuuluu aina vanhemmilleen ja uskoo heidän maailmaansa. Se tuo mukanaan tähän nuoren kehitysvaiheeseen pelkoa ja ahdistusta omasta itsenäistymisestä, olla erilainen kuin oma perhe ja vanhemmat, sekä synnyttää epäluottamusta omiin kykyihinsä. Nuori tuntee syyllisyyttä, kun ystävät ja oma ikäryhmä ottaa perheen aseman. Syyll-

lisyyttä nuoressa herättää myös hänen seksuaalisuuteensa toteuttamiseen liittyvät tarpeet ja vaatimukset. (Lehtinen & Kuusinen 2001, 35.)

Jos ohjaajina ymmärtäisimme toimiessamme, että nuoren kehitys on keskeisesti psyykkistä irtiotta vanhemmista ja oman uskomus- ja arvojärjestelmän muodostamista. Joskus liioiteltunakin näkyvät pyrkimykset olla erilainen tai toimia eri tavoin kuin vanhemmat ovat toivoneet. Tärkeää on, että nuoren päätökset näyttävät ja tuntuvat todelta omilta. Uskon, että tähän vastustettavien vanhempien joukkoon ajoittain kuuluvat myös muutkin auktoriteettiasemassa olevat aikuiset.

Vanhemmissa työpajanuorissa oleva passiivisuus tulevaisuuden suunnittelussa voisi selittyä Levisonin teorian mukaan 22 – 28-vuotiaista nuorista aikuisista. Hänen mukaansa nuori aikuinen tutkii omia mahdollisuuksiaan ja vaihtoehtojaan aikuisena elämiseen. Toisaalta tavoitteena on vakaan elämän rakenteen luominen ja toisaalta vaihtoehtojen avoimina pitäminen. Nuori haluaa toisaalta välttää liian lopulliselta tuntuvia valintoja. Ristiriita pakottaa nuorta muokkaamaan käsitystä itsestään ja suhdettaan elämänrakenteen osatekijöihin. (Lehtinen ja Kuusinen 2001, 38.) Epävarmuus ja ristiriita voivat ilmetä myös vastustamisena ja passiivisuutena tekemään päätöksiä tai toimimaan.

Ehkä tärkeätä olisi ymmärtää juuri niitä nuoren aitoja ajatuksia itsestään ja elämästä ja arvoista, olla ikään kuin toisenlainen hyväksyvä, kunnioittava aikuinen nuorelle vanhempien lisäksi.

9.4 Nuorelle leipää ja koti, mutta myös taidetta ja sirkushuveja

Kun olen pohtinut, miten perustelen työssäni nuorten kanssa taiteen tärkeyttä, olen päätenyt lopputulokseen, että juuri taiteessa on tilaa pajan nuorten vaiheikkaille elämäntarinoille ja persoonallisille tavoille selvitä elämän vaikeuksista ja tulla esiin sellaisena kuin on. Näille nuorille, joiden itseys tai identiteetti on jollakin tapaa etsinnässä, näkyväksi tuleminen on taiteen tekemisessä mielestäni kaikkein tärkeintä pajanuorten kanssa työskennellessä. Ilmaisen jotain itsestäni, sanovat Inkeri Sava ja Arja Katainen lasten ja nuorten kanssa tehdystä taidekasvatustyönsä perusajatuksista. Siinä he kertovat miten taiteen keinoin näkyväksi tehty elämäntarina heijastuu sitten takaisin itselle katsottavaksi, tulkittavaksi ja ymmärrettäväksi. (Katainen & Sava 2004, 29.) Tätä samaa jäljen jättämistä maailmaan ja sen jäljen kautta itseään katsomista, vertaamista on se taiteen keinojen käyttäminen nuorten työpajatyössä. Jos siinä hahmottuu tai rakentuu nuorelle identiteetti tai tulevaisuus, hyvä on. Vähintäänkin taide on yhtä tarpeellista ja oikeata kuin ruuanlaitto ja talon rakennus tai yhteishakukaavakkeen ja tuntilistan täyttö.

Nuori voi koskettaa itseä ja toista keinolla ja tavalla, johon ei ilman taidetta olisi mahdollistakaan päästä. Nuori voi kokea yhdessä omaa ja toisen tunnetta, hyvässä virrassa, turvallisessa ryhmässä, hetken ehkä ymmärrystä ja kantavaa voimaa eteenpäin. Hän voi ilmaista, ettei elämä ole vain mustaa ja valkoista, oikeata ja väärää, vaan persoonallisia ratkaisuja ja aja-

tuksia hyvästä ja pahasta ja kaikesta siltä väliltä. ”Se, mikä ei ilmeisenä näy, mitä ei ymmärrä, mitä ei voi sanoin järkevästi kertoa, saattaa ilmentää itsensä tehdyssä kuvassa, runossa tai draaman keinoin” (Martin, Sava & Vesanen-Laukkanen 2004, 17). Varsinkin työpajaympäristössä ei ole keskeistä taiteellisista tekniikoista suoriutuminen vaan kiireetön viipyily ja pohdinta. ”Taiteen parantava tai koettua elämää uudeksi luova merkitys syntyy siitä, että taide pitää mielen liikkeessä” (Katainen & Sava 2004, 30).

Niissä lukuisissa esityksissä ja taiteellisissa tapahtumissa, joita olen työpajanuorten ryhmien kanssa tehnyt, on ollut yksi sama lopputulos, ne ovat tuntuneet tekijöilleen erityisen merkityksellisiltä. Lopputulos on koskettanut katsojaa, pakottanut katsojan kohtaamaan tämän nuoren taiteen tekijänä aidosti ja oikeasti. Näissä nuorten töissä, nuoret ovat olleet tekijöitä ja toimijoita. He ovat olleet nuoria, joilla on sanottavaa ja lahjoja ilmaista. Eivät he niissä ole leimautuneet syrjään tai vajaiksi. Inkeri Sava (2003) ottaa taidekasvattajana kantaa syrjäytymiskeskusteluun ja sanoo, että rakenteellista syrjäytymistä keskeisempää on syrjäytyminen itsestä ja arvokkaaksi koettavasta ja elettävästä omasta elämästä. Hänen mielestään olisi merkityksellistä ymmärtää, että vieraantuminen itsestä, omista tunteista ja arvoista tekevät vaikeaksi itsestä huolehtimisen ja elämään vaikuttamisen. (Krappala M. & Pääjoki T. 2003, 8.) Ehkä juuri tällainen näkyväksi tekeminen, on se minun tapani tai menetelmäni auttaa nuoria syrjästä valoon.

Vieläkään en osaa perustella päättäjille, mitä näistä nuorista nyt sitten taiteen keinoin tulee. En osaa tyhjentävästi vakuuttaa taiteen tärkeyttä tai miksi pitäisi olla enemmän taidetta kuin CV:n tekoa, atk-ajokorttia tai hygieniapassia. Ilman taidetta elämä työpajoilla nyt vaan olisi köyhempää. Se olisi kuin kylä ilman sirkusta: toimii, mutta kaikki on tylsempää.

9.5 Uudenlaisen ammatillisuuden kehittäminen

Olen työpajatoiminnan asiantuntija, joka kantaa hiljaista tietoa, sekä laman että taantumien aikana rakennetuista työpajoista. Yli kymmenen työpajaohjaajan työvuoden aikana olen kulkenut kuudentoista nuorisoryhmän kanssa ainutlaatuisen työpajajakson ja ryhmäprosessin. Olen ajoittain kärsinyt siitä, että en sovellu nuoriso-ohjaajan koulutuksella mestari-kisälli- tai tilaustyöpajamallin vetäjäksi. Olen rakentanut työparieni yhteistyöllä toimintaympäristöjä, joissa nuorisoryhmien kanssa on käytetty yhdessä tekemisen, tiiviin ryhmäytymisen ja taiteen keinoja. Vuosien aikana olen avartanut käsitystäni menetelmistä koulutuksen avulla, taidekasvatuksen ja tutkivan teatterin opinnoilla ja nyt ohjaustoiminnan artenomien opinnoilla.

Olen päätenyt paradoksiin, asiantuntijuuteni kehittyessä ja menetelmäosaamisen lisääntyessä olen ajoittain menettänyt luontaisen taitoni ja oleellisen lähtökohdan olla ihminen nuoremmalle ihmiselle. Olen ajautunut tekemään työtä yksin työryhmässä, jossa on useita erilaisia ammattilaisia. Olen taistellut vallan, hallinnon ja byrokratian tuulimyllyjä vastaan, olen vaatinut nuorilta kohtuuttomia ja väärin kohdennettuja tavoitteita, kunnes olen uupunut ja alkanut turhautua. Olen kohdassa, jossa minun tu-

lee nousta jaloilleni, todeta että moni nuoristakin on ajanut kehityksessä ohitseni. Tästä lähtökohdasta minun tulee ryhtyä dynaamiseksi työni ja itseni kehittäjäksi.

Olen löytänyt artemiopintojen kautta ohjauksen filosofiani konstruktivistiseen näkemykseen perustavan sosiodynaamisen ohjaamisen ajattelutavan. Olen helpottunut löydöstäni, se on filosofinen maaperä, johon pyrin ja jota arvostan. Sen päälle voin kehittää ohjauksen, jossa monenlaisilla kuvan tekemisen, käsityötaitojen ja teatteri-ilmaisun menetelmien tuntemukselle on käyttöä. Toimintafilosofia antaa minulle myös vapauden hyväksyä, että nuori löytää nykyaikaisesta maailmasta ilmaisemisen tavan joka minulle on uusi. Minun on hyväksyttävä, etten ole taiteen, teatterin tai käsityön ammattilainen, vaan nuorisoryhmien ohjaaja ja yksittäisen nuoren tuki.

Artemiopintojeni aikana olen luovan ilmaisun ja käsityömenetelmien kautta läpi käynyt omaa historiaani ja minuuteni rakentumista. Se on saanut minut tuntemaan ja tunnistamaan voimakkaita tunteita, ymmärtämään tosiasioita ja vahvistamaan sitä, mikä minulle on tärkeätä ja arvokasta. Tällaisen henkilökohtaisen terapeutin kokemuksen kautta minulle on vahvistunut käsitys toiminnallisten, luovan ilmaisun ja käsityömenetelmien vaikutuksesta oman tietoisuuteni lisäämisessä. Toivon, että ymmärrän, milloin nuoret ovat valmiita vastaanottamaan menetelmien tuoman ilon. Olen ymmärtänyt, että ilman luottamusta ja turvallisuuden tunnetta ei voi heittäytyä tuntemattomiin maailmoihin tai suostua toimimaan yhdessä toisen kanssa tai edes yksin.

On ohjaajana järjetöntä toimia yksin tai väkisin houkutellessa muita mukanaan. Minun tulee löytää tai pyrkiä rakentamaan työyhteisö, jossa puhumme samaa kieltä, ymmärrämme rakkauden estetiikkaan, kauneuteen ja toiseen ihmiseen, ymmärrämme toistemme menetelmien arvon ja kunnioitamme, sekä tuemme toistemme osaamista. Sellaista työyhteisöä en rakenna yksin, enkä ilman panostani siinä yhteisössä ole sopivaa paikkaa minulle. Hallinto ja ajanilmiöt kulkevat omia polkujaan ja minun tulee ymmärtää niiden olemassaolo ja muutos ehkä vääjäämättömänä kulkuna, mutta myös kehityksenä. Kehittäminen ja yhteistyö ovat minun tehtäväni työpajakentällä toimiessani, unohtamatta sitä luovaa ja leikkivää taiteilijaa itsessäni.

10 JÄLKIKIRJOITUS

”Maailma muuttuu Eskoseni”. On kulunut vuosi johtopäätöksistäni ja pohdinnoista teemahaastatteluni pohjalta. Vihreät arvot on keikautettu Eduskuntavaaleissa 2011 Perussuomalaisten voimin. Oikeistopopulistinen joukko ehdokkaita haluavat muuttaa Suomea. Kettutyöt saavat nyt suojella kerjäläisiä ja maahanmuuttajia. Suomen politiikasta ollaan kiinnostuneita jopa kansainvälisesti. Arvaillaan, että nuoret olisivat heränneet vaikuttamaan. Äänestysprosentti on kasvanut edelliskerrasta. En itse halua kuulua tuohon ”Persujen” kansanääneen, enkä ole saanut sitä käsitystä, että ohjattavat nuoreenikaan niissä riveissä olisivat. Myönteistä toki olisi, jos syrjästä kuulutaisiin myös työttömän nuoren ääni.

Kehämalleissani kuvasin nuorten auttamistyön kehitystä koko valtakunnan rakenteissa. Ilokseni voin todeta että sen suuntaista muutosta on tapahtunut jopa päätöksenteon tasolla. Vuoden 2011 alussa nuorisolaissa tuli voimaan muutokset, jotka koskivat työpajatyötä, etsivää nuorisotyötä, moniammatillista nuorisotyön kehittämistä ja nuorten tietojen salassapitoa. Kunnissa tulee jatkossa olla nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat kunnan hallinnosta opetus-, nuoriso- ja sosiaali- ja terveystoimi sekä valtion paikallishallinnosta työhallinto ja poliisi. Verkostoa voidaan täydentää muilla viranomaisilla ja sen tulee toimia yhteistyössä nuorille palveluja tarjoavien yhteisöjen kanssa. Verkoston kohderyhmänä on kaikki kunnassa asuvat nuoret, nuorten ohjaus- ja palveluverkosto ei käsittele yksittäisen, tunnistettavan nuoren asioita. Tällaisen verkoston tavoitteena on koota tietoa ja edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta. Tarkoituksena on saada nuorille palveluja, jotka olisivat riittäviä, laadukkaita, sujuvia ja saavutettavia. Tällainen on yli hallintokuntien menevää kehittämistyötä.

Yhteiskunnallisella tasolla media on ollut varsin kiinnostunut Neilikkatien Pajatalostamme. Helsingin Sanomat ja Ylen uutiset ovat käyneet haastattelemassa työntekijöitä ja nuoria. Pajatalossamme on toiminut vuodesta 2010 lähtien hanke nimeltä Menolippu, jonka tarkoituksena on auttaa nuoria saamaan kesken jäänyt peruskoulu päätökseen. Tässä hankkeessa on mukana myös Helsingin Yliopiston tutkija. Näitä erityisen tuen tarpeessa olevia nuoria varten on Vantaan Nuorisopalveluissa perustettu toinenkin palvelupiste Nuorten ohjaus- ja tukikeskus Kipinä. Tämä palvelu on kehitetty erityisesti niille nuorille, jotka tarvitsevat etsivää nuorisotyötä, tuetumpaa ja kuntouttavampaa tukea, kuin mitä työpajatoiminta pystyy tarjoamaan. Kehitystä tapahtuu juuri niillä alueilla, joilla johtopäätöksessäni pohdin.

Työvoimapoliittisia päätöksiä olemme joutuneet työpajoilla ihmettelemään. Kehitystyön keskellä kuitenkin tehdään nurinkurisia päätöksiä, jotka hankaloittavat vähempiosaisten nuorten asemaa. Työttömän nuoren työharjoitteluaikaa kunnalla on lyhennetty 6 kuukauteen, aikaisemmin työharjoittelumahdollisuutta on ollut jopa 18 kuukautta. Yhteishaun suhteen työvoimapoliittisia säädöksiä on kiristetty nuorten kohdalla, mikäli nuori ei ole hakenut yhteishaussa vähintään kolmeen toisen asteen oppilai-

tokseen hänen työharjoittelumahdollisuutensa päättyy tai hän joutuu mak samaan takaisin saamansa työharjoittelutuen. Jopa sosiaalitoimen myöntämää toimeentulotukea on vähennetty jopa 40 prosenttia, jos nuori ei ole hakenut yhteishaussa. Nuorten työharjoittelu-oikeuden ja perusturvan kiristäminen tuntuu todella oudolta tavalta pitää huolta pudonneista nuorista. Yhteiskunnan keppi ja porkkana eivät lisää näiden nuorten opiskelunvalmiuksia. Tiedossa on kasvavat keskeytysten määrät toisen asteen oppilaitoksissa. Pakkohauulla ei paranneta muuta kuin työttömyystilastoja hetkeksi.

Myönteistä sen sijaan on, että yritykset ovat tulleet voimallisemmin mukaan nuorten työllistämistalkoisiin ainakin Vantaalla. Yhä useampi minunkin ohjauksessani ollut nuori on saanut jatkoharjoittelupaikan yksityiseltä yritykseltä. Lukuisissa nuorille suunnatuissa työtoritapahtumissa yritykset ovat olleet tarjoamassa messupöydillään ainakin muutaman kuu kauden työharjoittelupaikkaa nuorelle kouluttamattomalle työnhakijalle.

Työpajaohjaajien koulutuksessa keväällä 2010 kouluttajamme Leena Leiponen lähestyi rohkeasti myös ohjausfilosofioita. Hän puhui huomattavan paljon Sosiodynaamisen ohjaamisen soveltumisesta työpajan käyttöön. Leena jatkoi koulutuksen jälkeen työryhmiemme työnohjaajana ja käsitelimme paljon tiimimme yhteistyön kehittämistä.

Yksi mikä tuntuu työpajoillamme pysyvän samana, ovat suuret ryhmäkoot, tarkoitan yli 12 nuoren toimintaryhmiä. Määrällä on yhä suurempi tilastollinen merkitys kuin laadulla. Yksi kipeä muistutus yksilöllisemmän ohjauksen tarpeesta tapahtui pajallamme keväällä 2010, kun yksi nuoris tamme kuoli. Nuori kuoli kotonaan viikonlopun jälkeen. Nuoremme kuolema oli oman tähänastisen työhistoriani vaikein asia käsiteltäväksi. Nuorten päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat näkyvät pajoillamme. Hyvää tahtoa nuorten auttamiseen, joustavuutta nuorten asioiden hoitamiseen on tullut selkeästi lisää. Silti vielä huolestuttavat ne nuoret, jotka putoavat pajan jälkeen kotiin tai eivät edes tule työpajalle ja jäävät vaille tukea tai tulevaisuuden suunnitelmaa.

Paras palkka työstäni ovat ne nuoret, jotka pajan loppumisen jälkeen ovat tulleet minulle kertomaan onnistumisestaan elämässään, kenellä on pieni ihminen vaunuissa, kiiltävä sormus sormessa, uuden kodin avaimet, uusi työpaikka tai koulupaikka. Sellaista viestiä vastaanottaessa tiedän olevansa oikea ja tarpeellinen ihminen oikeassa paikassa ja tehtävässä.

LÄHTEET

- Aho S. & Pitkänen S. 2007. Uutta tutkimustietoa: Nuorten yhteiskuntatakuun mallissa vielä kehitettävää. www.mol.fi/julkaisut. (Viitattu 7.5.2009)
- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Vastapaino.
- Cronberg T. 2009. Taloudellinen nykytilanne aiheuttaa turvattomuutta nuorissa [uutiskirje 2.4.2009]. Työ- ja elinkeinoministeriön sivut.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset [artikkelin nimi]. Teoksessa: Aaltola J. & Valli R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hanni M. ja Kähkönen S. 2005. Nuorten työpajat. Lapin lääninhallitus.
- Heikkinen, H. 2001. Artikkelin nimi teoksessa: Aaltola, J. & Valli R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Heikkinen, H., Huttunen R. ja Tynjälä P. 2005. Konstruktivistinen oppimiskäsitys oppimisen ohjaamisen perustana [artikkelin nimi]. Teoksessa: Kalli P. ja Malinen A. 2005. Konstruktivismi ja realismi. Aikuiskasvatuksen 45. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.
- Heikkinen H., Rovio E., Syrjälä L. (toim.) 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Kansanvalistusseura.
- Hirsjärvi, S. Remes P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hoikkala T. & Suurpää L. 2009. Kauhajoen jälkipaini. www.nuorisotutkimusseur.fi/julkaisuja/Kauhajoki.pdf (Viitattu 7.5.2009)
- Kaikkonen, M., Joentausta M., Montgomery P. 2008. Opetusmonisteet, Työpajaohjaajien perus- ja täydennyskoulutus 7,5 op. Vantaa: Amiedu.
- Kalli P. ja Malinen A. 2005. Konstruktivismi ja realismi. Aikuiskasvatuksen 45. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.

Katainen, A. & Sava, I. 2004. Taide ja tarinallisuus itsen ja toisen kohtaamisen tilana [artikkelin nimi]. Teoksessa: Sava I. & Vesanen-Laukkanen V. 2004. Taiteeksi tarinoitu oma elämä. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kukkola K. 2001. Oman onnensa sepät. Tutkimus nuorten työpajoilla harjoitettavasta pedagogiasta. Helsingin kaupungin opetusviraston ammatti- ja aikuiskouluslinja.

Lehtinen E. ja Kuusinen J. 2001. Kasvatuspsykologia. Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Lämsä, H. 2009. Työttömyys kourii lujaa pääkaupunkiseutuakin. Metro 25.3.2009.

Ojanen, S. 2000. Ohjauksesta oivallukseen: ohjausteorian käsittelyä. Helsinki: Palmenia.

Onnismaa J. 2007. Ohjaus- ja neuvotatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Gaudeamus: Helsinki.

Onnismaa J. 2005. Konstruktivismi ja ohjaus [artikkelin nimi]. Teoksessa: Kalli P. ja Malinen A. 2005. Konstruktivismi ja realismi. Aikuiskasvatuksen 45. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.

Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) (2000). Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Osa 1. Ohjauksen lähetymistavat ja ohjaustutkimus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Onnismaa, J., Pasanen, H., Spangar, T. (toim.) (2000). Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Osa 2. Ohjauksen toimintakentät. Jyväskylä: PS-kustannus.

Onnismaa, J., Pasanen, H., Spangar, T. (toim.) (2004). Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Osa 3. Ohjaustyön välineet. Jyväskylä: PS-kustannus.

Peavy R. V. 1999. Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Helsinki: Työministeriö.

Peavy R. V. 2000. Ammatinvalinnan ja urasuunnittelun ohjaus postmodernina aikana [artikkelin nimi]. Teoksessa: Onnismaa J., Pasanen H., Spangar T. (toim.) (2000). Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Osa 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Sivut 14–40. Jyväskylä: PS kustannus.

Peavy R. V. 2004. Sosiodynaaminen näkökulma ja ohjauksen käytäntö [artikkelin nimi]. Teoksessa: Onnismaa, J., Pasanen, H., Spangar, T. (toim.) (2004). Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Osa 3. Ohjaustyön välineet. Sivut 16–47. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pekkala T. 2007. Työ- ja yksilövalmennuksen perusteet – 2000 –luvun työpajojen palvelut ja menetelmät. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry ja Raha-automaattiyhdistys.

Pohjantammi I. 2006. Ylisukupolvinen työttömyys nuorten työpajoilla. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisusarja 12. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Puolimatka T. 2002. Opetuksen teoria. Konstruktivismista realismiin. Helsinki: Tammi.

Rantamaa, P. 2006. Opetusmateriaali kurssista Tutkiva ja kehittävä projektityöskentely. Hallinto ja johtaminen, osasuoritus. Hamkin verkko-opiskelun opintomateriaali u-aseamalla. Hämeenlinna: Hamk.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere . Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. (Viitattu 13.11.2008.)

Sava I. 2003. Olet hyvä hänelle [artikkelin nimi]. Teoksesta: Krappala M. ja Pääjoki T. (toimittaneet). 2003.Taide ja toiseus. Syrjästä yhteisöön. Sosiaali ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vainio, R. 2009, Yli puolet pelkää työelämää ja epäilee jaksamistaan. Helsingin Sanomat 19.3.2009.

Virtanen, P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita.

Touho & Wimma projektin vaiheet ja aikataulu

- Idea Touhosta & Wimmasta opinnäytetyön aiheeksi Hamkille joulukuussa 2007
- Suunnitelma ehdotettu projektina Viestintä – ja vuorovaikutuspajan toimintasuunnitelmaan ja toimintamäärärahoihin joulukuun lopussa 2007
- Keskustelut projektista työtiimin ja esimiehen kanssa joulutammikuussa
- Suunnitelma hyväksyttiin tammikuussa 2008
- Kevään pajajakso aloitti 2.2.2008 Toiminnallisten keskiviikkojen toteutus alkoi helmikuussa
- Helmi – hutikuussa toteutui 10 Touho & Wimma keskiviikkoa
- Keskiviikko 16.4. käytettiin kameravarkauden selvittämiseen ja seuraavana keskiviikkona 23.4. pidettiin nuorten kanssa väliarviointi projektista.
- Toukokuussa ei ollut Touho & Wimma –päiviä. Projektissa tauko.
- Kesäkuussa toteutui 4 Touho & Wimma –keskiviikkoa
- Vastasin yksin kaikesta ohjauksesta. Dokumentoinnissa oli apuna pajalaisia ja työssäoppijoita.
- Projektissa toteutui 14 toiminnallista keskiviikkopäivää, sekä kaksi keskustelupäivää aiheista kameravarkaus ja väliarviointi (aamupäivän tunnit)
- Projektissa oli mukana yhteensä 30 nuorta, joista kolme olivat työssäoppimisjaksolla pajallamme.
- Projektin toiminnallinen osuus päättyi kesäkuun lopussa 25.6. Heinäkuussa projektista käytiin palautekeskustelua nuorten kanssa arvioitaessa koko pajan toimintaa. Nuorten työharjoittelujakso päättyi 2.7.2008.
- Loka-marraskuussa tutustuin ohjaustoiminnan ja tutkimusmenetelmien lähteisiin.
- Joulukuussa aineiston kasaaminen, arviointi ja esittely Hamkille. Projekti päättyi tammikuun 2009 lopussa loppuraporttiin.
- Pajan toimintakertomukseen pieni yhteenveto projektista tammikuun 2009 lopussa.

TOUHO&WIMMA PROJEKTISSA KÄYTETYT MENETELMÄT

Kirjoittaminen

- Roolihenkilöstä
- Valokuvasta
- Itsestä, omasta elämästä
- Toisesta, ryhmästä
- Toiminnasta

Draamallinen toiminta

- Toimintaan virittävät lämmittelyharjoitukset
- Improvisaatiotekniikoiden harjoittelu
- Roolihenkilöiden luominen, draamalliset kohtaukset
- Kohtauksia, patsaita, koneita
- Tarinateatterin still-kuva
- Tunnetilaharjoitukset, kehollinen viestinnän havainnollistaminen naamioilla

Musiikki

- Bändi
- Äänimailmoja ”soittimilla”
- Musiikkipiirtämistä
- Rentoutusmusaa, taustamusiikkia

Videokuvaaminen

- Lyhyt elokuvan käsikirjoittaminen, kuvaaminen, editointi
- Dokumentointi

Kuvallinen ilmaisu

- Valokuva, oma kuva, lehtikuva, kollaasit, kartat
- Kuvallinen vuorovaikutus
- Piirtäminen ja maalaaminen, Vedic Art
- Kuvagalleria, taidenäyttely
- Dokumentointi valokuvaamalla

Keskustelut

- Aamurinki ja ametisti kiertää
- Henkilökohtaiset keskustelut
- Palautekeskustelut päivän päätteessä arviointi ja loppupalaute

Pelit, leikit, tutustumis- ja luottamusharjoitukset

Rentoutus

Kirje haastateltaville

HAMK, Hämeen ammattikorkeakoulu, ohjaustoiminnan koulutusohjelma, Lahdensivun toimipiste, Hämeenlinna, www.hamk.fi ja www.curec.net.

Alustavaa pohdintaa teemahaastatteluun

Hyvää nuorten työpajatyötä etsimässä

Millainen tehtävä nuorten työpajatoiminnasta parhaiten sopisi terapeutin ohjaustoiminnan ar- tenomille toteutettavaksi ?

Olen hyvin iloinen, että sinä lähdet kanssani pohtimaan ja luomaan kuvaa hyvästä ja toimivasta työpajatyöstä. Opin-
näytetyöni Hämeen ammattikorkeakouluun on osa uudenlaisen ammatillisuuteni kehittämistä. Lähestyn asiaa ohja-
usnäkökulmasta.

Opiskelen ohjaustoiminnan artonomiksi ja pääaineeni on terapeutin ohjaustoiminta. Minua kiinnostaa luovien
menetelmien käyttö työpajatyössä. Olen toiminut työpajaohjaajana pääkaupunkiseudun nuorten työpajoilla vuodesta
1995. Vantaan kaupungin Nuorisopalveluiden vakituksena työpajaohjaajana olen ollut seitsemän vuotta. Kesäkuussa
2009 palaan opintovapaalta soveltamaan oppimaani Viestintä- ja vuorovaikutuspajalle Tikkurilaan.

Oman työkokemukseni pohjalta minulla on käsitys, että tilaustöihin perustuva työpajatoiminnan malli ei ole enää
riittävä palvelemaan tämän hetken työttömiä nuoria. Toiminta ja ohjaus kaipaavat kehittämistä ja uudistumista. Työ-
pajatoiminnan asiakkaita ovat nykyään työttömät nuoret, joiden henkilökohtaisen ohjauksen tarve on lisääntynyt.
Samanaikaisesti työpajatoimintaan hakeutuvien määrä on kasvanut ja ryhmäkoot suurentuneet.

Olen etsimässä vastausta myös nuorten kysymyksiin, jotka tulivat esiin projektityöni kautta. Toteutin työpajallani
luovan ilmaisun ja toiminnallisten menetelmien projektin Touho&Wimma, se on opinäytetyöni toimintatutkimukselli-
nen osio. Projektissa oli paljon sitoutumiseen, innostamiseen ja luottamukseen liittyviä haasteita. Näitä kuvaan nuor-
ten kysymyksillä: Mitä järkeä? Ihan sama, saaks lähteä? Tätä on tätä diipadaapaa, olisko jotain tsuibaduubaa? Onks
pakko jos ei tahdo? Näitä kysymyksiä haluaisin oppia kuulemaan ja ymmärtämään.

Sinun, nuorisotyön ja pajatyön asiantuntijan kanssa haluaisin haastattelun keinoin pohtia seuraavanlaisia teemoja:

1. Mistä tunnistat hyvän nuorten työpajan?
2. Miten työpajan nuoria tulisi ohjata?
3. Mikä pajatoiminnassa on välttämätöntä ja mikä riittävää?
4. Mikä merkitys pajatyössä on taiteella ja luovuudella?
5. Miten terapeutin ohjaaminen voisi toteutua työpajoilla?
6. Miten saadaan nuorten ryhmä toimivaksi?
7. Mitä huomioitavaa ajassa on työpajan nuoren ohjaamisen kannalta?

Toivon että varaat teemahaastatteluun aikaa tunnin verran. Uskon että haastattelusta syntyy luonteva ja innostava
keskustelu. Tallennan haastattelut nauhalle ja käytän sitä aineistona lopputyössäni. Teoreettiseksi viitekehikseksi
lopputyöhöni olen valinnut konstruktivistisen oppimisen ja sosiodynaamisen ohjaamisen (R. Vance Peavy) ja aion
pohtia asioita näiden teorioiden läpi.

Kiitos kun olet kanssani tässä etsimisessä ja kehittämistyössä! Hyvä löytyy yhdessä!

Virpi Toivonen
0400-448 450
virpi.toivonen@student.hamk.fi

Opiskelija
Artenomi (AMK)
HAMK

Työpajaohjaaja
Viestintä- ja vuorovaikutuspaja
Nuorisopalvelut, Vantaan kaupunki